

**Staż w administracji publicznej wsparciem
aktywizacji społecznej i zawodowej
osób niepełnosprawnych oraz budowaniem
pozytywnego wizerunku
osób niepełnosprawnych na rynku pracy**

Ewaluacja ex-post

Raport końcowy

29.05.2014

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Zamawiający:

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
al. Jana Pawła II nr 13
00-828 Warszawa

Wykonawca:

EU-Consult sp. z o.o.
Ul. Wały Piastowskie 1
80-855 Gdańsk

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Spis treści

1. Wykaz skrótów	4
2. Streszczenie raportu i kluczowe wnioski	4
3. Rekomendacje dotyczące kształtu i procesu realizacji/wdrażania projektu	8
4. Rekomendacje dotyczące wykorzystania zastosowanych w projekcie form wsparcia w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.....	10
5. Cel i zakres badania ewaluacyjnego	11
Cel ewaluacji ex-post	11
Zakres badania.....	12
6. Kryteria i pytania ewaluacyjne	12
Kryteria ewaluacyjne.....	12
Pytania ewaluacyjne.....	13
7. Metodologia badania i analizy oraz opis sposobu przeprowadzenia badania.....	15
Koncepcja badania	15
Metodologia realizacji badania ex-post.....	17
8. Ograniczenia procesu ewaluacyjnego.....	21
9. Analiza i ocena dokumentów programowych i projektowych.....	21
10. Analiza i ocena procesu realizacji projektu	22
11. Opis wyników badania ewaluacyjnego.....	28
12. Analiza SWOT.....	120
13. Wnioski z badania i rekomendacje	121
14. Aneksy	123
Lista dokumentów oraz bibliografia literatury wykorzystanej w desk research	123
Zestaw narzędzi badawczych	124
Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z kadrą merytoryczną.....	124
Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z kadrą zarządzającą	126
Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z beneficjentami/beneficjentkami projektu.....	127
Scenariusz panelu ekspertów	128
Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z opiekunami osób odbywających staż rehabilitacyjny w projekcie „Staż w administracji publicznej (...)”	129
Kwestionariusz badania CATI z uczestnikami projektu	130
Kwestionariusz badania CATI z przedstawicielami jednostek administracji publicznej będących uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych	135
Kwestionariusz badania CATI z przedstawicielami jednostek administracji publicznej pełniącymi funkcję opiekuna osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny	138
Spis tabel i rysunków	141

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

1. Wykaz skrótów

- ON – osoba niepełnosprawna
- IPS – Indywidualny Plan Stażu
- PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- FIRR – Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego
- IP2 – Instytucja Pośrednicząca II Stopnia
- CATI - Computer Assisted Telephone Interview (wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny)
- IDI – In-Depth Interview (indywidualny wywiad pogłębiony)
- FGI – Focus Group Interview (zogniskowany wywiad grupowy)

2. Streszczenie raportu i kluczowe wnioski

Cel główny projektu pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanego w ramach Priorytetu I. Zatrudnienie i integracja społeczna, Działanie 1.3 Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej Poddziałanie 1.3.6. PFRON – projekty systemowe Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013 określono jako podniesienie szans na zatrudnienie 200 osób niepełnosprawnych poprzez udzielenie indywidualizowanego i kompleksowego wsparcia dla osób niepełnosprawnych oraz promocję idei zatrudnienia osób niepełnosprawnych w administracji publicznej w okresie realizacji projektu na terenie całego kraju.

Wśród celów szczegółowych projektu wymieniono:

- 1) określenie preferencji i predyspozycji zawodowych osób niepełnosprawnych, zwiększenie umiejętności aktywnego poruszania się po rynku pracy (porady psychologiczne i zawodowe),
- 2) podniesienie, zmiana, uzupełnienie lub nabycie przez beneficjentów ostatecznych nowych umiejętności zawodowych i społecznych,
- 3) nabycie doświadczenia zawodowego na danym stanowisku pracy oraz wsparcie w środowisku pracy,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- 4) zdobycie zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne,
- 5) zmiana społecznego postrzegania osób niepełnosprawnych i popularyzacja wiedzy na ich temat.

Głównym celem ewaluacji ex-post było uzyskanie na zakończenie projektu oceny dotyczącej rezultatów, przebiegu i sposobu realizacji projektu systemowego.

Badanie ewaluacyjne dotyczyło następujących obszarów:

- 1) system zarządzania i obsługa projektu oraz przełożenie tych zagadnień na osiągnięte rezultaty i cele projektu,
- 2) stan wykonania postępu rzeczowego, osiąganych rezultatów, produktów i celów projektu,
- 3) trafności i adekwatności działań podejmowanych w projekcie z punktu widzenia realizacji celów i rezultatów projektu,
- 4) uwzględnienie specjalnych potrzeb beneficjentów w projekcie,
- 5) czynniki wpływające na podjęcie uczestnictwa w projekcie,
- 6) poziom „ekonomiczności” projektu,
- 7) bariery, jakie występują w trakcie wdrażania przedmiotowych działań,
- 8) bariery i problemy na które natrafiono podczas realizacji projektu.

W badaniu wykorzystano następujące metody i techniki badawcze:

- Badanie typu desk research;
- Indywidualne wywiady pogłębione (IDI) z kadrą merytoryczną, kadrą zarządzającą i osobami niepełnosprawnymi z rzadko występującymi niepełnosprawnościami i niektórymi niepełnosprawnościami sprzężonymi biorącymi udział w projekcie;
- Wywiad kwestionariuszowy metodą CATI z osobami niepełnosprawnymi z rzadko występującymi niepełnosprawnościami i niektórymi niepełnosprawnościami sprzężonymi, biorącymi udział w realizacji projektu i przedstawicielami jednostek administracji publicznej będących uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych i przedstawicielami jednostek

administracji publicznej pełniącymi funkcję opiekuna osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny;

- Zogniskowane wywiady grupowe wśród opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny w jednostkach administracji publicznej;
- Analiza SWOT;
- Panel ekspertów.

Kluczowe wnioski z ewaluacji ex-post:

- 1) Realizacja projektu wpłynęła na aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych;
- 2) Wszystkie działania realizowane w ramach projektu miały pozytywny wpływ na sytuację ON na rynku pracy;
- 3) Duże zainteresowanie osób niepełnosprawnych projektem „Staż w administracji publicznej (...)” świadczy o trafności i słuszności przedsięwzięcia Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w partnerstwie z Fundacją Instytutem Rozwoju Regionalnego.
- 4) Zaoferowane w ramach projektu wsparcie pozwoliło beneficjentom na zdobycie nowych kompetencji i umiejętności społecznych oraz zawodowych, przygotowanie do staży i wdrożenie do pracy;
- 5) Zróżnicowane formy wsparcia oferowane w ramach projektu, tempo oraz sposób prowadzenia szkoleń i warsztatów, spełniły oczekiwania prawie wszystkich uczestników i uczestniczek;
- 6) Dzięki uczestnictwie w projekcie beneficjenci zyskali zarówno umiejętności uniwersalne, przydatne w przypadku wykonywania dowolnego zawodu, jak również specjalistyczne, związane z wykształceniem, zainteresowaniami i predyspozycjami;
- 7) Podczas odbywania stażu rehabilitacyjnego większość beneficjentów wykorzystywała umiejętności dotychczas zdobyte dzięki uczestnictwu w projekcie. Ponadto beneficjenci twierdzą, że umiejętności społeczne i zawodowe nabyte dzięki uczestnictwu w projekcie są dla nich użyteczne w codziennym życiu, jak również w przyszłej pracy zawodowej;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- 8) W przypadku wielu wskaźników działaniami projektowymi zostało objętych więcej osób niepełnosprawnych, niż to początkowo zakładano – świadczy to o konieczności objęcia wsparciem beneficjentów w szerszym zakresie z uwagi na ich potrzeby zdiagnozowane w IPS oraz o dużym zainteresowaniu beneficjentów poszczególnymi formami wsparcia;
- 9) Wśród uczestników projektu dominowały osoby w wieku 20-30 lat, które obecnie są na ostatnim etapie studiów lub niedawno je ukończyły;
- 10) Uczestnikom i uczestniczkom projektu towarzyszyły obawy związane z tym, że:
- Nie zostaną zakwalifikowani do projektu;
  - Nie będą mieli wpływu na realizowany wachlarz wsparcia m.in. szkoleń;
  - Niepełnosprawność okaże się przeszkodą podczas odbywania stażu rehabilitacyjnego przewidzianego w ramach realizacji projektu;
  - Po zakończeniu stażu realizowanego w ramach projektu nie uzyskają zatrudnienia;
- 11) Wśród zadań wykonywanych przez beneficjentów podczas staży rehabilitacyjnego dominowały proste czynności biurowe;
- 12) Część uczestników określiła intensywność działań realizowanych w ramach projektu jako zbyt dużą.
- 13) Liczba pracowników merytorycznych i godzin wsparcia była z reguły dostosowana do potrzeb uczestników i uczestniczek. Zdarzały się jednak osoby, które wymagały wsparcia w większym zakresie z uwagi na swoją niepełnosprawność;
- 14) Dzięki realizacji spotkań informacyjno – świadomościowych osoby niepełnosprawne są pozytywniej postrzegane w społeczeństwie, przez co mają większe szanse na znalezienie zatrudnienia;
- 15) Realizacja projektu przyczyniła się do rozpowszechniania dobrych praktyk w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych wśród jednostek administracji publicznej;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- 16) Odbywanie staży rehabilitacyjnych przez beneficjentów wpłynęło pozytywnie na wizerunek ON wśród osób pracujących w jednostkach administracji publicznej, będących organizatorami stażu;
- 17) Realizacja projektu przyczyniła się do likwidacji barier dotyczących kontaktów beneficjentów z otoczeniem. Pozwoliła społeczeństwu przekonać się, że osoby niepełnosprawne oraz osoby w pełni sprawne nie różnią się od siebie i powinny być traktowane w ten sam sposób także na płaszczyźnie zawodowej;
- 18) Zastosowane środki promocji projektu, m.in. Internet, plakaty informacyjne, spotkania bezpośrednie z pracownikami biura, marketing szeptany, pośrednictwo organizacji pozarządowych, uczelni wyższych i innych instytucji pozwoliły na przeprowadzenie skutecznej rekrutacji.

3. Rekomendacje dotyczące kształtu i procesu realizacji/wdrażania projektu

- 1) Należy kontynuować podjęte działania, zarówno te ukierunkowane na osoby niepełnosprawne, jak i na jednostki administracji publicznej;
- 2) Zalecane jest wydłużenie okresu realizacji podobnych projektów w przyszłości, aby beneficjenci mogli wziąć udział w większej liczbie szkoleń oraz odbyć dłuższe staże rehabilitacyjne. Zalecane jest również nasilenie działań motywujących beneficjentów do poszukiwania pracy oraz przekonywanie ich do tego, że warto podjąć zatrudnienie, nawet jeżeli będą pracowali w branży niezgodnej z wykształceniem i zainteresowaniami. Dzięki zdobytemu doświadczeniu zawodowemu w przyszłości będzie mogli dostać się na pożądane stanowisko;
- 3) W wypadku realizowania podobnych projektów w przyszłości należy dostosować obszar realizowanego projektu i miejsca realizacji wsparcia do potrzeb osób niepełnosprawnych także zamieszkujących mniejsze miejscowości;
- 4) Sugeruje się organizację spotkań informacyjno – świadomościowych także z przedstawicielami innych sektorów;
- 5) W wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości wśród oferowanych form wsparcia należy uwzględniać możliwość odbycia staży rehabilitacyjnych

(zarówno w jednostkach administracji publicznej, jak i innych podmiotach), gdyż poprawiają one wizerunek i sposób postrzegania nie tylko beneficjentów, lecz ON ogółem (dzięki budowaniu pozytywnego wizerunku ON wśród pracodawców);

- 6) W wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zadbać o to, aby bardziej zdywersyfikować grupę beneficjentów pod względem wieku i wykształcenia. Wskazane jest zwiększenie liczby osoby zaliczające się do grupy NEET (Not in Education, Employment, or Training), czyli niepracujących, ani niepodnoszących swoich kwalifikacji, gdyż to one są w największym stopniu zagrożone wykluczeniem społecznym;
- 7) W wypadku promowania podobnych projektów w przyszłości należy podkreślać:
  - Możliwość wyboru realizowanego pakietu wsparcia, m.in rodzajów szkoleń;
  - Dostosowanie miejsc odbywania stażu do specjalnych potrzeb ON;
  - Znaczenie posiadania doświadczenia zawodowego zdobytego podczas stażu rehabilitacyjnego przy poszukiwaniu stałej pracy przez ON;
- 8) W wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zadbać o to, aby beneficjenci podczas staży rehabilitacyjnych przechodzili od prostych poleceń do bardziej skomplikowanych zadań służbowych. W związku z tym, że w wielu wypadkach jest to ich pierwsze doświadczenie zawodowego i proces wdrażania może zająć dość dużo czasu, zalecane jest wydłużenie staży rehabilitacyjnych;
- 9) Należy wprowadzić większą elastyczność, jeśli chodzi o sposób rozliczania godzin w ramach projektu (zrezygnowanie z rozliczania liczby zrealizowanych przez beneficjentów godzin wsparcia w skali miesiąca);
- 10) Wydłużenie okresu realizacji projektu pozwoliłoby na lepsze rozplanowanie działań w czasie, dzięki czemu beneficjenci mogliby w pełniejszym zakresie korzystać z oferowanego wsparcia, gdyż niejednokrotnie udział w projekcie jest przeplatany rehabilitacją zdrowotną beneficjentów.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

4. Rekomendacje dotyczące wykorzystania zastosowanych w projekcie form wsparcia w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

- 1) Wszystkie zaproponowane w projekcie formy wsparcia okazały się skuteczne i cieszyły się dużym zainteresowaniem beneficjentów. W związku z tym w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych zalecane jest uczestnictwo następujących grup pracowników merytorycznych:
  - Asystenci ds. ON;
  - Coachowie;
  - Konsultanci;
  - Psychologowie;
  - Specjaliści ds. aktywizacji zawodowej ON;
  - Specjaliści ds. doradztwa zawodowego;
  - Specjaliści ds. likwidacji barier;
  - Specjaliści ds. obsługi stażu;
  - Specjaliści ds. rekrutacji ON;
  - Trenerzy pracy;
- 2) Na wysoką skuteczność projektu wpłynęło zastosowanie Indywidualnych Planów Stażu, czyli indywidualnie wypracowanej ścieżki uczestnictwa w projekcie danego beneficjenta. Zaleca się, aby było one wykorzystywane w wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości;
- 3) Dla beneficjentów i beneficjentek bardzo duże znaczenia miała możliwość wpływu na rodzaj szkolenia, jakie odbywali w ramach realizacji projektu. W przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zaoferować uczestnikom i uczestniczkom jak największy ich zakres, w tym także szkolenia dotyczące języków obcych;
- 4) Kluczowym aspektem projektu było odbycie przez ON 3-miesięcznych staży rehabilitacyjnych. Pozwoliły one na zastosowanie w praktyce zdobytych podczas szkoleń umiejętności oraz nabycie doświadczenia zawodowego. Dzięki temu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

projekt w znacznym stopniu zwiększył konkurencyjność beneficjentów i beneficjentek na rynku pracy;

- 5) Zaleca się umożliwienie beneficjentom odbywanie staży rehabilitacyjnych w instytucjach innych niż jednostki administracji publicznej – dzięki temu uczestnicy i uczestniczki będą mogli zdobyć doświadczenie zawodowe zgodne z wykształceniem i zainteresowaniami, co z kolei zapewni im większą konkurencyjność na rynku pracy;
- 6) W związku z tym, że ON w wielu wypadkach mają niedostatki zarówno jeżeli chodzi o umiejętności twarde, jak i miękkie, konieczna jest realizacja zajęć wyposażających beneficjentów i beneficjentki w kompetencje zawodowe oraz społeczne.

5. Cel i zakres badania ewaluacyjnego

Cel ewaluacji ex-post

Głównym celem ewaluacji ex-post było uzyskanie na zakończenie projektu oceny dotyczącej rezultatów, przebiegu i sposobu realizacji projektu systemowego pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanego w ramach Priorytetu I. Zatrudnienie i integracja społeczna, Działanie 1.3 Ogólnopolskie programy integracji i aktywizacji zawodowej Poddziałanie 1.3.6. PFRON – projekty systemowe Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013.

Badanie ewaluacyjne dotyczyło następujących obszarów:

- 1) system zarządzania i obsługa projektu oraz przełożenie tych zagadnień na osiągnięte rezultaty i cele projektu,
- 2) stan wykonania postępu rzeczowego, osiąganych rezultatów, produktów i celów projektu,
- 3) trafności i adekwatności działań podejmowanych w projekcie z punktu widzenia realizacji celów i rezultatów projektu,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- 4) uwzględnienie specjalnych potrzeb beneficjentów w projekcie,
- 5) czynniki wpływające na podjęcie uczestnictwa w projekcie,
- 6) poziom „ekonomiczności” projektu,
- 7) bariery, jakie występują w trakcie wdrażania przedmiotowych działań,
- 8) bariery i problemy na które natrafiono podczas realizacji projektu.

Zakres badania

- Zakres czasowy: 03.2013-04.2014;
- Zakres podmiotowy: kadra zarządzająca projektu po stronie Lidera oraz Partnera, kadra merytoryczna projektu, uczestnicy/uczestniczki projektu, przedstawiciele jednostek administracji publicznej będący uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych, opiekunowie osób odbywających staż rehabilitacyjny w jednostkach administracji publicznej w ramach projektu.

6. Kryteria i pytania ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne

Ewaluacja objętego badaniem przedsięwzięcia projektowego została dokonana w oparciu o następujące kryteria oceny:

Nazwa Kryterium	Opis kryterium
Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • W jakim stopniu cele projektu odpowiadają potrzebom i priorytetom, czyli aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych? • Czy projekt odpowiada na zdiagnozowane potrzeby beneficjentów? • Czy sposoby realizacji wsparcia sprzyjały osiągnięciu celów (głównego i szczegółowych). • Czy organizacja projektu uwzględniała specjalne potrzeby beneficjentów?
Skuteczność	<ul style="list-style-type: none"> • W jakim stopniu projekt osiąga założone na etapie programowania cele ogólne i szczegółowe? • Czy zakładane wskaźniki produktów i rezultatów (ilościowe i jakościowe) zostały osiągnięte zgodnie z założeniami projektu i harmonogramu? • Jakie czynniki wpływały na podjęcie uczestnictwa w projekcie?
Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • W jakim stopniu oddziaływanie projektu odpowiada potrzebom grupy docelowej oraz na ile jest korzystny z punktu widzenia jego beneficjentów? • Czy wiedza i umiejętności zdobyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia okazały się być przydatne podczas realizacji staży/podjęcia pracy? • Jaki jest poziom satysfakcji i zadowolenia beneficjentów z udziału w projekcie? (z uwzględnieniem kwestii merytorycznych, organizacyjnych i innych) • Jaką wiedzę i umiejętności uzyskali Beneficjenci projektu?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

	<ul style="list-style-type: none"> • Czy zdobyta wiedza i umiejętności są wykorzystywane w codziennym życiu/pracy? Czy są lub będą one faktycznie przydatne? • Czy i w jakim stopniu uczestnictwo w projekcie (formach wsparcia) przyczyniło się do zmiany/ zwiększenia kompetencji miękkich?
Efektywność	<ul style="list-style-type: none"> • Poziom „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów (nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas).

Pytania ewaluacyjne

L.p.	Pytanie badawcze	Kryterium ewaluacyjne	Metoda i technika badawcza
1.	Czy realizacja celów projektu przyczyniła się do aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrą merytoryczną • IDI z kadrą zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z przedstawicielami jednostek administracji publicznej • Zogniskowane wywiady grupowe • Panel ekspertów
2.	Jakie są potrzeby beneficjentów dotyczące zindywidualizowanego kompleksowego wsparcia oraz podnoszenia szans na zatrudnienie?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrą merytoryczną • IDI z kadrą zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Panel ekspertów
3.	Czy zaproponowany w projekcie sposób realizacji wsparcia pozwolił na osiągnięcie celów projektu?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • Desk research • IDI z kadrą merytoryczną • IDI z kadrą zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z przedstawicielami jednostek administracji publicznej • Zogniskowane wywiady grupowe • Panel ekspertów
4.	Czy poszczególne aspekty realizowanego w ramach projektu wsparcia uwzględniły specjalne potrzeby osób niepełnosprawnych?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • Desk research • IDI z kadrą merytoryczną • IDI z kadrą zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Panel ekspertów
5.	Czy osiągnięto zakładane wskaźniki ilościowe produktów i rezultatów?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • Desk research • IDI z kadrą merytoryczną • IDI z kadrą zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z przedstawicielami jednostek administracji publicznej

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

6.	Czy osiągnięto zakładane wskaźniki jakościowe produktów i rezultatów?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • Desk research • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z przedstawicielami jednostek administracji publicznej • Zogniskowane wywiady grupowe
7.	Czy realizacja projektu odbyła się zgodnie z założonym harmonogramem?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • Desk research • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą
8.	Co skłoniło osoby niepełnosprawne do wzięcia udziału w projekcie?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Panel ekspertów
9.	Czym cechują się osoby niepełnosprawne, które wzięły udział w projekcie?	Trafność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Panel ekspertów
10.	Czy oddziaływanie projektu poprawiło sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Panel ekspertów
11.	Czy wiedza nabyta podczas uczestnictwa w formach wsparcia była wykorzystywana przez uczestników projektu podczas realizacji stażu/podjęcia pracy?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi
12.	Czy umiejętności nabyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia były wykorzystywane przez uczestników projektu podczas realizacji stażu/podjęcia pracy?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi
13.	Czy poziom merytoryczny wsparcia oferowanego w ramach projektu odpowiadał potrzebom beneficjentów?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Panel ekspertów
14.	Czy sposób organizacji wsparcia oferowanego w ramach projektu odpowiadał potrzebom beneficjentów?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Panel ekspertów
15.	Jakie umiejętności twarde uzyskali beneficjenci projektu?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

16.	Jakie umiejętności miękkie uzyskali beneficjenci projektu?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Zogniskowane wywiady grupowe
17.	W jaki sposób beneficjenci wykorzystują zdobytą wiedzę i umiejętności w codziennym życiu?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi • Zogniskowane wywiady grupowe
18.	W jaki sposób beneficjenci wykorzystują zdobytą wiedzę i umiejętności w codziennej pracy?	Użyteczność	<ul style="list-style-type: none"> • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • IDI z osobami niepełnosprawnymi • CATI z osobami niepełnosprawnymi
19.	Czy możliwe było osiągnięcie wyników i rezultatów projektów przy wykorzystaniu niższych nakładów (finansowych, ludzkich i czasu)?	Efektywność	<ul style="list-style-type: none"> • Desk research • IDI z kadrami merytoryczną • IDI z kadrami zarządzającą • Panel ekspertów

7. Metodologia badania i analizy oraz opis sposobu przeprowadzenia badania

Koncepcja badania

Badanie ewaluacyjne ex-post projektu systemowego pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” zostało zrealizowane w następujących etapach:

Etap eksploracyjny stanowiła analiza desk research, która pozwoliła na zapoznanie się Wykonawcy z tematem badania oraz zwrócenie uwagi na szczególne problemy już etapie analizy dokumentów. Pozwoliło to nie tylko na uszczegółowienie opracowanych pytań badawczych, ale również na przygotowanie bardziej adekwatnych narzędzi do badań CATI, IDI, FGI oraz panelu ekspertów. Dzięki tej procedurze badania te uwzględniły zdiagnozowaną specyfikę i pozwoliły poruszyć najbardziej istotne problemy. Tym samym oddalone zostało ryzyko zadania pytań niepotrzebnych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

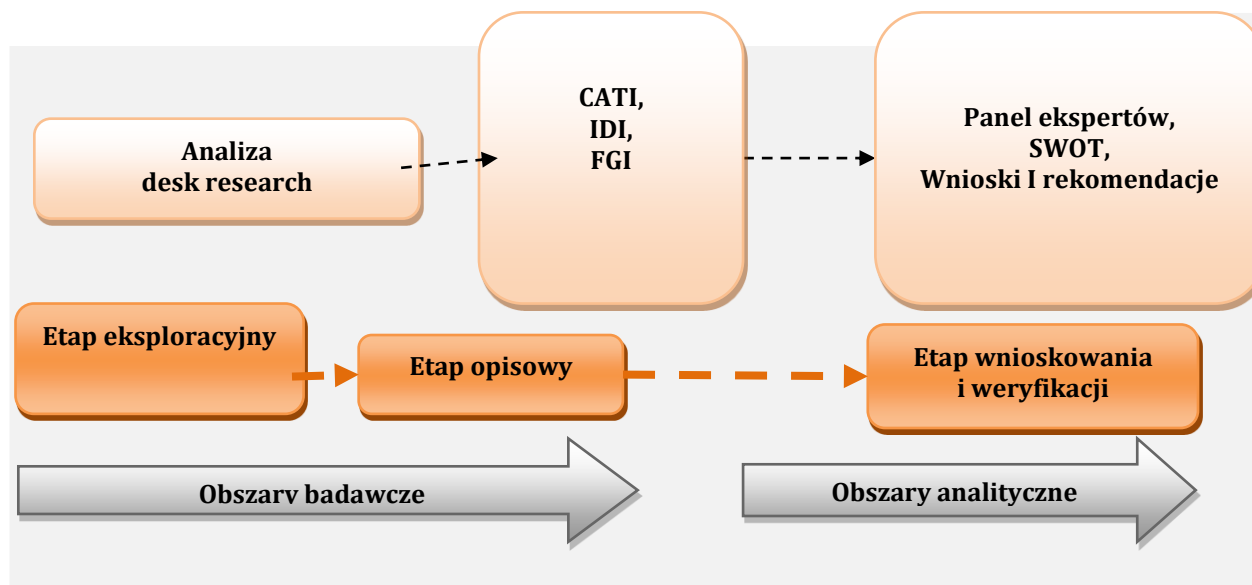
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Etap opisowy stanowił trzon badania i polegał na poszukiwaniu odpowiedzi na pytania badawcze. W tym celu przeprowadzone zostały badania CATI, IDI i FGI. Dzięki temu możliwe było uwzględnienie perspektywy ilościowej, pozwalającej na uzyskanych danych i nasycenie merytoryczne mierników. Również na tym etapie istotne znaczenie miała analiza desk research, która została pogłębiona i nakierowana na poszukiwanie odpowiedzi na konkretne pytania - nie zaś na eksplorację tematu.

Etap wnioskowania i weryfikacji posłużył wnikliwej analizie zebranego materiału badawczego. W pierwszej kolejności nastąpiła weryfikacja informacji uzyskanych w poprzednim etapie poprzez ich porównanie. Następnie zweryfikowane już dane i zestawienia liczbowe poddane zostały interpretacji w kontekście przyjętych pytań badawczych. Przeprowadzenie panelu ekspertów pozwoliło na weryfikację wyciągniętych wniosków. Przeprowadzone wnioskowanie umożliwiło opracowanie analizy SWOT.

Opisana procedura została graficznie przedstawiona na poniższym schemacie:

Źródło: Opracowanie własne EU-Consult.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Metodologia realizacji badania ex-post

Metodologia badania uwzględniła następujące techniki badawcze:

- **Badanie typu desk research**

Desk research to metoda badań społecznych, która zakłada szczegółową analizę istniejących już i dostępnych danych. W jej wyniku następuje scalanie, przetwarzanie i analiza danych rozproszonych dotychczas wśród rozmaitych źródeł.

Dana metoda stanowiła podstawę umożliwiającą selekcję i kategoryzację informacji niezbędnych do sformułowania założeń, uściślenia rozwiązań szczegółowych oraz określenia elementów bezpośrednio powiązanych z badaną tematyką.

- **Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)**

IDI polega na przeprowadzeniu z daną osobą ustrukturyzowanej rozmowy, która ma na celu uzyskanie konkretnych informacji w sposób planowy i metodyczny według określonego schematu, zwanego scenariuszem wywiadu.

Zostało przeprowadzonych 39 IDI z:

- kadrami merytoryczną - 29 IDI przeprowadzonych we wszystkich miastach spośród wskazanych: Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań, Katowice, Wrocław,
- kadrami zarządzającą - 5 IDI (3 IDI z kadrami zarządzającą Lidera Projektu, 2 IDI z kadrami zarządzającą Partnera Projektu),
- osobami niepełnosprawnymi z rzadko występującymi niepełnosprawnościami i niektórymi niepełnosprawnościami sprzężonymi biorącymi udział w projekcie – 5 IDI przeprowadzonych w różnych miastach spośród wskazanych: Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań, Katowice, Wrocław.

Sposób doboru próby: celowy – wybrane zostały te osoby, których wiedza i opinie były użyteczne z punktu widzenia celów badania. Respondentów do badania IDI z kadrami merytoryczną i zarządzającą wskazał Zamawiający. Z poszczególnych kategorii

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

respondentów zostały wytypowane jednostki, które miały możliwość osobistego udzielenia wywiadu badaczowi w określonym czasie.

• **Wywiad kwestionariuszowy metodą CATI**

Wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo to doskonała technika służąca do realizacji badań ankietowych. Pozwala w krótkim czasie dotrzeć do dużej liczby respondentów i uzyskać od nich niezbędne informacje. Jej główną przewagą nad osobistym wywiadem kwestionariuszowym jest znacznie ułatwiony kontakt z respondentem, który może być nieobecny w swoim mieszkaniu w danym terminie.

Zostało przeprowadzonych 276 wywiadów CATI z:

- osobami niepełnosprawnymi z rzadko występującymi niepełnosprawnościami i niektórymi niepełnosprawnościami sprzężonymi biorącymi udział w realizacji projektu – 168 wywiadów;
- przedstawicielami jednostek administracji publicznej będących uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych i przedstawicielami jednostek administracji publicznej pełniącymi funkcję opiekuna osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny – 108 wywiadów.

Sposób doboru próby: losowo-warstwowy

Wykonawca opisał strukturę populacji ze względu na kombinację istotnych zmiennych, a następnie wylosował odpowiednią liczbę jednostek z każdej warstwy opisanej kombinacją wartości zmiennych tak, aby struktura wylosowanej próby odzwierciedlała strukturę populacji.

- W wypadku osób niepełnosprawnych z rzadko występującymi niepełnosprawnościami i niektórymi niepełnosprawnościami sprzężonymi biorącymi udział w realizacji projektu Wykonawca opisał strukturę populacji ze względu na miasto, w którym realizowano wsparcie, płeć i wiek;
- W wypadku przedstawicieli jednostek administracji publicznej będących uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych Wykonawca opisał strukturę populacji ze względu na miasto, w którym odbyło się spotkanie informacyjno-świadomościowe;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- W wypadku przedstawicieli jednostek administracji publicznej pełniących funkcję opiekuna osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny Wykonawca opisał strukturę populacji ze względu na miasto, w którym realizowano staż.

Liczebność prób w poszczególnych warstwach została obliczona za pomocą wzoru

$$\frac{\text{Liczba osób w populacji należących do danej warstwy}}{\text{Całkowita liczba osób w badanej populacji}} * \text{wielkość próby}$$

Poziom zaufania: 0,95

Błąd maksymalny: 0,03

Założona wielkość populacji: 200 (zgodnie z Wnioskiem o dofinansowanie)

- **Zogniskowane wywiady grupowe**

FGI to ustrukturalizowana i moderowana dyskusja kilku osób, zogniskowana na wybranym zagadnieniu. Prowadzona jest według scenariusza, który określa konkretny cel rozmowy i wytyczne dla moderatora o tym, jak prowadzić dyskusję.

Zostały przeprowadzone 3 badania fokusowe wśród opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny w jednostkach administracji publicznej w wybranych miastach spośród wskazanych: Warszawa, Kraków, Łódź, Poznań, Katowice, Wrocław.

Sposób doboru próby: celowy – wybrane zostały te osoby, których wiedza i opinie były użyteczne z punktu widzenia celów badania.

- **Analiza SWOT**

Analiza SWOT to ocena silnych i słabych stron danego obiektu na tle szans i zagrożeń ze strony otoczenia. Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter rozpatrywanych grup czynników: strengths – silne strony, weaknesses - słabości, opportunities - szanse,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

threats – zagrożenia. Punkt wyjścia dla analizy stanowią atuty i słabości, które bada się w odniesieniu do szans. Jest to metoda kompleksowa, pozwalająca na łatwe przejście od etapu analizy strategicznej do etapu planowania strategicznego. Analizie SWOT poddane zostały działania podjęte w ramach projektu pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”. Do przeprowadzenia analizy SWOT zostały wykorzystane informacje zgromadzone podczas analizy danych zastanych, badań CATI, IDI, FGI i panelu ekspertów. Zastosowanie analizy SWOT pozwoliło na określenie potencjału realizowanego projektu i na obranie najlepszej strategii działania podczas realizowania przyszłych projektów systemowych.

Próba badawcza: Została przeprowadzona 1 analiza SWOT

- **Panel ekspertów**

Panel ekspertów to technika podobna do grup fokusowych, czyli ustrukturalizowanych i moderowanych dyskusji zogniskowanych na konkretnym zagadnieniu. Uczestniczą w nich eksperci, czyli osoby, które posiadają cenną wiedzę w danej dziedzinie. Osoby biorące udział w panelu eksperckim wypowiadały się w oparciu o dokumentację projektową, wyniki badań oraz własną wiedzę i doświadczenia.

Populacja badana:

Specjaliści z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Sposób doboru próby:

Celowy – eksperci zostali zaproszeni do panelu ze względu na doświadczenie zawodowe oraz dorobek naukowy związany z tematyką ewaluacji. Osoby te były autorami lub współautorami minimum 2 publikacji związanych z przedmiotem zamówienia i/lub 3 lata doświadczenia zawodowego na stanowisku związanym z przedmiotem zamówienia. Wykonawca kontaktował się z ekspertami spełniającymi kryteria telefonicznie w celu ustalenia, czy wyrażą oni zgodę na wzięcie udziału w badaniu.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Do panelu zaproszonych zostało 3 ekspertów, co pozwoliło na otrzymanie rzetelnej i wyczerpującej oceny od każdego z nich.

Liczba paneli: 1

8. Ograniczenia procesu ewaluacyjnego

W trakcie realizacji procesu ewaluacyjnego natknięto się na jedno ograniczenie. W SIWZ przyjęto, że techniką realizacji badania ilościowego z beneficjentami projektu może być wyłącznie wywiad telefoniczny wspierany komputerowo (CATI). Utrudniło to realizację badania, gdyż istotną część uczestników i uczestniczek projektu stanowią osoby niesłyszące i niedosłyszące. Wykonawca sugeruje, aby w wypadku realizacji podobnych projektu w przyszłości zastosować alternatywną technikę wspomaganego komputerowo wywiadu przy pomocy strony WWW (CAWI) w przypadku braku możliwości przeprowadzenia wywiadu telefonicznego wspieranego komputerowo (CATI) z beneficjentem.

9. Analiza i ocena dokumentów programowych i projektowych

Polityka przepływów finansowych Projektu pt. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

W dokumencie tym w sposób jasny i rzetelny przedstawiono zasady dotyczące przepływów finansowych, a w tym określono zasady monitorowania budżetu projektu i postępu finansowego. Określono zasady dotyczące przepływów pieniężnych, w tym uściślenia mające na celu przygotowanie do sprawnej kontroli finansowej uczestników projektu. Proponuje się dokonanie zmiany pkt. 1 art. 1 „Przepływy finansowe” w kontekście pkt. 1 wspomnianego artykułu, bowiem w zdaniu „Partner ma obowiązek utworzenia nowego konta bankowego na potrzeby projektu lub wykorzystania konta bankowego już istniejącego, na którym od dłuższego czasu

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

nie ma obrotów.”, określenie „od dłuższego czasu” jest nieprecyzyjne i może budzić wątpliwości.

Procedura przechowywania dokumentacji projektu „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Dokument zawiera wytyczne dotyczące przygotowania i archiwizacji dokumentów projektowych, w tym zasady opisu dokumentacji, sposobu, miejsca i terminu jej przechowywania. Procedura została opisana w sposób przejrzysty i wyczerpujący.

Polityka zarządzania ryzykiem dla Projektu pn. "Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

Dokument zawiera szczegółowy opis działań służących zarządzaniu ryzykiem w projekcie, w tym cel zarządzania ryzykiem, wytyczne dotyczące jego analizy, szczegółowy podział obowiązków w tym zakresie. Temat został opisany w stopniu wystarczającym do sprawnego zarządzania projektem.

Polityka przepływu informacji i komunikacji wewnątrz partnerstwa w projekcie "Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”

W dokumencie został zawarty opis sposobu komunikacji między uczestnikami projektu oraz zasady przepływu informacji w projekcie. Sposób przedstawienia informacji jest jasny.

10. Analiza i ocena procesu realizacji projektu

Projekt realizowany jest przez Lidera – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych oraz Partnera – Fundację Instytut Rozwoju Regionalnego. Partner

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

odpowiada w projekcie za realizację Zadania 1 (Rekrutacja i aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi i rzadko występującymi) i Zadania 2 (Upowszechnianie aktywności zawodowej osób z niepełnosprawnościami w administracji publicznej) oraz częściowo Zadania 5 (Zarządzanie projektem). Zadanie 3 (Ewaluacja i monitoring projektu) realizowane jest w całości po stronie Lidera, zaś w Zadaniu 1 pojawiają się etapy, za które odpowiada Lider. Zarówno Lider, jak i Partner posiadają duże doświadczenie w realizacji zadań na rzecz osób niepełnosprawnych oraz dysponują niezbędnym potencjałem w tym zakresie, dlatego zaangażowanie tych dwóch instytucji ma pozytywny wpływ na skuteczność projektu, w tym zapobiegania oraz minimalizowania ryzyka niepowodzenia projektu. Za zarządzanie strategiczne projektem odpowiada Grupa Sterująca Projektem, w skład której wchodzi:

- Przewodniczący Grupy Sterującej Projektem, wyznaczany przez Prezesa PFRON;
- Członkowie Grupy Sterującej Projektem, będący przedstawicielami: Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych przy Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich (IP2) oraz Partnera (FIRR).

W celu zapewnienia prawidłowego przepływu informacji pomiędzy Liderem i Partnerem w Umowie Partnerskiej szczegółowo określono zasady przepływu informacji i komunikacji wewnątrz Partnerstwa.

Ocenę projektu przeprowadzono na podstawie porównania wartości docelowych wskaźników z wartościami osiągniętymi na dzień 31.03.2014 r. Porównanie to przedstawiono na Rysunku 1.

- Stopień realizacji wskaźnika liczby osób, które wzięły udział w projekcie wyniósł 112,5%. Wyższa niż zakładano wartość wskaźnika związana jest z faktem, że część osób zrekrutowanych podczas I etapu rekrutacji wycofała się z projektu zarówno z powodów osobistych, jak i z powodu podjęcia zatrudnienia. W związku z tym w ramach I etapu rekrutacji podpisano dodatkowe deklaracje uczestnictwa w projekcie z osobami będącymi na liście rezerwowej.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- Stopień realizacji wskaźnika liczby osób niepełnosprawnych, które zakończyły udział w projekcie wyniósł 15,5%. Zakończenie udziału w projekcie było spowodowane znalezieniem pracy przez beneficjentów/teki w trakcie uczestnictwa w projekcie. Pozostali uczestnicy i uczestniczki w dalszym ciągu korzystają ze wsparcia kadry merytorycznej.
- Stopień realizacji wskaźnika liczby osób niepełnosprawnych, dla których przygotowano Indywidualny Plan Stażu wyniósł 112%. Oznacza to, że jedna osoba spośród wszystkich osób zrekrutowanych do projektu przerwała uczestnictwo w projekcie zanim przygotowany został dla niej Indywidualny Plan Stażu (IPS).
- Stopień realizacji wskaźnika liczby osób niepełnosprawnych, które skorzystały ze wsparcia psychologa, indywidualnie i grupowo w zależności od potrzeb oraz ze wsparcia w zakresie poradnictwa i doradztwa zawodowego wyniósł 100,5%. Oznacza to, że ta forma wsparcia cieszy się dużym zainteresowaniem ze względu na znacznie wyższe niż przewidywano potrzeby w zakresie wsparcia m.in. psychologa, doradcy zawodowego.
- Stopień realizacji wskaźnika liczby osób niepełnosprawnych, które zakończyły udział w szkoleniach podnoszących kwalifikacje wyniósł 102%. Oznacza to, że ta forma wsparcia była bardzo pożądana i cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem beneficjentów, gdyż odpowiadała na ich potrzeby dotyczące zwiększania wiedzy i umiejętności zawodowych.
- Stopień realizacji wskaźnika liczby osób niepełnosprawnych, które odbyły staże rehabilitacyjne wyniósł 96%. Dość często uczestnicy i uczestniczki projektu przystępowali do staży rehabilitacyjnych dopiero po otrzymaniu kompleksowego wsparcia ze strony kadry merytorycznej, dlatego nie należy dziwić się, że część z nich dopiero kończy uczestnictwo w stażach.
- Stopień realizacji wskaźnika liczby osób niepełnosprawnych, które skorzystały z usług trenera pracy wyniósł 153,6%. Przekroczona została planowana liczba beneficjentów/tek objętych wsparciem trenera pracy. Ta forma wsparcia cieszyła się dużym zainteresowaniem uczestników i uczestniczek projektu z uwagi na potrzeby beneficjentów/tek. Jest to zjawisko bardzo pozytywne, pomoc

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

trenera pracy we wstępnym etapie aktywizacji zawodowej ułatwia dostosowanie się beneficjenta/teki do miejsca stażu/pracy oraz umożliwia uzyskanie kompetencji potrzebnych do osiągnięcia sukcesu na rynku pracy,.

- Stopień realizacji wskaźnika liczby osób niepełnosprawnych, które zdobyły zatrudnienie w wyniku realizacji projektu wyniósł 77,5% zakładanego poziomu zatrudnienia, jest to 31 osób w stosunku do zakładanych w projekcie 40 beneficjentów/beneficjentek. Osoby te podjęły zatrudnienie na umowę o pracę bądź podjęły zatrudnienie na podstawie umowy cywilno-prawnej. Uczestnicy i uczestniczki pozostający w projekcie w dalszym ciągu korzystają z wsparcia oferowanego przez kadre merytoryczną oraz szkoleń. Można domniemywać, że istotna część z nich aktywnie poszukuje pracy i ma szansę na jej znalezienie.
- Stopień realizacji wskaźnika przedstawicieli sektora publicznego, którzy wzięli udział w spotkaniach informacyjno – świadomościowych wyniósł 156,67%. Oznacza to, że jednostki administracji publicznej chętnie uczestniczyły w spotkaniach informacyjno – świadomościowych, zaś wyższa niż zakładano liczba uczestników spotkań świadczy o potrzebie szkoleń w tym zakresie.
- Stopień realizacji wskaźnika przedstawicieli sektora publicznego, którzy wzięli udział w konkursie w obszarze zatrudnienia osób niepełnosprawnych wyniósł 200%. Świadczy to o tym, że przedstawiciele sektora publicznego byli bardzo zainteresowani udziałem w konkursie i zaprezentowaniem swojej działalności na rzecz osób niepełnosprawnych. Coraz więcej jednostek administracji publicznych podejmuje działania na rzecz osób niepełnosprawnych, którymi chce się pochwalić, zaprezentować jako dobre praktyki. Niejednokrotnie jest to także traktowane jako forma promocji dla jednostki administracji publicznej.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

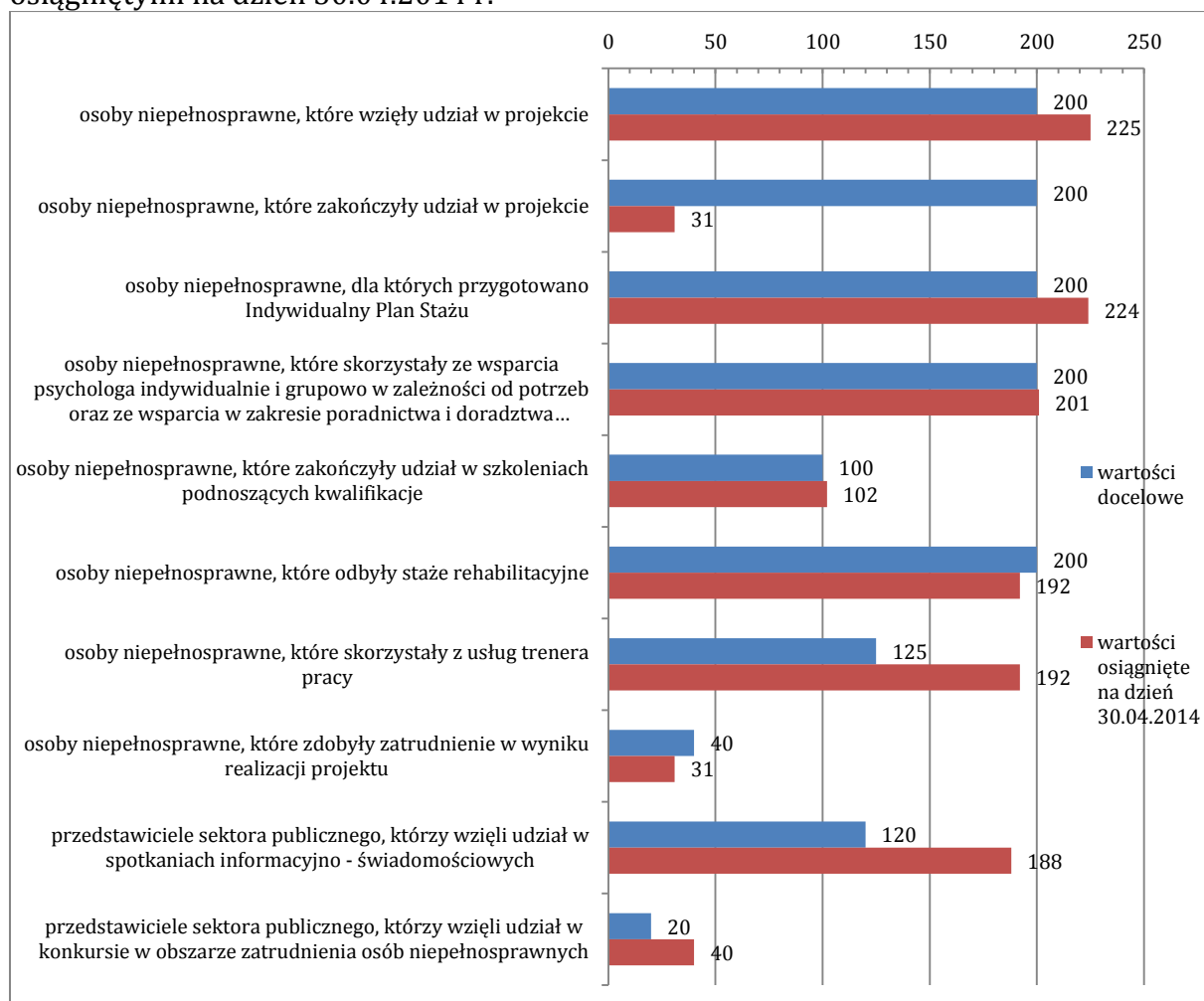
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 1. Porównanie wartości docelowych wskaźników projektu z wartościami osiągniętymi na dzień 30.04.2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Wniosku o dofinansowanie projektu, s. 11-12 oraz Raportu okresowego za 01.03.2013 r.-30.04.2014 r. z realizowanych działań w projekcie pt. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.

Na podstawie posiadanych danych, m.in. dokumentacji sprawozdawczej i raportów, Wykonawca stwierdza, że realizacja projektu przebiega zgodnie z założeniami i nie dostrzega ryzyka niezrealizowania wskazanych we Wniosku o dofinansowanie docelowych wartości wskaźników w terminach przewidzianych w harmonogramie realizacji projektu.

Podczas badań CATI, IDI i FGI respondenci wskazali na następujące trudności związane z realizacją projektu:

Nazwa zadania	Etap	Napotkane problemy
Zadanie 1 – Rekrutacja i aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych z niepełnosprawnościami sprzężonymi i rzadko występującymi	5 – I etap rekrutacji – podpisanie 200 deklaracji uczestnictwa w projekcie	Zdarzało się, że w trakcie realizacji procedur związanych z rekrutacją beneficjent zapominał o złożeniu podpisu we wszystkich wymaganych miejscach w dokumentacji projektowej, przez co konieczne było uzupełnienie dokumentacji i jego ponowny przyjazd do danej instytucji.
	7 – Opracowanie i realizacja IPS dla minimum 200 uczestników/czek projektu	Początkowo występowały bariery komunikacyjne pomiędzy niektórymi uczestnikami/uczestniczkami a przedstawicielami kadry merytorycznej.
	10 – Organizacja i realizacja szkoleń zawodowych i podnoszących kwalifikacje dla min. 100 uczestników/czek projektu	Problemy zdrowotne niektórych uczestników i związany z tym pogarszający się stan zdrowia skutkowało brakiem możliwości uczestniczenia w zajęciach. Beneficjenci mieli trudności z własną motywacją oraz wygoszparowaniem czasu tak, by skorzystać w pełni z oferowanego wsparcia.
	11 – Organizacja i realizacja 3-miesięcznych staży rehabilitacyjnych dla minimum 200 uczestników/czek projektu	W przypadku pewnej grupy beneficjentów (z Katowic) pojawiły się trudności związane z załatwieniem badań lekarskich dla uczestników przed przystąpieniem przez nich do stażu rehabilitacyjnego. Pojawiły się trudności w komunikacji pomiędzy realizatorami projektu a jednostkami administracji publicznej. Nie wszystkie jednostki administracji publicznej były zainteresowane przyjęciem osoby niepełnosprawnej na staż w ramach projektu, m.in. ze względu na bariery architektoniczne i zbyt krótki okres stażu. Brak wiedzy oraz posługiwanie się stereotypami wśród przedstawicieli podmiotów, do których zwracano się z prośbą o współpracę, m.in. organizację stażu rehabilitacyjnego dla ON. Beneficjenci wskazywali na brak możliwości realizacji stażu w miejscu, które ich interesowało. Niedostosowanie druków i formularzy dokumentów, na których beneficjenci pracowali podczas staży do potrzeb osób niepełnosprawnych, Trudności z poruszaniem się po obiektach, w których realizowano staż rehabilitacyjny. Trudności w osiągnięciu przez ON porozumienia ze współpracownikami.

Szerzej zostały one omówione w rozdziale „Opis wyników badania ewaluacyjnego”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Na podstawie przeprowadzonej analizy Wykonawca stwierdza, że realizacja projektu przebiega sprawnie. W prawidłowy sposób określono metody zarządzania projektem, pozwala on na wykorzystanie doświadczenia i potencjału zarówno Lidera, jak i Partnera. Zapewniono prawidłowy przepływ informacji pomiędzy osobami zaangażowanymi w jego realizację. Dotychczasowy stopień realizacji wskaźników i szybkie osiągnięcie planowanej liczby uczestników wskazuje na wysoki poziom zainteresowania projektem wśród przedstawicieli jednostek administracji publicznej, jak również osób niepełnosprawnych. Beneficjenci wykazywali się dużym zaangażowaniem i motywacją do własnego rozwoju społecznego i zawodowego. Nie ma podstaw do przypuszczenia, że nie uda się zrealizować założonych we Wniosku o dofinansowanie celu głównego oraz celów szczegółowych projektu. Trudności, jakie wystąpiły w trakcie realizacji projektu, są niezależne od Lidera i Partnera projektu, w wypadku każdej z nich podjęto działania służące minimalizacji ich wpływu.

11. Opis wyników badania ewaluacyjnego

- 1) Czy realizacja celów projektu przyczyniła się do aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych?

Zdaniem przedstawicieli kadry zarządzającej projekt miał m.in. przygotować Beneficjentów do wejścia na rynek pracy i do podjęcia zatrudnienia. Z tego też względu bardzo dużą rolę odgrywała rehabilitacja społeczna, która przygotowywała uczestników i uczestniczki projektu do obcowania z innymi ludźmi, a także do nawiązywania i utrzymywania z nimi relacji.

Uczestnictwo w projekcie umożliwiło zmniejszenie lub wyeliminowanie części barier społecznych, które utrudniały Beneficjentom funkcjonowanie w społeczeństwie. Ponadto, szkolenia i inne formy wsparcia, z których uczestnicy i uczestniczki mogli korzystać oraz odbyte 3-miesięczne staże rehabilitacyjne, umożliwiły im podniesienie kwalifikacji zawodowych. Działania te przyczyniły się do podjęcia zatrudnienia przez niektórych beneficjentów, jak również przygotowały uczestników do poszukiwania pracy.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Przedstawiciele kadry zarządzającej wyrazili opinię, iż realizacja celów projektu wpłynęła na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych poprzez zapoznanie ich z rynkiem pracy, wykształcenie umiejętności poruszania się po nim, a także umożliwiła im zdobycia doświadczenia zawodowego.

Zjawisko to zobrazować można poprzez przytoczenie statystyk pokazujących liczbę odbytych staży rehabilitacyjnych i ogólnego przygotowania zawodowego, a także liczbę osób, które znalazły zatrudnienie (31 osób) lub odsetek beneficjentów, którzy po zakończeniu udziału w projekcie aktywnie poszukują pracy (47%)

Zgodnie z wypowiedziami przedstawicieli kadry merytorycznej aktywizacja społeczna, obok aktywizacji zawodowej, stanowiła podstawę oddziaływania projektu. Jak pokazały zgromadzone w toku badania opinie, najważniejszym doświadczeniem z zakresu wsparcia społecznego, które pozyskali uczestnicy projektu, była motywacja do działania oraz nawiązywania kontaktów z innymi ludźmi. Możliwość odbycia 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego sprawiła, że osoby te zyskały szansę codziennych kontaktów społecznych oraz zawodowych z bardziej doświadczonymi pracownikami, czyli osobami współpracującymi w miejscu gdzie odbywały staż. Wpłynęło to w sposób wyraźny na ich poczucie własnej wartości oraz przełamało barierę związaną z nawiązywaniem oraz utrzymywaniem relacji z innymi. Niezwykle ważna była także umiejętność komunikacji, z którą wielu uczestników przed udziałem w projekcie miało znaczne problemy. Wynikało to przede wszystkim z ich mniejszej śmiałości i zamknięcia w sobie. Poznali oni także wiele nowych kanałów, którymi mogli się porozumiewać z innymi – przede wszystkim były to nowoczesne technologie ITC, w szczególności dotyczyło to osób starszych.

Przedstawiciele kadry merytorycznej zauważali również, że osoby uczestniczące w projekcie stawały się bardziej otwarte, asertywne oraz pewne siebie, nauczyły się również podejmować inicjatywę w różnego rodzaju sytuacjach społecznych i zawodowych. Bardzo ważne z punktu widzenia osób niepełnosprawnych było jednocześnie to, że miały one możliwość przełamywania swoich lęków oraz barier, które niejednokrotnie same przed sobą stawiały (np. unikanie kontaktów z innymi osobami, wynikające z obawy przed brakiem zrozumienia ze strony osób zdrowych).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Zdaniem przedstawicieli kadry merytorycznej dzięki odbyciu 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego w jednostkach administracji publicznej uczestnicy mieli możliwość zdobycia doświadczenia oraz wiedzy i umiejętności, które mogą być przez nich wykorzystywane w kolejnym miejscu pracy. Wielu beneficjentów przed udziałem w projekcie nie posiadało doświadczenia zawodowego, dlatego staż rehabilitacyjny stanowił dla nich dużą wartość, ponieważ realnie przekładał się na zwiększenie ich szansy na uzyskanie zatrudnienia. Staże rehabilitacyjne organizowane w ramach projektu stanowiły zatem dla wielu osób bazę dla przyszłej pracy zawodowej. Jak wynika z wypowiedzi przedstawicieli kadry merytorycznej, wiele osób, które zakończyły udział w projekcie znalazło zatrudnienie, niekoniecznie jednak w jednostkach administracji publicznej. Zdarzały się jednak przypadki, gdzie osoby, które sprawdziły się w trakcie stażu miały możliwość uzyskania zatrudnienia w miejscu odbywania stażu.

Uczestników projektu uczono również trybu pracy, odpowiedzialności za powierzone zadania, dostosowywania się do wymogów pracodawcy. Projekt dał im także możliwość poznania mechanizmów, w oparciu o które funkcjonuje rynek pracy.

Niezwykle ważne było również wsparcie doradcze związane z poszukiwaniem zatrudnienia. Uczestnicy byli mobilizowani do aktywnego poszukiwania pracy, uczeni sposobów aplikowania o pracę oraz własnej autoprezentacji. Doradcy zawodowi oraz coachowie pomagali im również odnaleźć ich kluczowe kompetencje oraz predyspozycje pod kątem pracy zawodowej, czyli te obszary, w których mogliby i powinni rozwijać się w przyszłości.

Beneficjenci uzyskali wsparcie w postaci kursów zawodowych i doszkalających (np. kursy komputerowe – Excel, Autocad, Corel czy kursy z zakresu obsługi urządzeń biurowych) oraz szkoleń miękkich (z zakresu np. przygotowywania listu motywacyjnego oraz życiorysu), które są niezwykle istotne w procesie poszukiwania pracy z uwagi na podnoszenie kwalifikacji tych osób. Dla niektórych podobne działania były okazją do zdobycia pierwszych praktycznych umiejętności, dla innych stanowiły formę doszkalania oraz odświeżania dawniej zdobytej wiedzy czy kwalifikacji.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

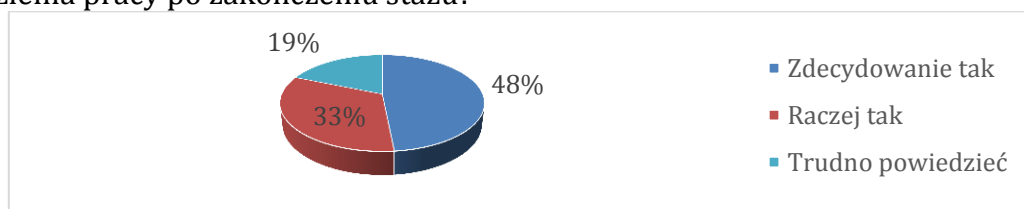
Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny przyznali, że stażyści byli osobami otwartymi, chętnymi do pracy i nawiązywania nowych kontaktów, dobrze obsługiwali klientów zewnętrznych oraz chętnie współpracowali ze sobą nawzajem. Ich zdaniem uczestnicy projektu chętnie podejmowali się zadań im powierzonych i sumiennie się z nich wywiązywali. Opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny przyznali, że stażyści rozmawiali ze swoimi opiekunami na temat swoich planów zawodowych i wykazywali chęć podjęcia pracy w urzędach, w których odbywali staże rehabilitacyjne.

Ponad 80% opiekunów osób odbywających staż rehabilitacyjny w ramach projektu potwierdziło chęci beneficjentów projektu do dalszego rozwoju zawodowego, m.in. podjęcia pracy. Co piąta osoba nie umiała udzielić odpowiedzi na temat planów zawodowych swoich podopiecznych. Otrzymane wyniki świadczą o tym, że udział w projekcie przyczynił się do wzrostu aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych – dzięki stażowi zdobyły one doświadczenie oraz przekonały się, że mogą pracować. Upewniło to ich w przeświadczeniu, że są w stanie poradzić sobie w nowym otoczeniu i podołać obowiązkom zawodowym, np. w pracy w administracji publicznej, dlatego w przyszłości będą samodzielnie poszukiwać zatrudnienia.

Oznacza to, że wielokrotnie osoby niepełnosprawne chcą być osobami aktywnymi zawodowo i widzą dla siebie perspektywę dalszego rozwoju, jednak bez dodatkowego wsparcia wielokrotnie nie są w stanie pokonać barier ograniczających im wejście na rynek pracy.

Rysunek 2. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy stażysta/stażystka wykazywał/a chęć znalezienia pracy po zakończeniu stażu?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 03-04.2014 z opiekunami osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, n=68.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

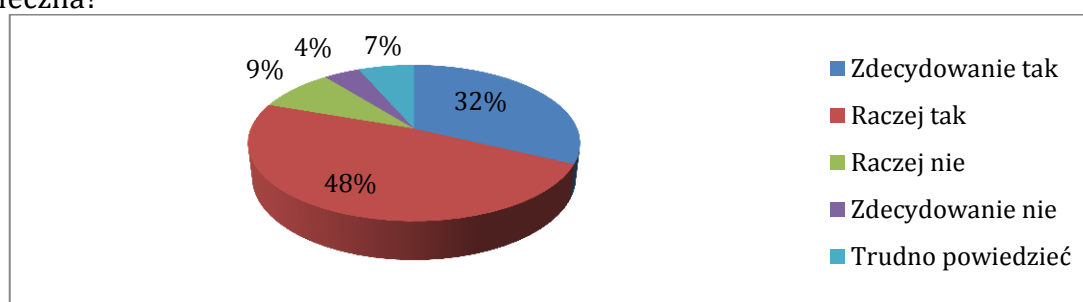
W oparciu o przeprowadzone badanie beneficjenci twierdzą, że uczestnictwo w projekcie pozwoliło im nawiązać nowe relacje nie tylko na płaszczyźnie zawodowej, ale i towarzyskiej, które kontynuowane są także po zakończeniu stażu.

Udział w projekcie wymagał zaangażowania ze strony uczestników i uczestniczek. Musieli podjąć decyzję, co chcą robić i do czego dążą. Jeden z respondentów stwierdził, że dzięki odbyciu stażu wie, że poradzi sobie z pracą w grupie, a także w innych sytuacjach życiowych.

Beneficjenci wyrazili opinie, że dzięki udziałowi w projekcie zdobyli doświadczenie zawodowe. Mogli oni także ukierunkować się na to, co chcą robić zawodowo i wyznaczyć cele.

80% ankietowanych beneficjentów wskazało, że na skutek uczestnictwa w projekcie wzrosła ich aktywność społeczna. Oznacza to, że udało się zrealizować jeden z głównych celów założony we wniosku. Należy również wziąć pod uwagę, że w wypadku części respondentów projekt mógł nie mieć wpływu na aktywność społeczną, gdyż już wcześniej stała ona na wysokim poziomie w kwestii aktywności zawodowej i społecznej. Dotyczy to zwłaszcza studentów zaangażowanych w życie akademickie.

Rysunek 3. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę ocenić, czy wskutek uczestnictwa w projekcie wzrosła Pana/i aktywność społeczna?”

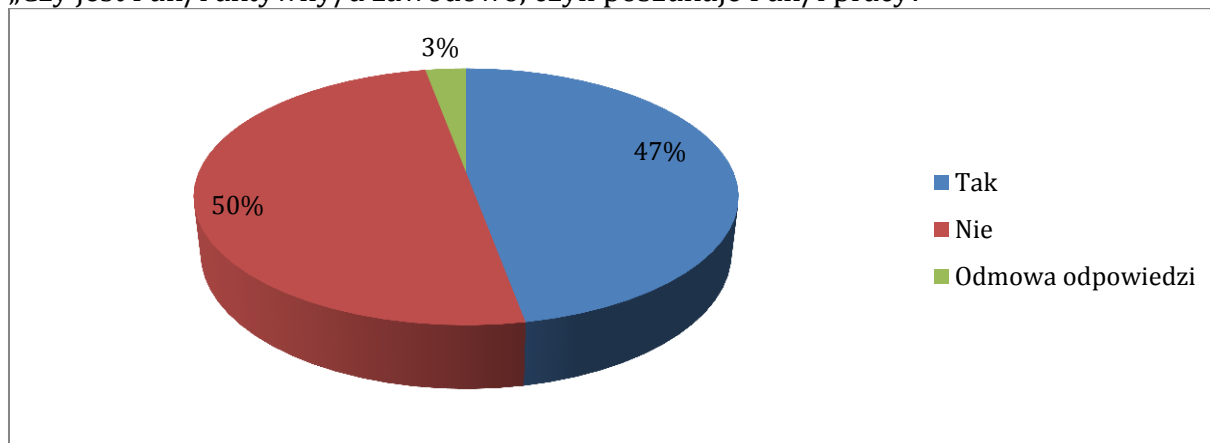
Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Respondenci, którzy w momencie wzięcia udziału w badaniu nie byli już uczestnikami w projekcie oraz nie byli zatrudnieni, zostali zapytani o to, czy są aktywni zawodowo. 47% z nich udzieliło odpowiedzi pozytywnej. Połowa badanych nie poszukuje jednak

pracy. Świadczy to o konieczności podjęcia dodatkowych działań, które pozwolą na zmianę tej sytuacji.

Rysunek 4. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy jest Pan/i aktywny/a zawodowo, czyli poszukuje Pan/i pracy?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

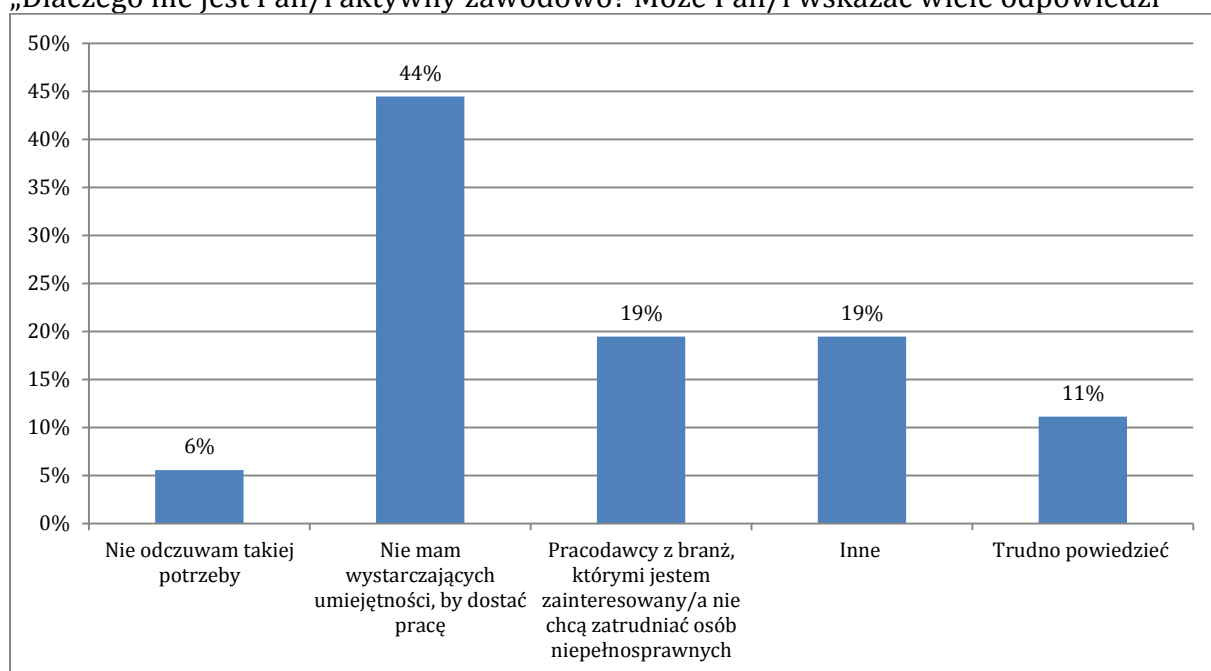
Beneficjenci, którzy potwierdzili brak aktywności zawodowej, zostali poproszeni o wyjaśnienie przyczyn takiego stanu. 44% z nich uważa, że nie ma wystarczających umiejętności, aby dostać pracę. W związku z tym zalecane jest wydłużeniu okresu realizacji podobnych projektów w przyszłości, tak aby uczestnicy i uczestniczki mogli wziąć udział w większej liczbie szkoleń oraz odbyć dłuższe staże rehabilitacyjne, czy otrzymać dodatkowe wsparcie w zakresie psychologa czy doradcy zawodowego. Dodatkowo konieczne jest nasilenie działań motywujących beneficjentów do poszukiwania pracy – można przypuszczać, że w wielu wypadkach posiadają oni niezbędne kwalifikacje, jednak mają zbyt niskie poczucie własnej wartości, przez co uważają, że nie są wystarczająco kompetentni, aby zostać zatrudnionymi. Dzięki temu nabyte w projekcie umiejętności i wypracowane postawy byłyby trwalsze, a bogatsze doświadczenie zawodowe, zdobyte dzięki wydłużonemu stażowi, pozwoliłoby poszerzyć zakres obowiązków i wachlarz umiejętności zawodowych beneficjentów.

Około jednej piątej ankietowanych uważa, że pracodawcy z branż, którymi są zainteresowani uczestnicy i uczestniczki projektu, nie chcą zatrudniać osób niepełnosprawnych. Konieczne jest uświadomienie im, że myśląc w ten sposób,

pozbawiają się szans na znalezienie zatrudnienia. Uczestnicy projektu powinni aktywnie poszukiwać pracy, gdyż wśród osób przeprowadzających proces rekrutacji mogą znaleźć się osoby, które posiadają wiedzę na temat funkcjonowania ON, nie mają obaw przed współpracą z ON i będą skłonne je zatrudnić.

Rysunek 5. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Dlaczego nie jest Pan/i aktywny zawodowo? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168

Uczestnicy i uczestniczki projektu, którzy wskazali, że aktywnie poszukują pracy, zostali poproszeni o wskazanie, ile godzin tygodniowo poświęcają na czynności z tym związane. Ankietowani najczęściej wskazywali na przedziały 5-10 godzin (24%) oraz 10-20 godzin (12%). Poświęcenie takiej ilości czasu pozwala na przejrzanie najnowszych ogłoszeń, wybranie tych zgodnych z wykształceniem i zainteresowaniami, a następnie na odpowiednie przygotowanie CV oraz listów motywacyjnych i rozesłanie ich do potencjalnych pracodawców. Liczba godzin, jaka została wskazana przez beneficjentów świadczy o dużej motywacji związanej ze znalezieniem pracy. Niemniej jednak nie poddano badaniu efektywności tych poszukiwań, choćby liczby złożonych dokumentów aplikacyjnych np. w określonym odstępie czasowym.

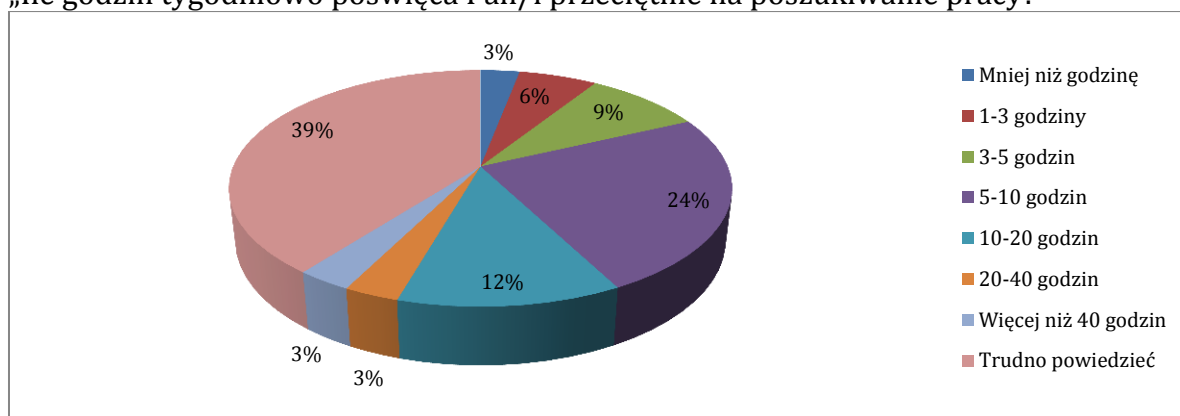
KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 6. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Ile godzin tygodniowo poświęca Pan/i przeciętnie na poszukiwanie pracy?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Realizacja projektu wpłynęła na aktywizację społeczną osób niepełnosprawnych głównie poprzez:

- Możliwość bardziej natężonych kontaktów zawodowych oraz prywatnych z innymi ludźmi,
- Wzrost poczucia własnej wartości, samooceny uczestników,
- Zwiększenie asertywności oraz pewności siebie uczestników,
- Umiejętność nawiązywania i utrzymywania relacji z innymi ludźmi,
- Ułatwienie osobom niepełnosprawnym komunikacji ze współpracownikami oraz innymi osobami,

Realizacja projektu wpłynęła na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych głównie poprzez:

- Podniesienie stanu wiedzy oraz umiejętności zawodowych przez uczestników projektu,
- Uświadomienie beneficjentom, że są w stanie poradzić sobie w pracy,
- Ukierunkowanie zawodowe uczestników i uczestniczek projektu,
- Zapoznanie beneficjentów z rynkiem pracy i wykształcenie umiejętności poruszania się po nim,
- Spotkania z kadrą merytoryczną, motywującą do poszukiwania zatrudnienia, wskazującą na silne strony uczestników, pod kątem przyszłej pracy zawodowej,
- Zwiększanie szans na zatrudnienie poprzez odbycie 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego w organach administracji publicznej oraz w jednostkach im podległych,
- Uzyskanie pracy przez osoby niepełnosprawne, które zakończyły udział w projekcie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Beneficjenci, którzy poszukują pracy, poświęcają na to zajęcie wystarczającą liczbę godzin w skali tygodnia.

Blisko połowa uczestników projektu uważa jednak, że nie ma wystarczających umiejętności, aby dostać pracę. W związku z tym zalecenie jest wydłużenie okresu realizacji podobnych projektów w przyszłości, aby beneficjenci mogli wziąć udział w większej liczbie szkoleń oraz odbyć dłuższe staże rehabilitacyjne.

Zalecenie jest również nasilenie działań motywujących beneficjentów do poszukiwania pracy oraz przekonywanie ich do tego, że warto podjąć zatrudnienie, nawet jeżeli będą pracowali niezgodnie z wykształceniem i zainteresowaniami – dzięki doświadczeniu zawodowemu w przyszłości będą mogli dostać się na pożądane stanowisko, znaleźć pracę.

Powyższe wnioski potwierdzają wypowiedzi kadry merytorycznej zatrudnionej przy realizacji projektu „Staż w administracji publicznej (...)”, beneficjentów projektu i opiekunów stażystów w danej jednostce administracji publicznej.

Cytaty:

- „[BO] są to osoby, które bardzo często siedzą w domu, nie mają jakichś celów w życiu, a dzięki temu projektowi wychodzą do ludzi, poznają nowe osoby, wierzą w siebie, więc automatycznie ich stosunki takie zwykłe międzyludzkie są dużo lepsze.”
- „Przede wszystkim część z osób, która uczestniczy w projekcie była osobami, których aktywność społeczna była znikoma lub nieistniejąca. Więc sam fakt, że musiały rano wstać i wyjść do pracy, poznać ludzi i przebywać z nimi wpłynął na nich dobrze. Spotykając się z nimi, podczas trwania tego stażu widać po nich było, że tak jak człowiek, który dawno nie miał kontaktu z ludźmi niektórzy z nich odżywali.”
- „Myślę, że niektórzy na pewno stali się bardziej pewni siebie.”
- „Przede wszystkim mogli oni odbyć staże w administracji publicznej (...). Część z nich już znalazła pracę.”
- „Była też taka grupa osób, która po prostu ze względu na niepełnosprawność, po ukończeniu studiów, nawet dwóch fakultetów, miała zerowe doświadczenie zawodowe ze względu na obawy, a u innych dlatego, że cały wolny czas podczas studiów był poświęcany na rehabilitację.”
- „Mam pod swoją opieką 7 osób, z czego 3 znalazły zatrudnienie. Początkowo była to umowa zlecenie czy też umowa o dzieło, a w tej chwili już są na etapie podpisywania umowy o pracę.”
- (...) główną formą aktywizacji w projekcie były staże rehabilitacyjne, dzięki temu te osoby, które nie miały doświadczenia zawodowego mogły je zdobyć jako pierwszą bazę do przyszłej pracy zawodowej. A te osoby, które już mają jakieś doświadczenie zawodowe za sobą mogły odświeżyć swoją wiedzę, swoje kompetencje, poszerzyć ją w pewnych dziedzinach, zdobyć nowe. Była to też taka

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

aktywizacja i mobilizacja do poszukiwania pracy w przyszłości, plus szkolenia i kursy zawodowe, na które nasi uczestnicy chodzili i mogli, to co ich zainteresowało podczas staży rozwinąć, pogłębić, to co uważali za przydatne w przyszłości się nauczyć różnych ciekawych rzeczy.”

- „Osoby biorące udział w projekcie uzyskały kwalifikacje, stały się bardziej otwarte.”
- „Duże znaczenie ma to, iż osoby niepełnosprawne miały szanse na kontakt z ludźmi, po prostu, na poznanie świata, zawarcie nowych znajomości, wyjście z domu.”
- „Osoby biorące udział w projekcie, szczególnie w stażach i kursach, poznały możliwości rynku pracy.”
- „Wszyscy [beneficjenci] otrzymali ogólne przygotowanie zawodowe.”
- „Poznałam dużo osób, utrzymuję z nimi (pracownikami jednostek administracji publicznej, które organizują staż rehabilitacyjny w ramach projektu) kontakty towarzyskie.”
- „Zdarzyło się, że stażysta wręcz domagał się pracy, więc zaangażowanie było duże i widać było, że wyszedł z izolacji domowej i chciał pokazać, że jest potrzebny i przydatny do pracy.”
- „Jeśli chodzi o relację stażysta-stażysta to wiem, że oni sobie pomagali. (...) Jeśli chodzi o relacje stażysta-urzędnik to myślę, że starali się opiekować tymi osobami, żeby dobrze się poczuli.”
- „[uczestniczka] Angażowała się, nawet jak ja coś chciałam zrobić za nią, to ona mówiła, że ona to zrobi. Także chciała w pełni wykonywać to co jej przydzielone.”
- „Większość osób [stażystów] miała chęć do tego żeby wykonywać pracę i pomagać.”
- „Kilka osób dopytywało czy mogą zostać, czy mają możliwość znalezienia pracy. (...) Większość osób była zainteresowana tym, żeby znaleźć pracę i zostać. Jednej osobie się udało, jeden pan został. Był na tyle przekonujący, że został zatrudniony i pracuje.”

2) Jakie są potrzeby beneficjentów dotyczące zindywidualizowanego kompleksowego wsparcia oraz podnoszenia szans na zatrudnienie?

Według pracowników merytorycznych najważniejsze potrzeby osób niepełnosprawnych z rzadko występującymi niepełnosprawnościami oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi w zakresie zindywidualizowanego wsparcia oraz podnoszenia szans na zatrudnienie to przede wszystkim potrzeby zaspokajane w oparciu o szeroko rozumiane szkolenia miękkie. Zdaniem badanych (kadry merytorycznej), osoby niepełnosprawne są często odizolowane od społeczeństwa, niejednokrotnie nie poszukują nawet kontaktu z innymi ludźmi. Mają również trudności z byciem samodzielnymi, z poszukiwaniem własnej ścieżki w życiu. Osoby dotknięte niepełnosprawnościami mają bardzo niskie poczucie własnej wartości, są nieśmiałe i pełne lęku. Wielokrotnie nie znają swoich praw na rynku pracy czy nawet praw

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

społecznych. Są wycofane, nie potrafią nawiązywać i podtrzymywać relacji z innymi ludźmi. Osoby niepełnosprawne potrzebują zapewnienia, że mają takie same prawa jak osoby zdrowe, potrzebują poczucia, iż są akceptowane, dlatego też szkolenia miękkie i wsparcie kadry merytorycznej w obszarze kompetencji miękkich są niezwykle ważne w przypadku projektów kierowanych do tej grupy beneficjentów. Projekt „Staż w administracji publicznej (...)”, stanowi w znacznym stopniu odpowiedź na te potrzeby osób niepełnosprawnych chcących zaistnieć na rynku pracy.

W niektórych przypadkach potrzeby osób niepełnosprawnych związane są z ograniczeniami fizycznymi, tj. wymagają przykładowo specjalistycznego sprzętu czy odpowiednich warunków pracy (m.in. tłumacza, infrastruktury, np. podjazdów, itd.). Bardzo ważne z punktu widzenia osób niepełnosprawnych jest podnoszenie świadomości społecznej na temat trudności, z jakimi borykają się one na co dzień. Dzięki projektom nastawionym na aktywizację społeczną i zawodową ON możliwe jest z jednej strony otworzenie uczestników na środowisko, z drugiej z kolei pokazanie ludziom, że osoby niepełnosprawne są pełnoprawnymi członkami społeczeństwa, którym należą się takie same prawa. Mogą pełnić takie same role społeczne, jak osoby w pełni sprawne. Istotne jest bowiem zrozumienie ze strony innych ludzi – szczególnie najbliższego środowiska, np. pracodawcy czy współpracowników.

Uczestnicy i uczestniczki projektu docenili przede wszystkim:

- indywidualne spotkania z trenerami, specjalistami z danej dziedziny,
- warsztaty oraz inne zajęcia przygotowujące do odbycia 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego,
- szkolenia uzupełniające lub podnoszące kwalifikacje zawodowe.

Dzięki tym formom wsparcia beneficjenci mogli przygotować się do odbywania stażu rehabilitacyjnego i wdroić się do pracy, a także zdobyć nowe kompetencje i umiejętności.

Wnioski:

Najważniejsze potrzeby osób niepełnosprawnych z rzadko występującymi niepełnosprawnościami oraz niepełnosprawnościami sprzężonymi w zakresie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

indywidualizowanego wsparcia oraz podnoszenia szans na zatrudnienie należy podzielić na dwa rodzaje:

- Związane ze sferą niematerialną – czyli potrzeba akceptacji, zrozumienia, szeroko rozumianego wsparcia psychicznego, motywacji, potrzeba posiadania wiedzy z różnych zakresów,
- Związane ze sferą materialną – są to potrzeby wynikające z charakteru niepełnosprawności, np. osoby niesłyszące wymagają wsparcia ze strony tłumacza języka migowego, osoby niepełnosprawne ruchowo potrzebują odpowiedniej infrastruktury, np. podjazdów, specjalnie przystosowanych toalet, wind, itp. Bardzo istotne jest także wsparcie ze strony kadry merytorycznej oraz dofinansowania szkoleń podnoszących lub uzupełniających kwalifikacje. Niejednokrotnie osoby niepełnosprawne nie posiadają możliwości finansowych, by samodzielnie pójść na szkolenie, które zwiększałoby ich szanse na rynku pracy.

Zaoferowane w ramach projektu wsparcie pozwoliło beneficjentom na zdobycie nowych kompetencji i umiejętności, przygotowanie do odbywania stażu i wdrożenie do pracy.

Stanowisko to potwierdzają następujące wypowiedzi kadry zarządzającej i merytorycznej pracującej przy realizacji projektu oraz beneficjentów projektu:

Cytaty:

- „[osoby niepełnosprawne] często są dość wyizolowane, często w trakcie studiów nawet nie biorą udziału we wszystkich zajęciach. Potrzebują troszkę poćwiczyć siebie w relacjach z innymi osobami i też zwiększenia ich samooceny w tym wszystkim, żeby czuli się na równych prawach jak osoby pełnosprawne chociażby w miejscu pracy.”
- „Moim zdaniem najważniejsze są dwie rzeczy: edukowanie środowiska pracy i społeczeństwa, a druga rzecz: podnoszenie umiejętności społecznych osób niepełnosprawnych, głównie: asertywności, w takim znaczeniu umiejętności komunikowania swojego lęku wobec przewidywanego lęku zewnętrznego innej osoby, z którą się rozmawia.”
- „Przede wszystkim są to potrzeby związane ze wzmocnieniem ich własnej wartości w poruszaniu się na rynku pracy. Osoby, z którymi spotykałam się i spotykam, to osoby z jednej strony z taką silną świadomością swojej wiedzy nabytej w ramach studiów, a jednocześnie pomimo tej świadomości mające dość niską samoocenę, przekonanie, że ich stopień niepełnosprawności może ich od tej pracy oddalać, niż zbliżać.”
- „Bardzo użyteczne okazały się warsztaty oraz zajęcia przygotowawcze przed rozpoczęciem pierwszego dnia stażu.”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- „Jeżeli wiem dokąd zmierzam i co jest mi potrzebne, to możliwość skorzystania z takich indywidualnych konsultacji jest dla mnie najważniejsza.”

3) Czy zaproponowany w projekcie sposób realizacji wsparcia pozwolił na osiągnięcie celów projektu?

Przedstawiciele kadry zarządzającej uznali, że najskuteczniejszymi elementami zaoferowanego wsparcia są szkolenia i staże rehabilitacyjne, umożliwiały bowiem nabycie nowych kompetencji lub poszerzenie umiejętności posiadanych, a poza tym są dodatkowym argumentem przy poszukiwaniu pracy.

Staż z kolei umożliwiały rozpoczęcie pracy zawodowej i zdobycia doświadczenia zawodowego. Ponadto, uczestnicy i uczestniczki mogli sprawdzić się w nowej roli i poznać warunki pracy w danej instytucji. Doceniono także wsparcie oferowane przez coachów i trenerów pracy, którzy od początku trwania projektu pomagali i motywowali Beneficjentów.

Przedstawiciele kadry merytorycznej podczas wywiadów indywidualnych byli zgodni co do tego, iż sposób realizacji wsparcia pozwolił na osiągnięcie celów projektu. Zdania były jednak podzielone, jeżeli chodzi o określenie najskuteczniejszych form wsparcia, ponieważ wszystko uzależnione jest od danego uczestnika. Ponadto wsparcie w ramach projektu swoją skuteczność zawdzięcza właśnie kompleksowości (ważne są zarówno elementy związane z aktywizacją społeczną, jak i zawodową). W związku z powyższym można stwierdzić, iż w opinii pracowników merytorycznych za najskuteczniejsze elementy wsparcia należy uznać:

- 1) *W przypadku aktywizacji zawodowej* – możliwość odbycia 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego w jednostkach administracji publicznej (przekładało się to na uzyskiwanie praktycznych umiejętności oraz wiedzy, poznawanie ogólnych zasad obowiązujących w instytucjach oraz w miejscu pracy, nawiązywanie kontaktów z ludźmi) oraz korzystanie ze szkoleń (źródło wiedzy oraz nowych kwalifikacji), poradnictwo zawodowe (pozwalające na zdobycie umiejętności

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

autoprezentacji, pozyskiwanie wiedzy na temat rynku pracy, wsparcie związane z poszukiwaniem zatrudnienia),

- 2) *W przypadku aktywizacji społecznej* – wsparcie miękkie udzielane przez coachów oraz psychologów (wpływało ono głównie na wzrost asertywności, wzrost samooceny).

Zdaniem pracowników merytorycznych ważnym aspektem udzielanego wsparcia była możliwość indywidualnego dopasowania wsparcia do potrzeb uczestników. Indywidualne spotkania z coachami oraz przygotowanie IPS (indywidualnej ścieżki uczestnictwa w projekcie) dla każdego beneficjenta/beneficjentki w początkowym etapie uczestnictwa w projekcie umożliwiły wyodrębnienie tych obszarów, w których beneficjent/beneficjentka potrzebował pomocy. Zakres wsparcia oraz intensywność był także przygotowywany w oparciu o konsultacje z pozostałą kadrą merytoryczną współpracującą z beneficjentami i modyfikowany w trakcie uczestnictwa danej osoby w projekcie. Przyjęta procedura pozwalała w jak najbardziej indywidualny sposób wypracować ścieżkę uczestnictwa w projekcie i jak najbardziej efektywnie wykorzystać możliwości, jakie daje projekt osobie niepełnosprawnej chcącej znaleźć pracę.

Beneficjenci w trakcie wywiadów indywidualnych ogólnie bardzo pozytywnie ocenili wsparcie oferowane w ramach projektu. Ich zdaniem projekt realizowany był profesjonalnie i spełnił ich oczekiwania. Doceniono osoby, które prowadziły projekt, w tym szczególnie specjalistów udzielających indywidualnego wsparcia.

Tylko jeden z beneficjentów zdecydowanie stwierdził, iż za najbardziej użyteczny element oferowanego wsparcia uważa 3-miesięczny staż rehabilitacyjny, ponieważ dzięki niemu mógł zdobyć doświadczenie zawodowe i nawiązać kontakty z innymi ludźmi. Świadczy to o potrzebie kompleksowego wsparcia osób niepełnosprawnych uczestniczących w projekcie, nie tylko w obszarze zdobycia doświadczenia zawodowego.

Uczestnicy i uczestniczki projektu najbardziej docenili konsultacje indywidualne z doradcą zawodowym, terenem pracy, a także prawnikiem. Dzięki nim beneficjenci mogli zdobyć dodatkową wiedzę i wsparcie w obszarze, w którym potrzebowali

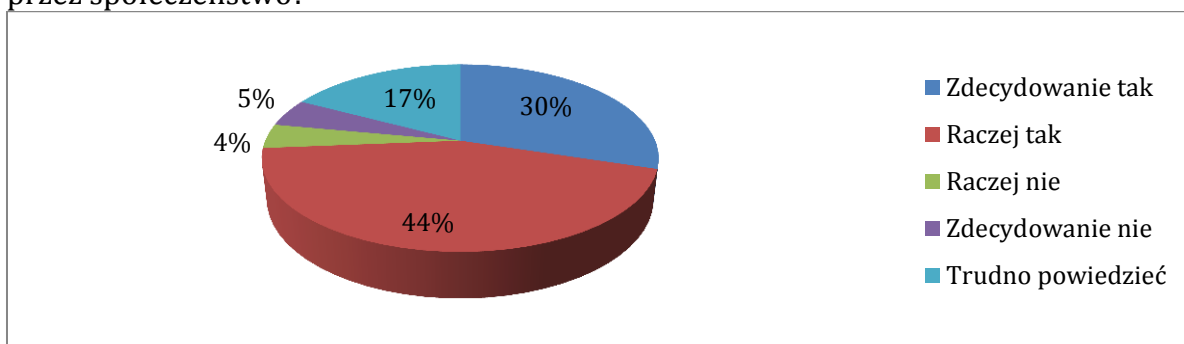
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

pomocy. Doceniono także szkolenia zewnętrzne, które umożliwiły zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych.

Wśród ankietowanych 74% beneficjentów wskazało, że projekt wpłynął pozytywnie na ich sytuację oraz postrzeganie ich przez społeczeństwo. Odpowiedzi negatywnej udzieliło jedynie 9% ankietowanych. Poprawa sytuacji uczestników i uczestniczek związana jest zarówno ze zdobyciem przez nich wiedzy, umiejętności i doświadczenia zawodowego, jak również ze wzrostem świadomości pracodawców na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych, osiągniętym dzięki realizacji projektu.

Rysunek 7. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę ocenić, czy projekt wpłynął pozytywnie na Pana/i sytuację i postrzeganie Pana/i przez społeczeństwo?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Sposób realizacji projektu, zdaniem badanych pracowników merytorycznych, przyczynił się do osiągnięcia założonych celów. Wszystkie elementy wsparcia są uznawane za skuteczne, w szczególności często wymieniano:

- 3-miesięczny staż rehabilitacyjny w jednostkach administracji publicznej,
- Poradnictwo i doradztwo zawodowe i prawne,
- Szkolenia podnoszące kwalifikacje (aktywizacja zawodowa),
- Poradnictwo psychologiczne (aktywizacja społeczna).

Realizacja projektu wpłynęła pozytywnie na sytuację beneficjentów oraz postrzeganie ich przez społeczeństwo. Poprawa sytuacji uczestników i uczestniczek związana jest zarówno ze zdobyciem przez nich wiedzy, umiejętności i doświadczenia zawodowego, jak również ze wzrostem świadomości pracodawców na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych.

Przytoczone wnioski potwierdzają poniższe cytaty:

Cytaty:

- „Przede wszystkim uważam za najskuteczniejszą możliwość przechodzenia kursów miękkich. Były dwa rodzaje szkoleń. Jedne dotyczące nabywania kwalifikacji (...) miękkich z trenerem. Te osoby to nie byli jacyś ludzie, którzy mieli jakieś merytoryczne błędy. Tylko to były osoby, którym na przykład bardzo słabo rozmowy szły albo nie za bardzo potrafią się dobrze zaprezentować, albo chowają się trochę za sobą, brakuje im śmiałości.”
- „Na pewno możliwość odbycia stażu była dla nich ogromnym atutem, ze względu na to, że chociażby wzmacnia ich CV i pozwala na zwiększenie aktywizacji zawodowej. A z drugiej strony te kompetencje miękkie rozwijane dzięki wsparciu coacha czy trenera pracy zwiększają szanse powodzenia na rozmowie kwalifikacyjnej, co też jest istotne.”
- „Dzięki stażom i dzięki kursom doskonalącym umiejętności, podnoszącym kwalifikacje, nasi uczestnicy osiągnęli swoje cele, część znalazła prace, więc myślę, że te dwie rzeczy.”
- „Istotna była również praca z trenerami pracy i coachami, gdyż rozwijała umiejętności miękkie.”
- „Najistotniejsze były kursy i staże.”
- „ (...) projekt spełnił wszystkie moje oczekiwania, a nawet więcej.”
- „Najbardziej cenne były dla mnie szkolenia zewnętrzne z zakresu programowania, ponieważ mogłem znaleźć szkolenie, które wspomogłoby mnie w mojej dalszej karierze zawodowej.”
- „Spotkania z coachem, doradcą zawodowym były najlepsze.”

4) Czy poszczególne aspekty realizowanego w ramach projektu wsparcia uwzględniały specjalne potrzeby osób niepełnosprawnych?

W opinii przedstawicieli kadry zarządzającej do specjalnych potrzeb osób niepełnosprawnych zastosowano kompleksowe podejście. W miejscach, w których przeprowadzano szkolenia i do których kierowano beneficjentów do odbywania stażu dostosowywano sprzęt do indywidualnych potrzeb uczestników i uczestniczek. Ze względu na osoby z m.in. wadami słuchu brano pod uwagę również aspekty architektoniczne i akustyczne.

Do potrzeb beneficjentów dostosowano również materiały szkoleniowe. Warto zwrócić uwagę, iż część tych materiałów została stworzona z myślą o potrzebach osób niepełnosprawnych uczestniczących w projekcie, ponieważ wcześniej nie były dostępne materiały przystosowane do osób z danymi niepełnosprawnościami.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Ponadto zadbano o to, by uczestnicy i uczestniczki niedowidzący lub niewidomi byli np. dowożeni do siedziby Fundacji przez opiekunów, którzy odbierali ich z przystanków komunikacji miejskiej.

Zdaniem przedstawicieli kadry merytorycznej specjalne potrzeby osób niepełnosprawnych były uwzględniane w ramach poszczególnych aspektów realizowanego wsparcia. Przede wszystkim związane jest to z indywidualnym dopasowaniem pomocy udzielanej każdemu uczestnikowi, dzięki czemu uwzględniano ich rzeczywiste możliwości oraz potrzeby, po dokonaniu stosownej diagnozy przez coachów. Przyczynił się do tego również szeroki wachlarz oferowanych form wsparcia oraz wysokie kompetencje kadry merytorycznej (coachów, trenerów pracy, doradców zawodowych, psychologów, asystentów, tłumaczy, specjalistów z zakresu likwidacji barier, itd.) zatrudnionej na potrzeby projektu. Były to osoby posiadające odpowiednią wiedzę, wykształcenie oraz doświadczenie we współpracy z osobami niepełnosprawnymi. Samo wsparcie było oferowane w szerokim zakresie, a program oraz intensywność zajęć były dopasowane do możliwości uczestników, podobnie jak materiały szkoleniowe.

Starano się, by infrastruktura instytucji, w których organizowano szkolenia oraz staże rehabilitacyjne, była przystosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Lokale te były zaopatrzone w odpowiednie elementy umożliwiające swobodne przemieszczanie się, tj. podjazdy, odpowiednio szerokie drzwi, przystosowane toalety czy windy, które umożliwiały pracę uczestnikom projektu. Stanowiska pracy były dostosowywane do indywidualnych potrzeb, które umożliwiały im bezpieczeństwo i swobodę.

W przypadku osób niesłyszących spotkania miały na ogół charakter grupowy, podczas których zapewniono pomoc tłumacza języka migowego, dzięki czemu uniknięto problemów związanych z utrudnioną komunikacją z uczestnikami.

Za przykłady dostosowania stanowiska pracy w trakcie odbywania stażu rehabilitacyjnego przez osobę niepełnosprawną zdaniem opiekunów stażu, można podać np. udostępnienie stażystce monitora dostosowanego do jej problemów ze wzrokiem lub porozumiewanie się ze stażystą w języku migowym. Wąski zakres

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

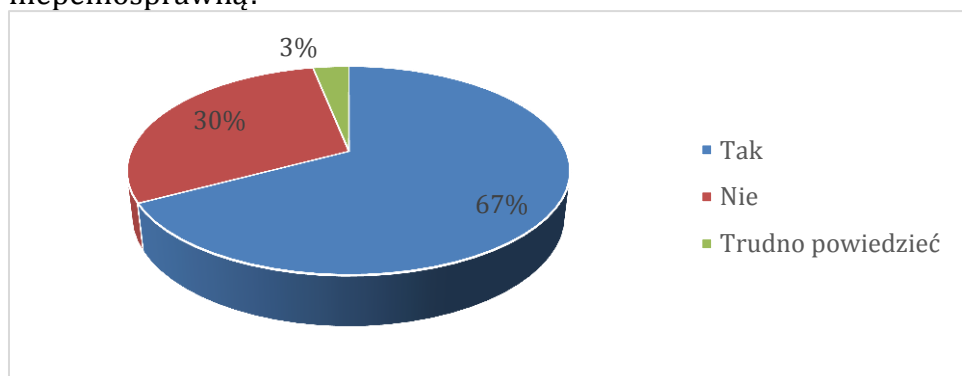
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

usprawnień stanowisk pracy wdrożony na potrzeby uczestników i uczestniczek projektu wynikał głównie z faktu, że niewielka część beneficjentów posiadała niepełnosprawność ruchową. Stwierdzić można, iż mylne jest postrzeganie osób niepełnosprawnych jako niezdolnych do pracy oraz przeświadczenie pracodawców iż zatrudnienie osoby niepełnosprawnej wiąże się z koniecznością szczególnego dostosowania stanowiska pracy, czyli poniesienia ogromnych nakładów finansowych.

Według przeprowadzonych badań około 2/3 opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny potwierdziło, że dostosowano stanowisko pracy do specjalnych potrzeb beneficjenta. Co trzecia osoba wskazała, że nie zrobiono tego z uwagi na brak takiej potrzeby. Zadaniem opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny nie zdarzyła się sytuacja, żeby beneficjent musiał pracować w warunkach uniemożliwiających im prawidłowe wykonywanie obowiązków służbowych. Dzięki temu mogły w pełni wykorzystać możliwość zdobycia doświadczenia związaną z odbywaniem stażu.

Rysunek 8. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy dostosowano stanowiska pracy do specjalnych potrzeb uczestnika/uczestniczki stażu, który jest osobą niepełnosprawną?”

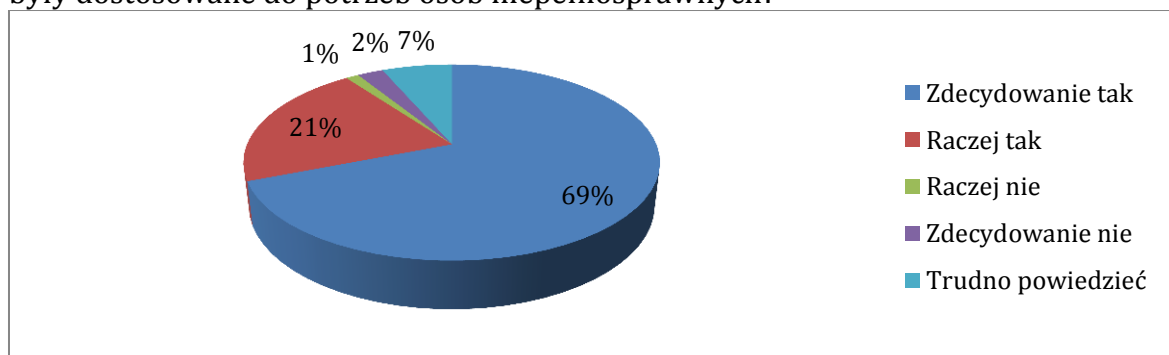
Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 03-04.2014 z opiekunami osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, n=68

Beneficjenci są zdania, że przy organizacji wsparcia zastosowano najwyższe standardy. Miejsca, w których odbywały się zajęcia były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Materiały szkoleniowe dla osób niewidomych dostępne były w wersji brajlowskiej lub elektronicznej. Ponadto, zajęcia odbywały się w różnych

terminach, tak aby ułatwić osobom uczącym się i dojeżdżającym spoza miasta udział w nich. Potrzeby osób niepełnosprawnych uwzględniono także na etapie poszukiwania miejsca odbycia stażu.

Prawie wszyscy beneficjenci przyznali, że warunki budynków i pomieszczeń, w których odbywały się zajęcia, były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Osoby, które wyraziły się negatywnie, wskazywały przede wszystkim na brak wind i poręczy. Jeden z respondentów wskazał, że nieodpowiednia organizacja stanowiska komputerowego zmuszała go do pracy w nienaturalnej pozycji. W wypadku organizacji podobnych projektów w przyszłości, tak jak w obecnym projekcie należy zwrócić uwagę, aby wszyscy beneficjenci mogli m.in. odbywać staż w miejscach pozwalających im na bezproblemowe przemieszczanie się i funkcjonowanie. W innym wypadku będą oni odczuwać dyskomfort, przez co będzie im trudniej skupić się na obowiązkach i zdobywać doświadczenie zawodowe.

Rysunek 9. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy warunki budynków i pomieszczeń, w których odbywały się zajęcia, były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168

W badaniu respondenci zostali poproszeni o ocenienie poszczególnych form wsparcia, z których korzystali w ramach uczestnictwa w projekcie. Wszystkie formy wsparcia zostały wysoko ocenione przez beneficjentów pod względem przydatności w dalszej karierze zawodowej. Świadczy to o tym, że zaoferowane wsparcie było dostosowane do potrzeb beneficjentów i wszystkie jego formy były użyteczne oraz słusznie założone

we wniosku o dofinansowanie. W związku z tym w przypadku realizowania podobnych projektów w przyszłości należy także dostosować realizowane działania i miejsca realizacji wsparcia do potrzeb osób niepełnosprawnych. Proponowane jest także dotarcie z podobnymi projektami do osób zamieszkujących mniejsze miejscowości.

Tabela 1. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Jak ocenia Pan/i poszczególne formy wsparcia, z których korzystała Pan/i w trakcie projektu?”

Odpowiedź	Zdecydowanie pozytywnie	Raczej pozytywnie	Raczej negatywnie	Zdecydowanie negatywnie	Nie korzystałem/am z tej formy wsparcia	Trudno powiedzieć
Wsparcie psychologa	55%	15%	0%	1%	28%	1%
Wsparcie doradcy zawodowego	73%	16%	2%	2%	5%	2%
Warsztaty Aktywizacji Zawodowej i Społecznej	67%	19%	1%	2%	10%	2%
Szkolenia zawodowe	71%	16%	1%	1%	10%	2%
Szkolenia podnoszące kwalifikacje	69%	17%	1%	1%	9%	3%
Staże rehabilitacyjne	78%	16%	1%	2%	3%	1%
Wsparcie trenera pracy	73%	15%	2%	2%	6%	2%
Wsparcie asystenta ds. osób niepełnosprawnych	67%	13%	2%	2%	13%	3%

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168

Blisko 90% ankietowanych uczestników i uczestniczek projektu wskazało, że wsparcie zaoferowane w ramach projektu spełniło ich oczekiwania. Oznacza to, że realizowane działania były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Beneficjenci, którzy wyrazili swoje niezadowolenie, wskazywali, że odbyli staż w innym urzędzie, niż początkowo planowano, zakres obowiązków nie pozwalał na nabycie nowych umiejętności. Jeden z ankietowanych wskazał, że odmówiono mu dofinansowania szkolenia. Niektórzy z uczestników liczyli na to, że zostaną zatrudnieni w miejscu, w którym odbywali 3-miesięczny staż rehabilitacyjny bądź że otrzymają pomoc w znalezieniu pracy. Należy jednak zwrócić uwagę, że celem projektu było wyposażenie beneficjentów w umiejętności pozwalające na bycie aktywnym zawodowo, nie zaś wskazanie uczestnikom i uczestniczkom miejsc, w których zostaną przyjęci do pracy. Ponadto ze względu na ograniczenia budżetowe jednostek administracji

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

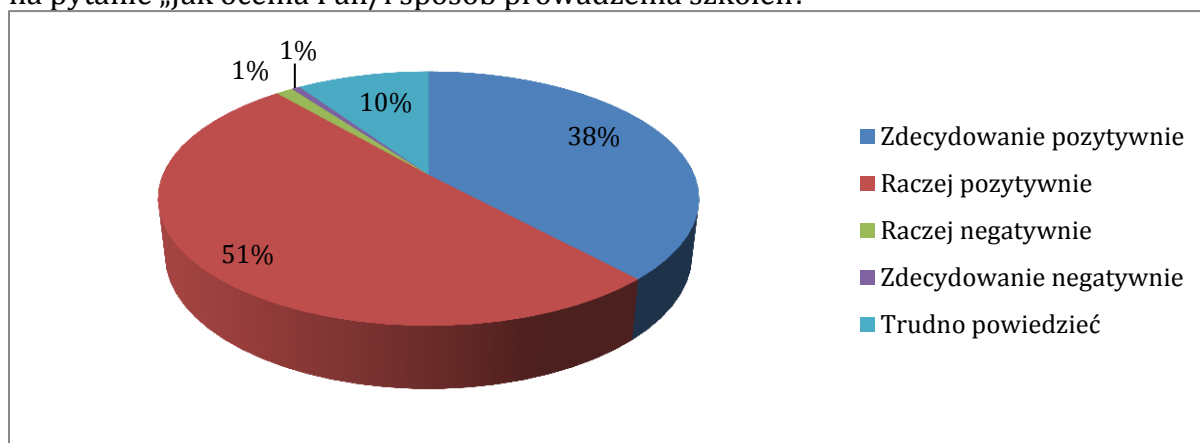
Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

publicznej w wielu przypadkach nie mogły one zatrudnić na stałe stażystów, nawet gdy sprawdzili się oni w pracy.

84% beneficjentów uznało, że tempo prowadzenia szkoleń i warsztatów było odpowiednie, 4% wskazało, że było ono za szybkie, 2%, że za wolne. Oznacza to, że realizowano na szkoleniach materiał był dostosowany do możliwości grupy docelowej projektu bądź indywidualnych uczestników szkoleń. W przypadku osób, które uważały, że szkolenia są zbyt obszerne, a ilość materiału zbyt duża po zgłoszeniu potrzeby stosowano indywidualne konsultacje, pozwalające na nadrobienie zaległości. W przypadku osób, które zwracałyby uwagę na zbyt niską intensywność, można zaproponować wykonanie dodatkowych poleceń.

Uczestnicy i uczestniczki projektu zostali poproszeni o to, aby ocenić sposób prowadzenia szkoleń. 89% respondentów udzieliło odpowiedzi pozytywnej, a jedynie 2% negatywnej. Oznacza to, że sposób prowadzenia szkoleń był prawidłowy, dzięki czemu beneficjenci mogli bez przeszkód zwiększać swoją wiedzę i umiejętności.

Rysunek 10. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Jak ocenia Pan/i sposób prowadzenia szkoleń?”

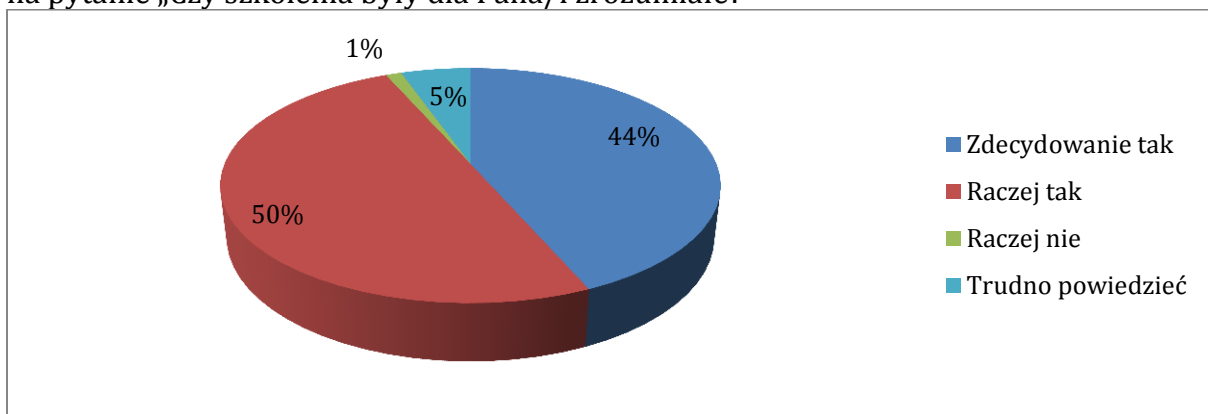
Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168

Jedynie 1% beneficjentów wskazał w trakcie wywiadu telefonicznego, że szkolenie było niezrozumiałe. Oznacza to, że udało się dobrać zajęcia w takim sposób,

aby były dostosowane do umiejętności uczestników i uczestniczek projektu. Jest to związane z faktem, że beneficjenci przy wyborze szkoleń mogli liczyć na wsparcie kadry merytorycznej a dobór szkoleń konsultować według swoich potrzeb, tak by zwiększyć swoje szanse na rynku pracy.

Rysunek 11. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy szkolenia były dla Pana/i zrozumiałe?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168

Zdaniem 94% beneficjentów liczba pracowników merytorycznych, z którymi współpracowali, była wystarczająca. Uwagi co do liczby pracowników merytorycznych zgłosił tylko 1% ankietowanych. Udzielone odpowiedzi świadczą o tym, że pracownicy kadry merytorycznej potrafili odpowiedzieć na potrzeby zgłaszane przez osoby niepełnosprawne – beneficjentów projektu.

87% uczestników i uczestniczek projektu wskazało, że liczba godzin wsparcia, jakie otrzymali w ramach projektu, była wystarczająca. Udzielone odpowiedzi świadczą o tym, że do realizacji projektu zaangażowano odpowiednią liczbę pracowników merytorycznych, dzięki czemu beneficjenci mogli liczyć na otrzymanie wsparcia w odpowiednim wymiarze godzin. Jednakże duży odsetek beneficjentów, którzy są w dalszym ciągu nieaktywni zawodowo, świadczy o potrzebie kontynuacji wsparcia kierowanego do osób niepełnosprawnych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

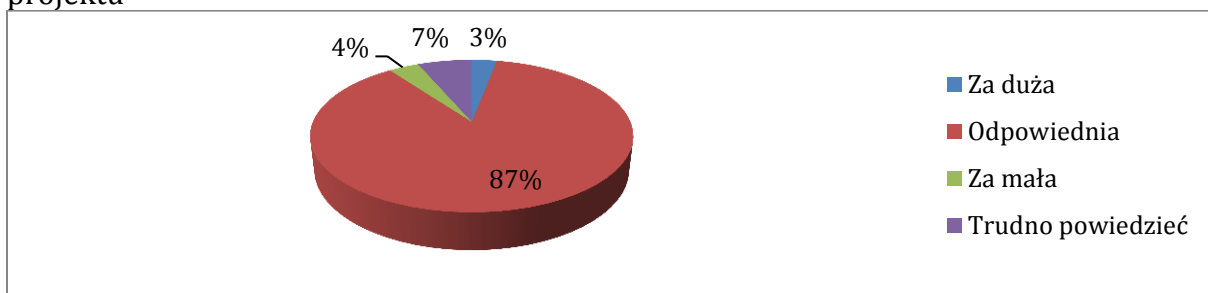
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 12. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę ocenić liczbę godzin wsparcia, jakie Pan/i otrzymała w ramach projektu”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168

Wnioski:

W trakcie projektu na każdym etapie wsparcie było dostosowywane do rzeczywistych potrzeb oraz możliwości osób niepełnosprawnych będących beneficjentami projektu:

- Zajęcia oraz 3-miesięczne staże rehabilitacyjne odbywały się w specjalnie dostosowanych do potrzeb pomieszczeniach,
- Zastosowany sprzęt, oprogramowanie oraz materiały szkoleniowe zostały dostosowane do potrzeb i specyfiki grupy docelowej,
- Kadra merytoryczna składała się z wykwalifikowanych oraz doświadczonych pracowników,
- Zgodnie z założeniami wniosku o dofinansowanie wsparcie było dopasowywane do każdego uczestnika indywidualnie,
- Terminy realizacji zajęć dostosowano do potrzeb beneficjentów uczących się lub dojeżdżających.

W zdecydowanej większości przypadków, gdy zaistniała taka potrzeba, w jednostce administracji publicznej dostosowano stanowiska pracy do potrzeb beneficjenta. Dzięki temu uczestnicy i uczestniczki projektu mogli w pełni wykorzystać możliwość zdobycia doświadczenia związaną z odbywaniem 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego. W przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy dopilnować, aby staże nie odbywały się w miejscach mogących wywołać dyskomfort u beneficjentów, np. ze względu na brak wind i poręczy.

Zróżnicowane formy wsparcia, oferowane przez przedstawicieli kadry merytorycznej, tempo prowadzenia szkoleń i warsztatów oraz sposób ich prowadzenia spełniły oczekiwania prawie wszystkich uczestników i uczestniczek. W związku z tym w wypadku realizowania podobnych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

projektów w przyszłości należy dostosować założenia projektów oraz realizowane w ramach nich działania, miejsca realizacji wsparcia do potrzeb osób niepełnosprawnych także zamieszkujących mniejsze miejscowości.

Niezadowolenie małej grupy beneficjentów było związane z tym, że ich staże odbyły się w innych jednostkach administracji publicznej, niż początkowo planowano.

Przedłożone wnioski potwierdzają poniższe wypowiedzi przedstawicieli kadry zarządzającej, kadry merytorycznej, opiekunów osób odbywających staże rehabilitacyjne i beneficjentów.

Cytaty:

- Podczas rekrutacji, organizacji staży w dużej mierze braliśmy pod uwagę to, jakie specjalne potrzeby mają uczestnicy projektu i jakie ewentualnie ich ograniczenia ich mogą wpływać na ich funkcjonowanie na miejscu pracy i ewentualnie później. To znaczy staraliśmy się dostosowywać stanowiska pracy, miejsca staży do indywidualnych potrzeb, nie wysyłaliśmy osób z niepełnosprawnością ruchową tam, gdzie nie mogliby się bezpiecznie i swobodnie poruszać.”
- „Jeśli chodzi o kadre – ja jestem z wykształcenia psychologiem i również współpracuję z osobami niepełnosprawnymi – może bardziej intelektualnie z dziećmi. Ale myślę, że też jestem merytorycznie do tego przygotowana.”
- „(...) jeżeli były prelekcje to wielkość grupy pozwalała na zajęcie się każdym uczestnikiem indywidualnie. Lokale były z góry przystosowane do wymagań osób niepełnosprawnych.”
- „Musieliśmy dostosować budynek do potrzeb ON, wszystkie pomieszczenia musiały być dostosowane, drzwi, do tego, żeby można było przejechać wózkami, był straszny problem, żeby na parterze specjalne drzwi zamontować, tak że jeśli chodzi o warunki lokalowe to było dość duże wyzwanie, które udało nam się zrealizować. A jeśli chodzi o kadre merytoryczną, to fundacja od lat zajmuje się ON i są przygotowani do pracy z ON.”
- „Miejsca stażu również były odpowiednio dostosowywane do potrzeb podopiecznych.”
- „Nie napotkałem na żadne trudności związane z korzystaniem ze wsparcia.”
- Tylko w jednym przypadku trzeba było udostępnić stażystce monitor dostosowany do jej problemów ze wzrokiem, poza tym respondenci nie musieli dostosowywać w żaden sposób stanowisk pracy, ale było to konsekwencją wybrania spośród stażystów osób bez niepełnosprawności ruchowej. Ponadto w jednym przypadku ze stażystą trzeba było porozumiewać się w języku migowym.”
- „W mojej instytucji osobą, która miała problemy ze słuchem opiekował się kolega, który zna język migowy. To było ułatwienie, natomiast ja jako osoba nieznająca języka migowego porozumiewałam się ze stażystką poprzez pisanie kartek, to był najlepszy sposób.”
- „(...) nie było żadnych szczególnych potrzeb, aby szczególnie zmieniać i przystosowywać miejsce

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

pracy.”

- „Akurat specjalnego dostosowania miejsca pracy to nie wymagało, bo właściwie nie było żadnej dysfunkcji wzrokowej ani słuchowej. Tu nie było żadnych przyczyn, żebyśmy musieli specjalnie dostosowywać to stanowisko. Tak jak wspominałam wcześniej nie chcieliśmy, żeby to była osoba niepełnosprawna, bo to główna bariera była.”

5) Czy osiągnięto zakładane wskaźniki ilościowe produktów i rezultatów?

Zdaniem przedstawicieli kadry zarządzającej na dzień przeprowadzania badania nie osiągnięto wszystkich zakładanych wskaźników, ponieważ projekt wciąż trwa. Nie zauważono jednak zagrożeń, które mogłyby przeszkodzić w uzyskaniu zakładanych efektów projektu. Większość wskaźników została jednak osiągnięta na poziomie wyższym niż założono na etapie tworzenia wniosku. Sytuacja taka wystąpiła m.in. przy wskaźnikach związanych z dostosowaniem kwalifikacji Beneficjentów do potrzeb rynku pracy, a także w zakresie organizowanych spotkań informacyjno – świadomościowych dla przedstawicieli administracji publicznej.

Przedstawiciele kadry merytorycznej projektu byli zgodni co do tego, że wsparciem została objęta zaplanowana liczba uczestników. Jak wynika z wypowiedzi udzielonych podczas wywiadów indywidualnych, w wielu przypadkach liczba osób niepełnosprawnych, które zostały objęte wsparciem była wyższa od pierwotnie założonej. Jednostkowo zdarzały się sytuacje rezygnacji z udziału w projekcie, jednak na ich miejsce przyjmowano innych uczestników, tak by nowo zrekrutowani beneficjenci otrzymali wsparcie w takim samym zakresie jak osoby przyjęte we wcześniejszym etapie realizacji projektu, w związku z czym nie wpływało to na ostateczny poziom realizacji założeń.

Wnioski:

Projekt cieszył się dużym zainteresowaniem, a uczestnicy byli zmotywowani do udziału w projekcie, w związku z powyższym wszystkie założenia dotyczące liczby uczestników zostały osiągnięte. W przypadku wielu wskaźników działaniami projektowymi zostało objętych więcej osób niepełnosprawnych, niż to początkowo zakładano z uwagi na większy niż zakładano

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

obszar wsparcia wynikający z potrzeb beneficjentów.

Ze względu na to, że w momencie przeprowadzenia ewaluacja realizacji projektu jeszcze się nie zakończyła, nie osiągnięto wszystkich zakładanych wskaźników, jednak nie zauważono zagrożeń, które mogłyby to uniemożliwić.

Cytaty:

- „Liczba osób, które biorą udział jest zgodna z liczbą jaka była przewidywana.”
- „W większości wszystkie wskaźniki [osiągnięto] na dzień dzisiejszy. Projekt jeszcze trwa do 31 maja i beneficjenci w dalszym ciągu otrzymują wsparcie w postaci staży.”
- „Najtrudniej było dostosować warunki lokalowe do potrzeb i wymagań uczestników, a także znaleźć miejsca pracy dla 40 osób.”

6) Czy osiągnięto zakładane wskaźniki jakościowe produktów i rezultatów?

Przedstawiciele kadry zarządzającej wyrazili opinię, iż na dzień realizacji badania nie osiągnięto wszystkich założonych wskaźników jakościowych, ponieważ projekt jest wciąż w trakcie realizacji. Nie dostrzegają oni jednak żadnych okoliczności, które mogłyby przeszkodzić w osiągnięciu zakładanych wskaźników jakościowych produktów i rezultatów.

Podczas wywiadów pogłębianych pracowników merytorycznych poproszono o ocenę wpływu szkoleń podnoszących kwalifikacje na umiejętności zawodowe uczestników. Respondenci mieli trudności z dokonaniem podobnej oceny. Wynikało to z jednej strony z faktu, iż część szkoleń nie była zakończona w chwili realizacji badania, z drugiej – wielu z badanych twierdziło, iż nie posiadało wiedzy z opisywanego zakresu.

Ci pracownicy merytoryczni, którzy wypowiedali się na temat wpływu szkoleń na umiejętności uczestników projektu, zwrócili uwagę na to, że wsparcie było kierowane do poszczególnych osób w formie zindywidualizowanej i nie można jednoznacznie określić, czy nacisk kładziony był na podnoszenie i uzupełnianie już posiadanych przez nich kwalifikacji, czy też na zdobywanie nowych umiejętności lub ich zmienianie. Wszystko było bowiem uwarunkowane przez sytuację danego uczestnika, jego wykształcenie, poziom wiedzy oraz doświadczenie, jak również posiadane przez

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

niego umiejętności. Na ogół osoby niepełnosprawne, które brały udział w projekcie, miały możliwość samodzielnego wybierania kursów czy szkoleń, w których uczestniczyły, chociaż czyniły to przy konsultacji z coachem lub trenerem. Rozwiązanie to podyktowane było skutecznością projektu oraz rzeczywistymi potrzebami uczestników.

Można zatem w sposób najbardziej ogólny stwierdzić, że szkolenia były nastawione na obydwie z przedstawionych celów, tj. na doszkalanie i na zdobywanie nowych kwalifikacji. W obu przypadkach wpływały one na wzrost poziomu wiedzy i umiejętności posiadanych przez uczestników.

Pracownicy merytoryczni byli zgodni co do tego, że szkolenia miały bardzo dobry wpływ na umiejętności społeczne osób niepełnosprawnych, które wzięły udział w projekcie. Zdaniem badanych aktywizacja społeczna ON jest niezwykle istotna, ponieważ osoby te są bardzo często stygmatyzowane oraz izolowane od społeczeństwa (czasem izolują same siebie). Z tego względu bardzo ważne jest organizowanie wsparcia nakierowanego na rozwój umiejętności społecznych, które pozwala na integrację uczestników ze środowiskiem. Szczególnie ważny w przypadku bardziej wycofanych uczestników był kontakt z psychologiem. Szkolenia miękkie oraz spotkania ze specjalistami w zakresie aktywizacji społecznej wpływały na wzrost asertywności i pewności siebie oraz na wyższą samoocenę uczestników, ułatwiały również osobom niepełnosprawnym komunikację z innymi osobami i nawiązywanie z nimi trwalszych relacji. Istotne jest także to, że ON w mniejszym stopniu obawiały się nowych sytuacji czy miejsc, stawały się bardziej odważne dzięki uczestnictwu w projekcie.

Według respondentów będących pracownikami merytorycznymi zatrudnionymi w ramach projektu, osoby niepełnosprawne zdobyły wiele umiejętności związanych z aktywnym poruszaniem się po rynku pracy. Podstawę stanowiło pozyskanie wiedzy na temat przygotowywania życiorysu oraz listu motywacyjnego, których wielu uczestników nie posiadało. Bardzo istotne były również treningi poświęcone ćwiczeniu rozmów rekrutacyjnych oraz autoprezentacji, dzięki którym osoby biorące udział w projekcie mogły przygotować się do podobnych spotkań, dowiedzieć się,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

w jaki sposób należy się zachowywać, czego należy oczekiwać podczas rozmowy kwalifikacyjnej, w jaki sposób rozmawiać z rekruterem, jak i co odpowiadać.

Uczestników uczono również tego, w jaki sposób poszukiwać pracy. Przygotowywano ich, że szukanie zatrudnienia jest procesem długotrwałym, które wymaga systematyczności i wytrwałości. Zachęcano do nieustannego działania i wskazywano podmioty, do których mogą zwracać się z prośbą o wsparcie (takie jak np. organizacje pozarządowe czy urzędy pracy).

Ponadto osoby niepełnosprawne nauczyły się funkcjonować w środowisku pracy oraz pozyskały umiejętność pracowania w 7- i 8-godzinowym wymiarze pracy, co dla niektórych stanowiło zupełnie nowe doświadczenie – część z nich nie miała żadnego doświadczenia w pracy, część pracowała wyłącznie w trybie dorywczym.

Przede wszystkim jednak należy zwrócić uwagę na to, że wszystkie działania podejmowane w ramach projektu w celu wspierania osób niepełnosprawnych miały za zadanie przełamywanie istniejących barier, zarówno zewnętrznych (społecznych), jak i wewnętrznych (samy ON). Dzięki ofiarowanej uczestnikom pomocy zyskali oni pewność siebie, która wpłynęła na ich większą samodzielność i zaangażowanie w poszukiwanie zatrudnienia i odnajdywania się na rynku.

Opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny wskazali, że już przed udziałem w programie mieli pozytywne nastawienie do ON i że w tej kwestii się nic nie zmieniło. Traktowali ich jak innych stażystów, ewentualnie czasem mając na uwadze, żeby nie zlecać im niektórych zadań, z którymi mieliby trudności, tak by ich nie zniechęcać, np. ze względu na ograniczenia ruchowe.

Opiekunowie stażystów zgodnie odpowiedzieli, że projekt pozytywnie wpływa na likwidację barier osób niepełnosprawnych w kontaktach z otoczeniem zawodowym, jak również pozwala społeczeństwu przekonać się, że osoby sprawne i niepełnosprawne niczym się od siebie nie różnią i powinny być traktowane w ten sam sposób. Respondenci jednogłośnie wskazali, że ich współpraca ze stażystami będącymi osobami niepełnosprawnymi układała się bardzo sprawnie i bez żadnych komplikacji, są zadowoleni z możliwości uczestnictwa w projekcie.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Niepokoje opiekunów stażystów były bardziej związane z tym, czy osoby niepełnosprawne nie napotkają żadnych barier np. architektonicznych. Obawiali się oni również, że niechęć swoim zachowaniem mogliby sprawić przykrość stażystom albo że nie będą umieli poradzić sobie z niedyspozycjami psychicznymi uczestników projektu. Ich główne obawy wynikały z braku wcześniej współpracy z osobami niepełnosprawnymi i mylnych wyobrażeń o funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych.

Opiekunowie stażystów pochwalili beneficjentów będących na stażu rehabilitacyjnym za ich inteligencję i zdolność szybkiego uczenia się. Wskazali na to, że stażysty mieli różnorodne wykształcenie, niekoniecznie związane z pracą w administracji, ale mimo to dobrze wykonywali powierzone im zadania.

Zdecydowana większość opiekunów staży (96%) oceniła współpracę z realizatorami projektu pozytywnie. Oznacza to, że nie wystąpiły zakłócenia dotyczące komunikacji pomiędzy kadrą zarządzającą a przedstawicielami jednostek administracji publicznej, możliwe było pozyskanie bez trudu wszystkich potrzebnych informacji.

Opiekunowie staży zostali poproszeni o to, żeby powiedzieć, jaki był ich zakres obowiązków jako opiekunów stażu ON. Wśród zadań opiekunów stażu wymieniono: organizację pracy stażysty i jej kontrolę, instruowanie beneficjentów projektu, jak mają wykonywać poszczególne zadania, pomaganie m.in. we wdrożeniu się w nowe miejsce i zapoznaniu z regulaminem. Osoby, z którymi podpisano umowy, wykonywały zadania związane z pełnieniem funkcji opiekuna stażu także poza godzinami pracy.

Wszyscy opiekunowie staży ocenili współpracę z osobami niepełnosprawnymi odbywającymi staż rehabilitacyjny w ramach projektu pozytywnie – 89% wybrało odpowiedź „zdecydowanie pozytywnie”, 11% „raczej pozytywnie”. Oznacza to, że uczestnicy projektu posiadali umiejętności społeczne potrzebne do tego, aby bez trudu osiągnąć porozumienie z opiekunem stażu oraz osobami współpracującymi.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Wszyscy opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny wskazali, że udało się zorganizować program stażu rehabilitacyjnego – dzięki temu beneficjenci przychodzili do pracy w konkretnym celu, staż nie ograniczał się do spędzenia wymaganej liczby godzin na terenie jednostki administracji publicznej, lecz pozwalał na zapoznanie się ze specyfiką danego stanowiska i wykonywać konkretne zadania służbowe.

Opiekunowie staży wypowiedzieli się pozytywnie na temat wiedzy i umiejętności stażystów – 80% oceniło je zdecydowanie pozytywnie, 20% raczej pozytywnie. Oznacza to, że dzięki wsparciu uzyskanemu w ramach projektu beneficjenci dysponowali kompetencjami pozwalającymi na spełnienie oczekiwań opiekunów stażu. Osoby odbywające staż nie miały problemu ze zrozumieniem poleceń służbowych i chętnie przystępowały do ich wykonania.

95% opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny wskazało, że beneficjenci nie mieli jakichkolwiek problemów w trakcie odbywania stażu rehabilitacyjnego. Pozostałych 5% stanowiły osoby niesłyszące bądź niedosłyszące. Miały one trudności z komunikacją. Problem ten jednak był minimalizowany poprzez zapewnienie wsparcia tłumacza migowego.

Wszyscy respondenci ocenili współpracę pomiędzy stażystą/stażystką a pozostałymi pracownikami pozytywnie. Beneficjenci doskonale radzili sobie z pracą zespołową, co świadczy o tym, że wcześniejsze wsparcie otrzymane w ramach realizacji projektu pozytywnie wpłynęło na umiejętności miękkie beneficjentów, co ułatwiło im wejście w nowe otoczenie.

92% ankietowanych opiekunów uczestników projektu odbywających staże rehabilitacyjne wskazało, że beneficjent zdecydowanie wykazał się zaangażowaniem w czynności służbowe, 8%, że raczej tak. Udzielone odpowiedzi świadczą o dużej motywacji i chęciach zdobycia doświadczenia zawodowego. Osoby niepełnosprawne przyszły na staż, aby nauczyć się jak najwięcej – praca w jednostce administracji

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

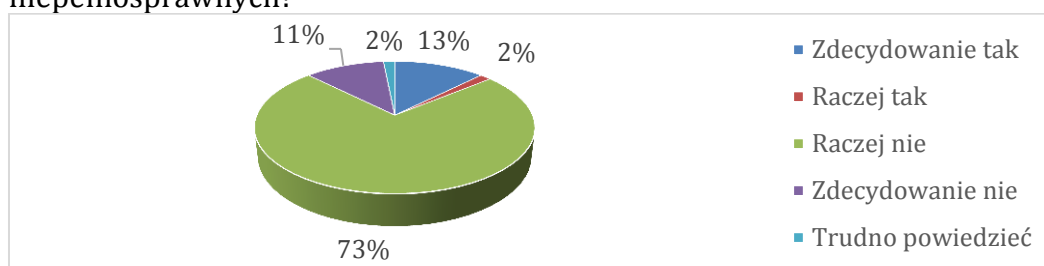
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

publicznej często była dla nich pierwszym doświadczeniem zawodowym, dlatego starały się wykorzystać 3-miesięczny okres stażu jak najlepiej.

Respondenci zostali zapytani również o to, czy współpraca z uczestnikiem projektu miała wpływ na ich stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych. 13% udzieliło odpowiedzi „zdecydowanie tak”, 2% „raczej tak”. Pozbyli się zahamowań, aby współpracować z osobami niepełnosprawnymi i zrozumieli, że ON są pełnowartościowymi pracownikami, którzy sumiennie wykonują obowiązki służbowe. Wykonawca przypuszcza, że pozostali respondenci już wcześniej byli nastawienie pozytywnie do kwestii zatrudniania ON, dlatego projekt nie miał na nich wpływu w tym zakresie.

Rysunek 13. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy współpraca z niepełnosprawną/ą stażyst(k)ą miała wpływ na Pana/i stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 03-04.2014 z opiekunami osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, n=68

Prawie wszyscy opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny (97%) powiedzieli w trakcie wywiadów, że chcieliby ponownie przyjąć osobę niepełnosprawną na staż, 3% nie potrafiło udzielić odpowiedzi. Świadczy to o tym, że przedstawiciele jednostek administracji publicznej byli zadowoleni z pracy, jaką wykonywali uczestnicy projektu. Beneficjenci sprawdzili się jako pracownicy, a ogólne wyobrażenie o ograniczeniach osób niepełnosprawnych przełamane.

Zdaniem 92% opiekunów staży odbycie stażu rehabilitacyjnego wpłynęło pozytywnie na uczestników projektu zdecydowanie, według 8% raczej pozytywnie. Ich zdaniem nawet jeżeli nie uda im się znaleźć pracy bezpośrednio po zakończeniu realizacji projektu, to będą oni zmotywowani do tego, aby być aktywnymi zawodowo oraz zwiększyć swoją aktywność społeczną.

Respondenci zostali zapytani o to, jakie dodatkowe usprawnienia i rozwiązania można zastosować, aby zwiększyć szanse osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Wskazali oni, że należy przeznaczać więcej środków na likwidację barier architektonicznych oraz dostosowywanie stanowisk pracy do specjalnych potrzeb ON, Za konieczną uznali także realizację większej liczby działań, które umożliwiłyby pokazanie pracodawcom, że osoby niepełnosprawne są pełnowartościowymi pracownikami. Zalecali również tworzenie zakładów pracy chronionej oraz wykorzystywanie mediów do rozpowszechniania informacji na temat funkcjonowania oraz możliwości ON.

Wykonawca przeprowadził także badanie telefoniczne z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych, którego celem było określenie, jaki miały one wpływ na stosunek przedstawicieli jednostek administracji publicznej do kwestii zatrudniania i funkcjonowania osób niepełnosprawnych i czy został osiągnięty cel projektu związany ze zmianą podstawy wobec ON i sposobu ich postrzegania.

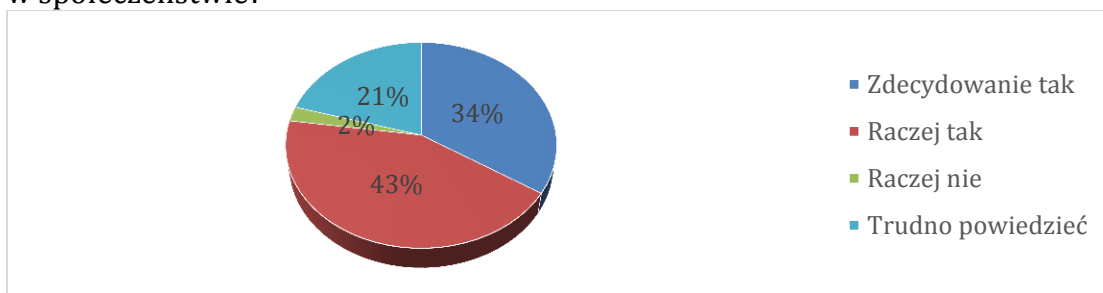
Jedynie 2% ankietowanych uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych powiedziało, że wzięcie udziału w spotkaniu nie pozwoliło im na uzyskanie wiedzy na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie. Wiadomości z tego zakresu zadeklarowało 77% obecnych. Świadczy to o bardzo wysokiej skuteczności spotkań.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

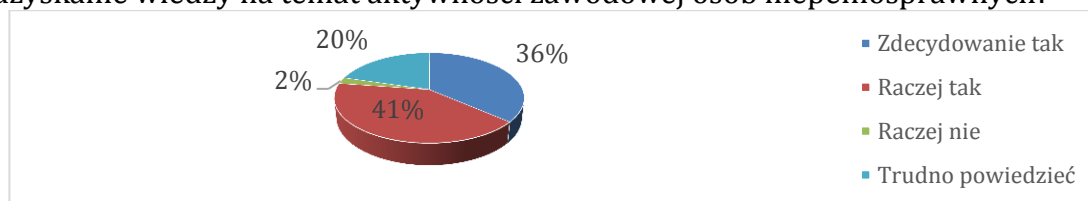
Rysunek 14. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy wzięcie udziału w spotkaniu pozwoliło Panu/i na uzyskanie wiedzy na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych w okresie 03-04.2014, n=44.

Uczestnicy spotkań informacyjno – świadomościowych zyskali również wiedzę na temat aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych – pozytywnie w tej kwestii wyraziło się 77% respondentów, jedynie 2% udzieliło odpowiedzi negatywnej. Świadczy to o zakończonej sukcesem realizacji jednego z celów szczegółowych, tj. zmianie społecznego postrzegania osób niepełnosprawnych i popularyzacja wiedzy na ich temat.

Rysunek 15. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy wzięcie udziału w spotkaniu pozwoliło Panu/i na uzyskanie wiedzy na temat aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych w okresie 03-04.2014, n=44

Ponad 2/3 przedstawicieli jednostek administracji publicznej biorących udział w badaniu wskazało, że wzięcie udziału w spotkaniu informacyjno – świadomościowym spowodowało u nich zmianę, jeżeli chodzi o postrzeganie osób niepełnosprawnych. Oznacza to, że zdobyta przez nich wiedza wpłynęła na sposób myślenia o osobach niepełnosprawnych i postępowania w relacjach z nimi. Jedynie 7% respondentów nie zauważyło u siebie zmiany w sposobie postrzegania osób niepełnosprawnych. Podobnie jak w przypadku poprzednich pytań, otrzymane wyniki świadczą

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

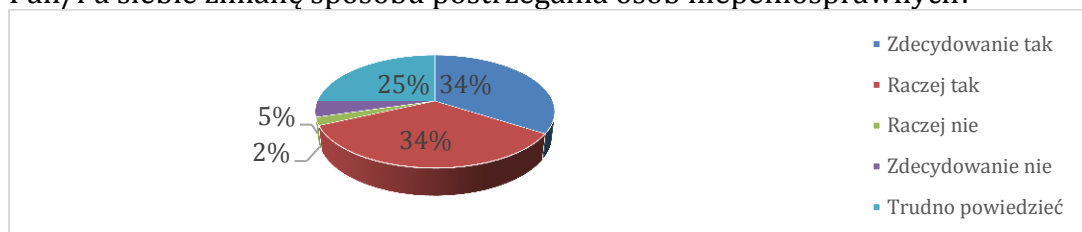
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

o pozytywnym oddziaływaniu projektu w obszarze zmiany postaw wobec osób niepełnosprawnych.

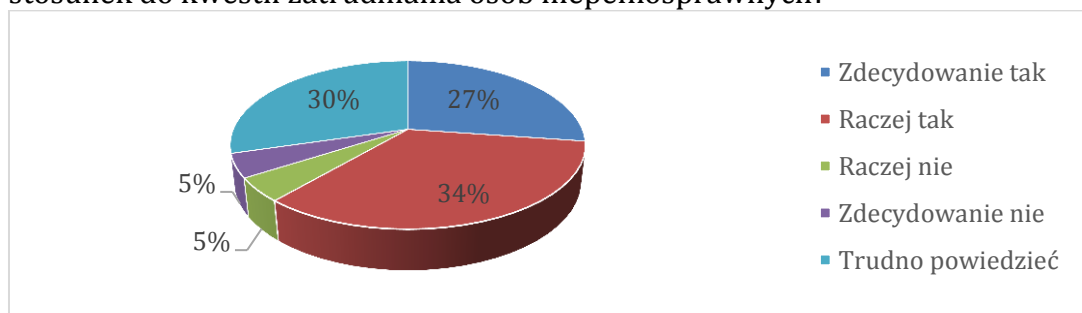
Rysunek 16. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy na skutek wzięcia udziału w projekcie dostrzega Pan/i u siebie zmianę sposobu postrzegania osób niepełnosprawnych?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych w okresie 03-04.2014, n=44.

Ponad 60% respondentów wskazało, że wzięcie udziału w spotkaniu miało wpływ na ich stosunek do kwestii zatrudnienia osób niepełnosprawnych. W przyszłości będą oni wykazywali większą skłonność do przyjmowania takich pracowników. Tylko 10% ankietowanych udzieliło odpowiedzi negatywnej. Otrzymane wyniki świadczą, że realizacja spotkań informacyjno – świadomościowych zwiększyła w sposób pośredni szansę na zatrudnienie ON nie tylko w jednostkach administracji publicznej – w związku z tym zalecane jest, aby w przyszłości organizować je w kolejnych lokalizacjach.

Rysunek 17. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy wzięcie udziału w spotkaniu miało wpływ na Pana/i stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych w okresie 03-04.2014, n=44.

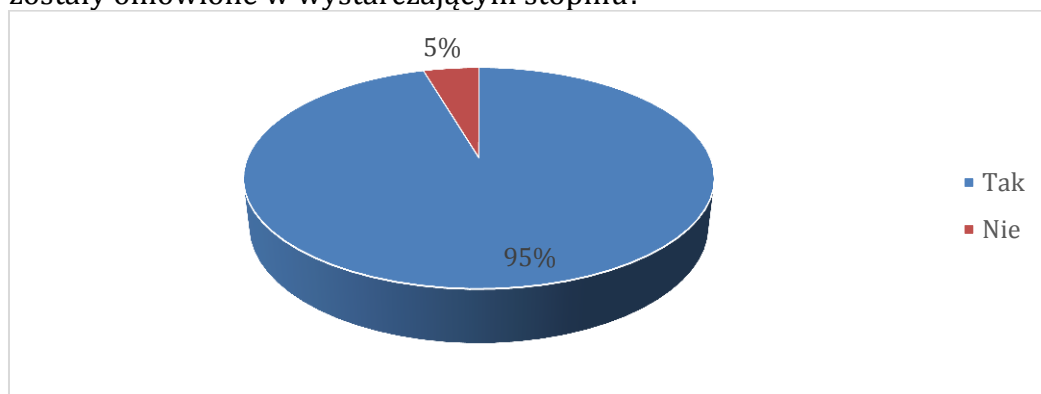

Przedstawiciele jednostek administracji publicznej zostali zapytani o to, w jaki sposób wzięcie udziału w spotkaniu wpłynęło na ich stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych. Odpowiedzieli oni, że teraz już wiedzą, że niepełnosprawni są dobrymi pracownikami i poradzą sobie w pracy, jeżeli da im się szansę. Dzięki spotkaniu i otrzymanej wiedzy ankietowani są bardziej wyczuleni na bariery, na jakie napotykają ON i rozumieją, że w niektórych sytuacjach należy im pomagać.

Przedstawiciele jednostek administracji publicznej zostali poproszeni o wskazanie, w jakim obszarze szkolenie było, ich zdaniem, najbardziej użyteczne. Około połowa respondentów powiedziała, że każdy aspekt spotkania informacyjno – świadomościowego był użyteczny. Inni podkreślali, że istotna była dla nich strona techniczna i praktyczna, pozyskanie wiedzy o tym, jak współpracować z osobami niepełnosprawnymi. Cenne były dla nich m.in. informacje o funkcjonowaniu niewidomych pracowników, na przykład dotyczące oprogramowania pozwalającego im na sprawne korzystanie z komputera.

Zdaniem 95% respondentów wszystkie kwestie poruszane podczas spotkania zostały omówione w wystarczającym stopniu. Oznacza to, że wiedza była przekazywana w sposób kompleksowy, nie ograniczono się do ogólników, lecz prezentowano bogatą merytorycznie treść. Dwóch respondentów wskazało, że na spotkaniu nie poruszono kwestii prawnych dotyczących zatrudniania osób niepełnosprawnych. Należy jednak zwrócić uwagę, że celem spotkań informacyjno – świadomościowych było przekazanie wiedzy eksperckiej na temat tego, jak funkcjonują ON w pracy i w społeczeństwie, której uczestnicy nie byliby w stanie pozyskać w inny sposób, zaś kwestie dotyczące formalnych aspektów zatrudniania osób niepełnosprawnych są uregulowane ustawowo i możliwe jest samodzielne zapoznanie się z tym zagadnieniami.

Rysunek 18. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy wszystkie kwestie poruszane podczas spotkania zostały omówione w wystarczającym stopniu?”

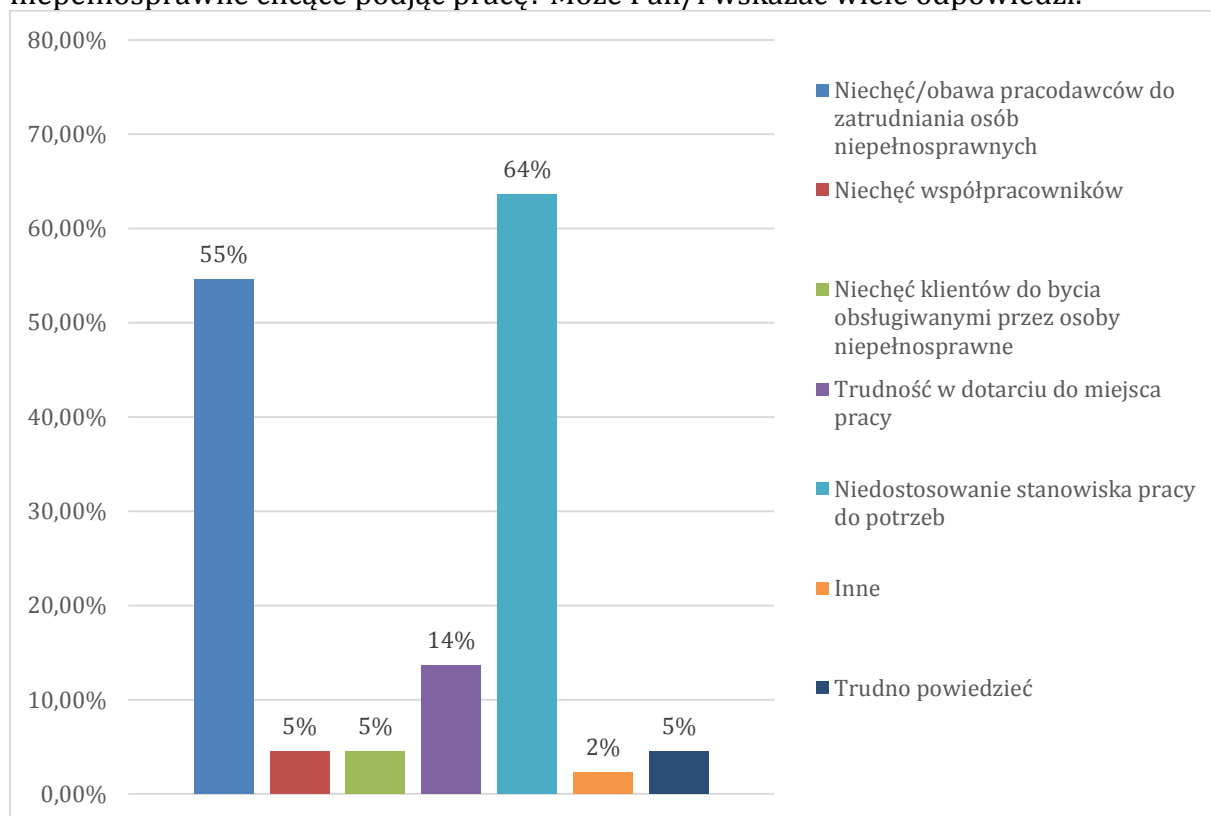

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych w okresie 03-04.2014, n=44.

Pozytywnych odpowiedzi w kwestii zatrudnienia bądź współpracy z osobami niepełnosprawnymi udzieliło 95% ankietowanych uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych, niewielki odsetek respondentów miał trudności z wypowiedzeniem się w tej kwestii. Oznacza to, że spotkanie informacyjno-świadomościowe wpłynęło pozytywnie na uczestników – wyzbyli się oni obaw, że ON nie poradzą sobie z czynnościami służbowymi, a ich zatrudnienie wpłynie negatywnie na realizowanie zadań przez daną jednostkę administracji publicznej.

Respondenci zostali zapytani o to, z jakimi problemami i barierami spotykają się osoby niepełnosprawne chcące podjąć pracę. Najczęściej wskazywali oni, że stanowiska pracy są niedostosowane do potrzeb (64%) oraz na niechęć pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych (55%). Jedynie po 5% ankietowanych wskazało, że niechętnie do ON odnoszą się współpracownicy oraz klienci. Oznacza to, że w wypadku organizowania spotkań informacyjno – świadomościowych w przyszłości należy zapraszać przede wszystkim osoby mające bezpośredni wpływ na rekrutację i zatrudnienie (np. specjalistów ds. kadr). Uczestnikom należy uświadamiać między innymi, że możliwe jest dostosowanie stanowiska pracy bez ponoszenia znacznych kosztów finansowych.

Rysunek 19. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Z jakimi problemami/barierami spotykają się osoby niepełnosprawne chcące podjąć pracę? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”

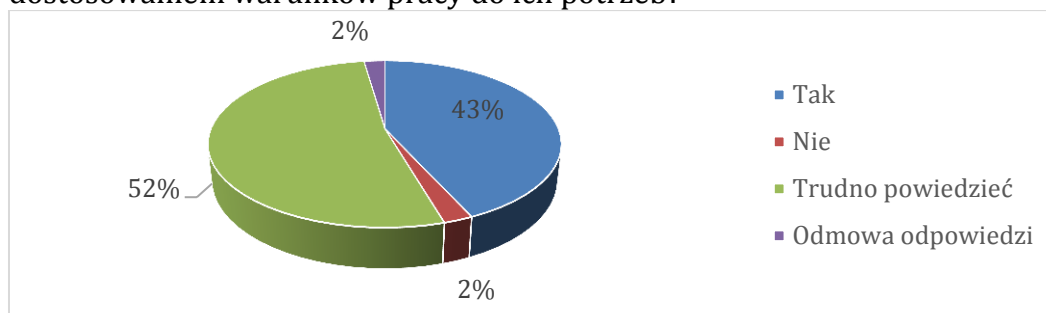

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych w okresie 03-04.2014, n=44.

Ponad połowa respondentów nie potrafiła określić, czy ich instytucja podjęła działania związane z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych. Można przypuszczać, że nie posiadają oni wpływu na politykę zatrudnienia, dlatego pytanie to sprawiło im trudność. 43% respondentów udzieliło odpowiedzi pozytywnej, 2% negatywnej. Udzielone odpowiedzi świadczą o tym, że realizacja spotkań informacyjno-świadomościowych przyczyni się w istotny sposób do zwiększenia szans na zatrudnienie osób niepełnosprawnych w jednostkach administracji publicznej.

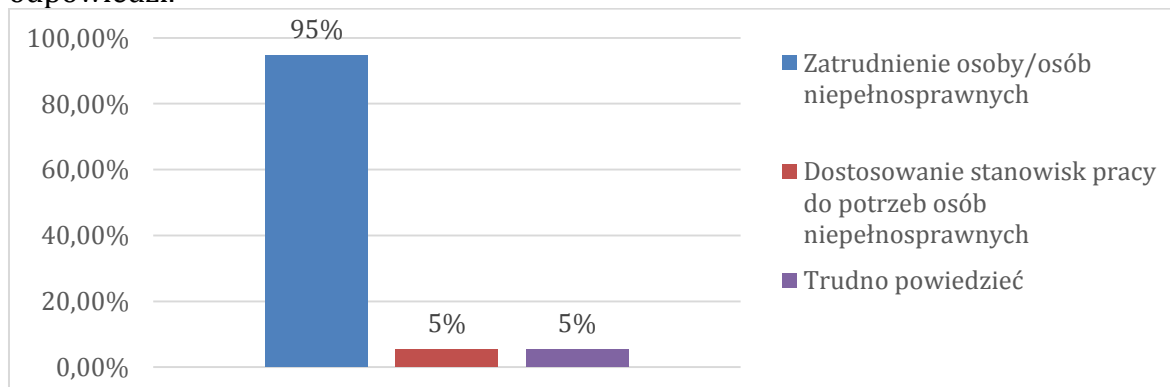
Rysunek 20. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy na skutek wzięcia udziału w projekcie Pana/i instytucja podjęła działania związane z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych oraz dostosowaniem warunków pracy do ich potrzeb?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych w okresie 03-04.2014, n=44.

Aż w 95% wypadków na skutek wzięcia udziału w spotkaniu informacyjno – świadomościowym zdecydowano by się na zatrudnienie osoby niepełnosprawne. W związku z tym z całą pewnością można stwierdzić, że realizacja działań w ramach projektu miała pozytywny wpływ na sposób postrzegania osób niepełnosprawnych jako wartościowych pracowników. Przedstawicielom jednostek administracji publicznej brakuje wiedzy na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych, dlatego wielokrotnie potencjalni pracodawcy lub pracownicy działu kadr nie decydują się na ich zatrudnienie lub podjęcie współpracy zawodowej – zdobycie jej podczas spotkania zachęciło wielu z nich do dokonania zmian dotyczących polityki kadrowej.

Rysunek 21. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Jakie to były działania? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone z uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych w okresie 03-04.2014, n=44

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Coraz bardziej popularne są działania na rzecz osób niepełnosprawnych, a działania wspierające i promujące ta grupę społeczną powoli dają efekty. Cztery piąte uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych wskazało, że ich jednostki administracji publicznej współpracują z instytucjami i/lub organizacjami prowadzącymi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych. Świadczy to o dużej skłonności do kooperacji, dzięki której pracownicy instytucji są w stanie zwiększyć swoją wiedzę na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych, ich możliwości i barier, na jakie napotykają.

Wśród organizacji i instytucji, z którymi nawiązano współpracę znalazły się: PFRON, FIRR, Karuzela, Fundacja Bez Barrier, Stowarzyszenie Wolna Przedsiębiorczość, Polski Związek Niewidomych, Stowarzyszenie Razem Bezpieczniej oraz Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej.

Działania społeczne na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym działania w ramach projektu, mają odzwierciedlenie także w obecnych postawach ludzi. Około 1/3 uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych zadeklarowała, że chciałaby osobiście włączyć się w działania na rzecz ON, pozostali mieli trudności z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie. Przedstawiciele jednostek administracji publicznej wskazali, że mogliby wziąć pod opiekę niepełnosprawnych stażystów oraz propagować wiadomości na temat ich umiejętności. Padła także propozycja filmu na temat funkcjonowania ON w pracy i rozpowszechnianie go w innych jednostkach administracji publicznej.

Przedstawiciele jednostek administracji publicznej zostali zapytani o to, jaka forma promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych wydaje się im najbardziej efektywna. Najczęściej wskazywali oni na staże rehabilitacyjne, które pozwalały osobie niepełnosprawnej zaprezentowanie się w miejscu pracy, a pracodawcy umożliwiły sprawdzenie umiejętności potencjalnego pracownika. Wymienili również wykorzystanie mediów (w tym przede wszystkim telewizji i Internetu), uświadamianie i szkolenie pracodawców, nawiązywanie współpracy z organizacjami.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Uczestnicy i uczestnicy projektu stwierdzili, że dzięki realizacji projektu osoby niepełnosprawne są pozytywniej postrzegane w społeczeństwie – ich zdaniem miały na to wpływ zarówno spotkania informacyjno – świadomościowe, służące przełamywaniu barier, jak i staże rehabilitacyjne, które pozwoliły im się „pokazać”, Zdaniem beneficjentów działania przewidziane w ramach realizacji projektu polepszyły wizerunek ON, szczególnie wśród osób związanych z jednostkami administracji publicznej.

Wnioski:

Podobnie jak w wypadku wskaźników ilościowych, ze względu na to, że w momencie przeprowadzenia ewaluacji realizacji projektu jeszcze się nie zakończyła, nie osiągnięto wszystkich zakładanych wskaźników jakościowych, jednak nie zauważono zagrożeń, które mogłyby to uniemożliwić.

W ramach projektu szkolenia były dobierane w sposób indywidualny do potrzeb danego uczestnika po konsultacji z coachem.

Część osób niepełnosprawnych uczestniczyła w szkoleniach, których celem było podnoszenie i uzupełnianie kwalifikacji, część z kolei brała udział w szkoleniach zmieniających umiejętności oraz tych, które pozwalały pozyskać nowe kwalifikacje.

Szkolenia nakierowane na rozwój umiejętności społecznych uczestników projektu zostały przez pracowników merytorycznych ocenione wysoko, jako dające pozytywne rezultaty.

Najważniejsze efekty tych szkoleń to:

- Wzrost asertywności, pewności siebie oraz poczucia własnej wartości u uczestników,
- Ułatwienie komunikacji ON oraz nawiązywania przez nich relacji z innymi ludźmi,
- Mniejsze poczucie lęku przed nowymi doświadczeniami oraz miejscami i sytuacjami przez uczestników projektu.

Najważniejszymi umiejętnościami związanymi z aktywnym poruszaniem się po rynku, które zdobyli uczestnicy projektu, były:

- Przygotowanie osób niepełnosprawnych do rozmów kwalifikacyjnych oraz umiejętności autoprezentacji,
- Umiejętność przygotowywania CV oraz listu polecającego,
- Uzyskanie wiedzy na temat mechanizmów działania rynku pracy,
- Uzyskanie wiedzy z zakresu metod aktywnego poszukiwania zatrudnienia,

- Zdobyć większej pewności siebie oraz samodzielności i zaangażowania w poszukiwanie pracy,
- Pozyskanie wiedzy na temat instytucji i organizacji wspierających osoby poszukujące zatrudnienia.

Realizacja projektu przyczyniła się do likwidacji barier dotyczących kontaktów beneficjentów z otoczeniem, pozwoliła społeczeństwu przekonać się, że osoby niepełnosprawne oraz w pełni sprawne nie różnią się od siebie i powinny być traktowane w ten sam sposób.

Opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny wyrazili się pozytywnie na tematy wiedzy, umiejętności i zaangażowania swoich podopiecznych, w przyszłości chętnie przyjęliby ON na staż. Dzięki stażom beneficjenci polepszyli wizerunek ON wśród osób związanych z jednostkami administracji publicznej.

Konieczne jest zintensyfikowanie działań umożliwiających pokazanie pracodawcom, że ON są pełnowartościowymi pracownikami.

Na podstawie analizy wypowiedzi uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych stwierdzono, że wspomniane spotkania pozwoliły na przekazanie obecnym wiedzy na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie i ich aktywności zawodowej, spowodowały zmianę postrzegania ON i wzrost skłonności do ich zatrudniania.

Zdaniem uczestników zagadnienia poruszane podczas spotkań były istotne, zwłaszcza te dotyczące współpracy z osobami niepełnosprawnymi, omówiono je w wystarczającym stopniu.

Bardzo istotne bariery przy zatrudnianiu ON stanowią niechęć i obawy pracodawców. Spotkania informacyjno – świadomościowe przyczyniają się do ich likwidacji, dlatego należy nimi objąć nie tylko przedstawicieli jednostek administracji publicznej, lecz także przedstawicieli pozostałych sektorów.

Powyższe wnioski potwierdzają następujące wypowiedzi przedstawicieli kadry zarządzającej, kadry merytorycznej i opiekunów osób niepełnosprawnych.

Cytaty:

- „(...) są osoby, które starają się podnieść swoje kwalifikacje w zakresie już rozwijanym i tylko jeszcze szlifują tę wiedzę. A są osoby, które starają się przekwalifikować, co wynika na przykład z sytuacji na rynku pracy. Z ich wykształceniem trudno jest podjąć zatrudnienie, więc zupełnie z innej branży podejmują te szkolenia.”
- „Praca z coachem i trenerem pracy pokazywała beneficjentowi, co on powinien, w którą stronę powinien pójść. Niektórzy całkowicie zmieniali swoje kompetencje i w co innego wchodzili, w inny zakres szkoleń, żeby mieć inne kwalifikacje, bo to co robili wcześniej, np. szkoły,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

które zakończyli, nie dawały im zatrudnienia.”

- „Osoby [beneficjenci] spotkały się z nowymi ludźmi, (...) z osobami, które ich szkoliły też w nowych miejscach – bo to ostatnie szkolenie było w siedzibie firmy szkoleniowej, więc zupełnie inne miejsce. Znowu musiały się gdzieś dostać, także uważam, że pozytywnie. Nie słyszałam od nich, żeby coś negatywnego wypowiadali na ten temat.”
- „Ja zawsze staram się prowadzić zajęcia w taki sposób, żeby atmosfera na zajęciach była pozytywna, żeby osoby mogły się kontaktować między sobą, również ze mną. Naprawdę staramy się tak prowadzić zajęcia, żeby nikt się nie bał zadawać pytań.”
- „Na pewno [beneficjenci zyskali] umiejętności wynikające ze wsparcia trenera pracy, czyli: praca nad własnym CV, przedstawianie swoich kompetencji. Dużo robiliśmy treningów rozmowy rekrutacyjnej, żeby te osoby miały taką świadomość tego jak będą się prezentować oraz przygotowanie dokumentów aplikacyjnych to były główne kompetencje, na które kładliśmy nacisk.”
- „[uczestnicy i uczestniczki projektu] Nabrały umiejętności pracowania w wymiarze 8-godzinowym czy 7-godzinowym, jeśli miały od lekarza zaświadczenie, co jest bardzo ważne. Dla części z nich taka praca stała, a nie dorywcza z wyraźnymi ramami czasowymi to było coś nowego i coś, czego się trzeba nauczyć.”
- „[beneficjenci] Nauczyli się poszukiwać pracy, nauczyli się dzięki treningowi pracy tworzyć dokumenty rekrutacyjne, przechodzić próbne rozmowy kwalifikacyjne, nauczyli się wyszukiwać oferty pracy, wiedzą gdzie to robić i jak.”
- „Na pewno przełamanie bariery i świadomość, że są osobami, które mogą pracować nawet w takim miejscu, jak Kancelaria Prezesa Rady Ministrów. Sam staż i współpraca z ludźmi, którzy tam pracują były takim doświadczeniem, które pomogło im się odnaleźć w dzisiejszych realiach (...).”
- „Bardzo sprawnie przebiegała współpraca, stażystka była bardzo zdyscyplinowana, nadzwyczaj pracowita, sumienna i każde zadanie wykonywała zawodowo czasami potrzebowała jakieś wskazówki, ale to każdy, kto zaczyna może mieć takie problemy.”
- „Ogólnie jesteśmy bardzo zadowoleni. Inaczej nie zaproponowalibyśmy jej dalszej współpracy.”
- „Jedyna obawa, jaka była, to żeby nie była to osoba z dysfunkcją ruchową, bo u nas są bariery dostępu do sekretariatu, który jest na 3 piętrze, więc prosiłam żeby to nie była dysfunkcja ruchowa.”
- „(...) [beneficjentka] chciała żeby ja traktować normalnie, ale żeby być czujnym bo może mieć jakieś niedyspozycje, obawa moja była tylko taka czy będę potrafiła zaradzić w takiej sytuacji.”
- „Też nie miałam żadnych oporów, jeśli chodzi o pracę z osobą niepełnosprawną czy tam z jakąś dysfunkcją. To zależy od tego, jakim ktoś jest człowiekiem. Czy da się polubić czy nie da. Myślę, że nie patrzy się na to czy ktoś niedowidzi, niedosłyszy czy ma problemy z poruszaniem się. To nie jest ważne. Ważne jest, jakim się jest człowiekiem czy pracownikiem. Z mojej strony nic nie było, moich kolegów z pracy również.”
- „Chodziło o to żeby ON zdobyła wiedzę i doświadczenie, żeby chciała przyjmować tę wiedzę

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

i to wszystko realizować.

- „W porównaniu z innymi wcześniejszymi stażystami [beneficjenta/beneficjentkę]ocenić można bardzo pozytywnie, nie było żadnych problemów społecznych.”
- „Ja przyjąłam osobę niepełnosprawną jakby była pełnosprawna. Takie samo miała podejście. Natomiast ważne jest to, że jest taka inicjatywa. Bo na pewno jest w wielu osobach i pracodawcach wiele barier na przyjmowanie osób z niepełnosprawnością.”

7) Czy realizacja projektu odbyła się zgodnie z założonym harmonogramem?

Przedstawiciele kadry zarządzającej uznali, że realizacja projektu przebiega zgodnie z harmonogramem. Zadania zakończone do tej pory zostały zrealizowane terminowo. Realizacja zadań, które wciąż trwają, przebiega natomiast na podstawie zmienionego harmonogramu. Proponowane zmiany w harmonogramie realizacji projektu służyły efektywnej realizacji projektu. Wszystkie zaplanowane w harmonogramie realizacji projektu działania zostaną zrealizowane w terminie wskazanym we wniosku o dofinansowanie tj. do końca 31.05.2014 r.

Wnioski:

Projekt jest realizowany zgodnie z harmonogramem. Jego drobne modyfikacje były spowodowane czynnikami niezależnymi od Realizatorów i zostały zaakceptowane przez IP2.

8) Czym cechują się osoby niepełnosprawne, które wzięły udział w projekcie?

Pracowników merytorycznych poproszono o wskazanie cech charakteryzujących uczestników projektu, z uwzględnieniem ich wieku, wykształcenia, rodzaju niepełnosprawności, a także cech charakteru. Wielu respondentów podkreślało, że wyciąganie takich uogólnionych cech nie jest rzeczą prostą, z uwagi na niejednokrotnie duże zróżnicowanie grup projektowych. Mimo pewnych trudności, na podstawie wypowiedzi badanych, udało się stworzyć pewien zarys uczestników. W projekcie wzięła udział zbliżona liczba kobiet i mężczyzn. Najczęściej byli oni mieszkańcami dużych i średnich miast. Wśród uczestników znajdowały się osoby o różnych stopniach i rodzajach niepełnosprawności

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

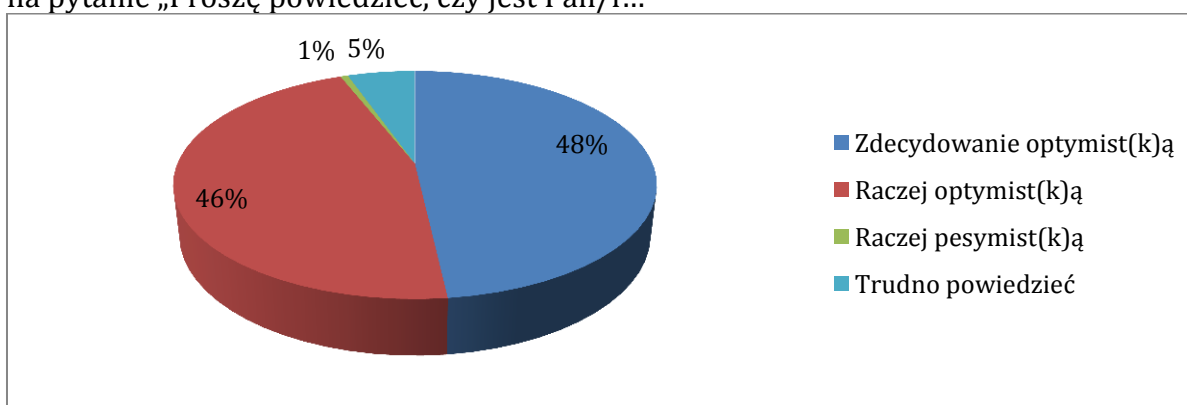
Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

(w tym np. osoby niepełnosprawne ruchowo, osoby niesłyszące i niewidome, z niepełnosprawnością psychiczną, itd.). Były to w większości osoby młode w wieku 20-30 lat, chociaż zdarzali się uczestnicy w wieku powyżej 45 lat. Na ogół osoby te były zdeterminowane, ambitne, cierpliwe i inteligentne, posiadające wykształcenie wyższe lub będące w trakcie jego zdobywania oraz osoby, które ukończyły szkoły specjalne różnego stopnia. Łączącą je cechą był jednak zupełny brak doświadczenia zawodowego lub bardzo niewielkie doświadczenie. Ponadto, w znaczącej części, charakteryzowały je takie cechy jak: niska samoocena, brak pewności siebie, zagubienie, nieśmiałość. Wielu z nich miało trudności z komunikacją, było zamkniętych w sobie i nieufnych.

W ramach ewaluacji przeprowadzono badanie telefoniczne z beneficjentami projektu. Poniżej zaprezentowano wyniki, na podstawie których dokonano ogólnej charakterystyki uczestników projektu.

Respondenci zostali zapytani o swoje podejście do życia, 94% beneficjentów uważa się za optymistów. Wnioskuje się, że osoby, które uczestniczyły w projekcie, są pozytywnie nastawione do rzeczywistości – jest to związane z faktem, że udzielone wsparcie wpłynęło na wzrost ich samooceny i wiary we własne możliwości. Daje to podstawę do przyjęcia założenia, że ich pozytywne nastawienie pomoże im w poszukiwaniu pracy i przezwyciężaniu ewentualnych niepowodzeń.

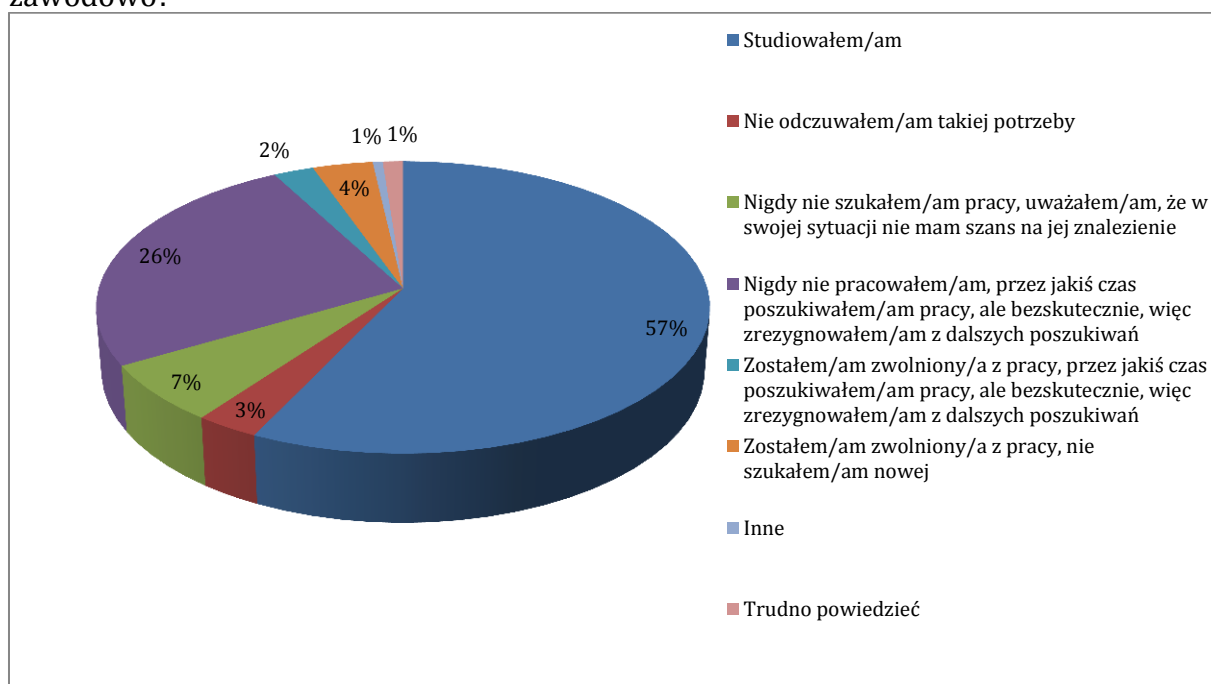
Rysunek 22. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę powiedzieć, czy jest Pan/i...”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Brak aktywności zawodowej przed przystąpieniem do projektu u 57% respondentów wynikał głównie z faktu, że kontynuowali oni edukację. 7% uważało, że nie miało szans na jej znalezienie, 26% zrezygnowało z poszukiwania pracy po wcześniejszych niepowodzeniach w tym zakresie, 2% ankietowanych po utracie pracy przez jakiś czas bezskutecznie poszukiwało pracy, 4% straciło kiedyś pracę i nigdy nie poszukiwało nowej, zaś 3% nie odczuwało takiej potrzeby. Zdaniem Wykonawcy, w przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zadbać o to, aby bardziej zdywersyfikować grupę beneficjentów pod względem wieku i wykształcenia. Wskazane jest zwiększenie liczby osoby zaliczające się do grupy NEET (Not in Education, Employment, or Training), czyli niepracujących, ani niepodnoszących swoich kwalifikacji, gdyż to one są w największym stopniu zagrożone wykluczeniem społecznym.

Rysunek 23. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Dlaczego przed przystąpieniem do projektu był(a) Pan/i osobą nieaktywną zawodowo?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Ogólna charakterystyka uczestników projektu:

- Mieszkańcy dużych i średnich miast,
- Osoby w wieku 20-30 lat,
- W przeważającej większości są to osoby z wykształceniem wyższym,
- Cechy szczególne – inteligencja, cierpliwość, wytrwałość, ambicja, duży poziom wiedzy, niska samoocena, brak pewności siebie, nieśmiałość, trudności w komunikacji, nieufność.

Wzięcie udziału w projekcie spowodowało, że w wypadku wielu beneficjentów wzrósł poziom optymizmu i samooceny.

W wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zadbać o to, aby bardziej zdywersyfikować grupę beneficjentów pod względem wieku i wykształcenia. Wskazane jest zwiększenie liczby osoby zaliczające się do grupy NEET (Not in Education, Employment, or Training), czyli niepracujących, ani niepodnoszących swoich kwalifikacji, gdyż to one są w największym stopniu zagrożone wykluczeniem społecznym.

Przesłanki do prezentacji powyższych wniosków prezentują także wypowiedzi przedstawicieli kadry merytorycznej i beneficjentów.

Cytaty:

- „W większości przypadków mogłabym o nich powiedzieć, że mają wysokie kompetencje twarde – posiadają pewną wiedzę i wykształcenie, natomiast mają małe doświadczenie na rynku pracy.
- „Ja mam dosyć młodą grupę (...) podopiecznych. To są osoby w okolicach 21-28 lat – więc są to dosyć młode osoby. Charakteryzują się tym, że były bardzo zagubione, nie potrafiły się odnaleźć w tym wszystkim, chcą zdobycia kwalifikacji – więc myślą z ambicją, żeby coś zmienić w swoim życiu, a nie siedzieć i czekać na wszystko. (...) większość podopiecznych to są osoby po szkołach specjalnych dla głuchych bądź niedosłyszących, ale też są z różnych regionów Polski.”
- „Mieliśmy większość młodszych ludzi, dużo mieliśmy osób, które studiowały lub bezpośrednio po zakończeniu studiów. Nie mieliśmy wymogów, co do wykształcenia, więc mamy przekrój praktycznie przez wszystkie poziomy wykształcenia.”
- „[beneficjentka] Jest osobą bardzo inteligentną, studiuje dwa kierunki, posiada dużą wiedzę. Wiek 24-25 lat, studentka, akurat wtedy była na etapie pisania pracy magisterskiej. Jeżeli chodzi o rodzaj niepełnosprawności, to beneficjentka miała problem z poruszaniem się. Czyli albo musiała się poruszać na wózku inwalidzkim lub z pomocą drugiej osoby.”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

9) Co skłoniło osoby niepełnosprawne do wzięcia udziału w projekcie?

Przedstawiciele kadry zarządzającej twierdzą, że osoby niepełnosprawne mogły uzyskać wiedzę na temat możliwości wzięcia udziału w projekcie z różnorodnych źródeł. Za najskuteczniejsze kanały informacji uznano Internet i marketing szeptany, pośrednictwo organizacji pozarządowych, uczelni wyższych i różnych innych instytucji, z którymi współpracuje Fundacja Instytut Rozwoju Regionalnego. Zdaniem respondentów informacja przekazywana przez zaufane źródło traktowana jest najlepiej. Podkreślono również skuteczność informacji przekazywanych bezpośrednio w środowisku związanym z osobami niepełnosprawnymi.

Zgodnie z wiedzą pracowników merytorycznych, którzy uczestniczyli w wywiadach pogłębionych, osoby niepełnosprawne dowiadywały się o możliwości realizacji projektu z kilku źródeł. Najpopularniejszym i najbardziej skutecznym, ich zdaniem, były bezpośrednie spotkania z pracownikami biur ds. osób niepełnosprawnych przy uczelniach wyższych, ponieważ dawał możliwość uzyskania szczegółowych informacji oraz uzyskania odpowiedzi na nurtujące potencjalnych uczestników pytania. Drugim bardzo ważnym źródłem wiedzy była strona internetowa oraz newsletter biur obsługi ds. osób niepełnosprawnych. Wymienione kanały przekazujące informacje dotyczące projektu były wymieniane przez respondentów najczęściej z uwagi na fakt, iż łatwo było do nich dotrzeć i zawierały informacje kompleksowe. Ponadto wymieniano również ogłoszenia na portalach internetowych zawierających ogłoszenia o pracy, na stronach FiRR oraz PFRON. Znaczną rolę odegrała tzw. „poczta pantoflowa”, czyli przekazywanie wiedzy na temat możliwości udziału w projekcie przez znajomych – taka forma sprawiała z kolei, że wiadomości były uznawane za wiarygodne i godne uwagi.

Jak wskazywali badani – akcja promocyjno-informacyjna była zorganizowana na szeroką skalę, obejmowała ogłoszenia w Internecie, plakaty informacyjne, a także spotkania indywidualne z pracownikami biura i współpracę z przedstawicielami innych podmiotów, np. organizacji pozarządowych, uczelni wyższych, szkół średnich.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Zdecydowana większość pracowników merytorycznych, którzy wzięli udział w wywiadzie indywidualnym uznała, iż największą motywacją do wzięcia udziału w projekcie stanowiła chęć odbycia stażu rehabilitacyjnego. Zdaniem badanych staż rehabilitacyjny oferowany w ramach projektu był atrakcyjny dla osób niepełnosprawnych z kilku powodów. Przede wszystkim istotna była sama możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego, dla wielu osób będącego pierwszym zetknięciem z pracą zawodową. Drugą ważną kwestią było to, że staż rehabilitacyjny realizowany w ramach projektu wiązał się z otrzymaniem wynagrodzenia, czyli stypendium stażowego. Ostatni aspekt związany z możliwością odbycia stażu, który mógł dodatkowo skłaniać osoby niepełnosprawne do wzięcia udziału w projekcie był fakt, iż staż rehabilitacyjny w ramach projektu odbywał się w jednostkach administracji publicznej. Dla wielu uczestników mógł on zatem wydawać się bardziej atrakcyjny i dający większe poczucie bezpieczeństwa, niż np. staż u prywatnego przedsiębiorcy.

Bardzo istotnym czynnikiem, który zachęcał do udziału w projekcie, było pragnienie znalezienia zatrudnienia przez osoby niepełnosprawne, a także zdobycia wiedzy i kwalifikacji. Z uwagi na możliwość udziału w szkoleniach, kursach i spotkaniach z profesjonalną kadrą, która wspierała w poszukiwaniu pracy oraz przekazywała wiedzę ułatwiającą odnalezienie się na rynku, potencjalni uczestnicy wierzyli w to, że ich udział może przyczynić się do znalezienia zatrudnienia.

Osoby niepełnosprawne do udziału w projekcie motywowała także chęć rozwoju osobistego, zmiany własnego życia oraz otwarcia się na innych ludzi.

Beneficjenci powiedzieli w trakcie wywiadów indywidualnych, że dowiedzieli się o możliwości wzięcia udziału w projekcie z różnych źródeł:

- od znajomych,
- od pracowników biur ds. osób niepełnosprawnych działających na uczelniach wyższych,
- z plakatów rozwieszonych na terenie szkół wyższych,
- z Internetu.

Uczestnicy i uczestniczki projektu powiedzieli w badaniach ankietowych, że zdecydowali się na wzięcie udziału w projekcie głównie ze względu na oferowane szkolenia i możliwość

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

obycia 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego. Staż dawał bowiem możliwość zdobycia doświadczenia, które można pokazać w CV. Tylko jeden z respondentów podkreślił, że najważniejsze było dla niego zdobycie doświadczenia zawodowego, natomiast otrzymywane wynagrodzenie stanowiło miły dodatek. Wnioskować z tego można, iż decyzja o udziale w projekcie podyktowana była także możliwością uzyskania wsparcia finansowego w postaci stypendium stażowego.

Beneficjentom towarzyszyły różnego typu obawy:

- obawa, że nie zostaną zakwalifikowani do udziału w projekcie,
- lęk, iż nie będą mieli wpływu na zestaw szkoleń, który będą musieli zrealizować,
- stres związany z rozpoczęciem stażu,
- obawa, że niepełnosprawność okaże się przeszkodą podczas odbywania stażu,
- niepewność, czy po stażu uzyska się zatrudnienie.

Uczestnicy i uczestniczki stwierdzili jednak, że obawy związane z udziałem w projekcie się nie sprawdziły.

Zdaniem beneficjentów działania promocyjne projektu „Staż w administracji publicznej (...)” była wystarczająca. Stwierdzili oni, że informacje na temat projektu zostały zamieszczone w wielu zróżnicowanych miejscach, chociaż jeden z respondentów zauważył, że miał styczność z paroma osobami niepełnosprawnymi, które nie słyszały o realizowanych działaniach.

Respondenci zostali zapytani o to, skąd dowiedzieli się o możliwości wzięcia udziału w projekcie. Najwięcej osób (51%) dowiedziało się o takiej możliwości dzięki biurom ds. osób niepełnosprawnych przy uczelniach wyższych – w związku z tym znaczną grupę beneficjentów stanowili studenci. Drugim najpopularniejszym źródłem wiedzy byli znajomi i rodzina (17%). Skuteczne okazały się także strony internetowe PFRON i FIRR oraz inne źródła internetowe. W wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zadbać o to, aby były one w większym stopniu promowane w instytucjach i urzędach świadczących usługi dla osób niepełnosprawnych, gdyż dzięki temu zwiększy się odsetek uczestników i uczestniczek, którzy ukończyli 30 rok życia.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

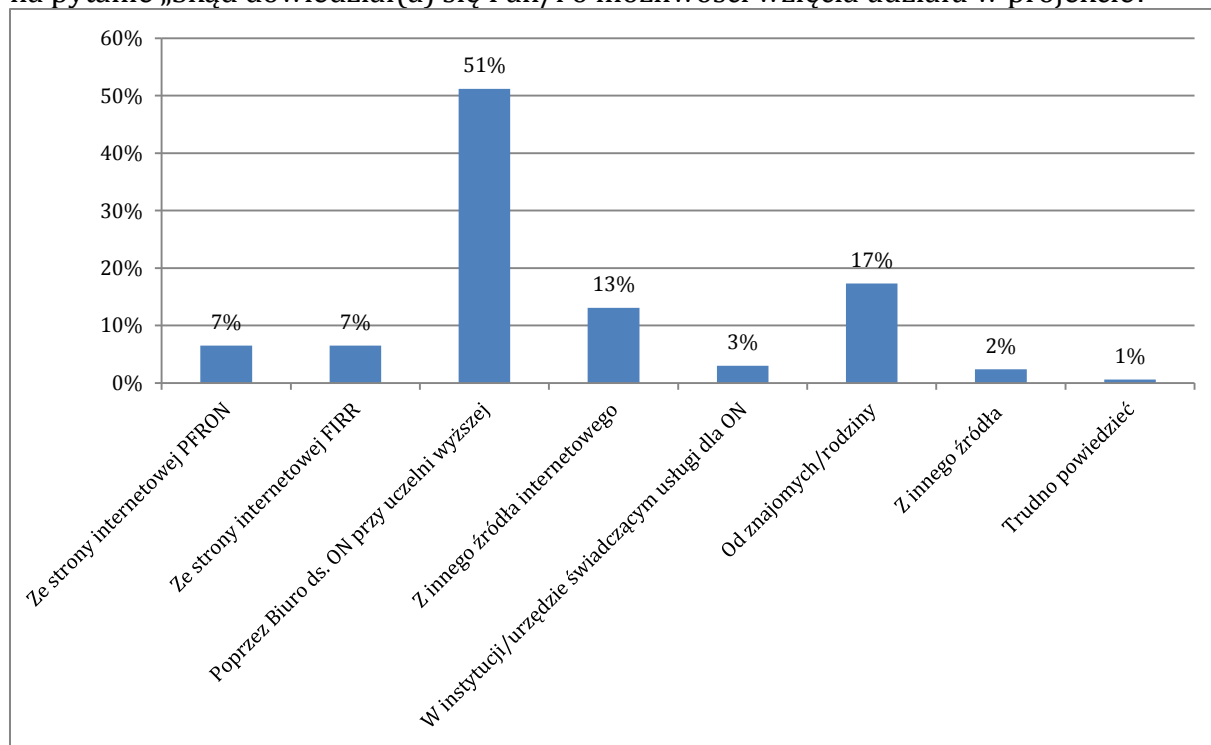

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

W związku z tym należy położyć większy nacisk na promowanie projektów przy pomocy instytucji i urzędów świadczących usługi na rzecz ON.

Rysunek 24. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Skąd dowiedział(a) się Pan/i o możliwości wzięcia udziału w projekcie?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168

Prawie wszyscy ankietowani beneficjenci wskazali, że do wzięcia udziału w projekcie skłoniła ich możliwość odbycia stażu rehabilitacyjnego (94%). Istotne dla uczestników i uczestniczek była także możliwość wzięcia udziału w szkoleniach (44%) oraz skorzystania z poradnictwa i doradztwa zawodowego (33%). Najmniejszy odsetek respondentów wskazał, że czynnikiem zachęcającym była możliwość korzystania ze wsparcia psychologa (6%). Jest to związane z faktem, że możliwe jest skorzystanie w tym zakresie z darmowej wizyty u psychologa finansowanej z NFZ. Nie należy jednak rezygnować z tej formy wsparcia w wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości – w trakcie realizacji projektu cieszyła się ona dużym zainteresowaniem i została pozytywnie oceniona przez beneficjentów, którzy w innych okolicznościach nie zdecydowaliby się na skorzystanie z niej. Należy również pamiętać, że beneficjenci

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

w trakcie realizacji 3-miesięcznych staży rehabilitacyjnych otrzymywali stypendium stażowe – był to kolejny czynnik zachęcający ich do wzięcia udziału w projekcie.

Wnioski:

Wśród najpopularniejszych źródeł wiedzy na temat możliwości wzięcia udziału w projekcie wymieniano:

- Internet,
- Plakaty informacyjne,
- Spotkania bezpośrednie z pracownikami biura,
- Marketing szeptany.
- Pośrednictwo organizacji pozarządowych, uczelni wyższych i innych instytucji.

Zdaniem beneficjentów zastosowane sposoby promocji były wystarczające.

Do czynników, które skłoniły osoby niepełnosprawne do wzięcia udziału w projekcie należy zaliczyć:

- Chęć zmiany własnej sytuacji oraz rozwój osobisty,
- Możliwość zdobycia wiedzy oraz kwalifikacji ułatwiających znalezienie zatrudnienia,
- Możliwość odbycia stażu (doświadczenie, wynagrodzenie),
- Chęć nawiązania relacji z innymi ludźmi.

Uczestnikom i uczestniczkom projektu towarzyszyły obawy związane z tym, że:

- Nie zostaną zakwalifikowani do projektu,
- Nie będą mieli wpływu na realizowany zestaw szkoleń,
- Niepełnosprawność okaże się przeszkodą podczas odbywania stażu,
- Po zakończeniu stażu nie uzyska się zatrudnienia.

W związku z tym w wypadku promowania podobnych projektów w przyszłości należy podkreślać:

- Możliwość wyboru realizowanych szkoleń,
- Dostosowanie miejsc odbywania stażu do specjalnych potrzeb ON,
- Znaczenie posiadania doświadczenia zawodowego zdobytego podczas stażu przy poszukiwaniu stałej pracy.

Cytaty:

- „Informacje były umieszczone na stronie internetowej, po części informacje były wysyłane naszym newsletterem i na pewno z kontaktu bezpośredniego z pracownikami biura ds. osób

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

niepełnosprawnych.”

- „Były umieszczane informacje o naszym projekcie na portalach związanych z pracą, takich żeby osoby tą informację znalazły, zwłaszcza na portalach, gdzie się szuka pracy. Na stronach FiRRu, na stronach PFRONu, informacje były też na stronach jednostek zaprzyjaźnionych z nami, które też współpracowały z nami przy projekcie. No więc generalnie Internet i jak to się mówi poczta pantoflowa – kiedy ktoś usłyszał i podał dalej.”
- „Ponieważ teraz sytuacja na rynku pracy dla osób młodych jest dosyć skomplikowana, myślę, że możliwość odbycia płatnego stażu, to był bardzo duży atut tego projektu. A druga strona medalu była taka, że to był staż w administracji publicznej, która jest bardzo ciekawą docelową grupą dla znacznej większości naszych stażystów.”
- „[do wzięcia udziału w projekcie beneficjentów skłoniła] Chęć znalezienia pracy. Beneficjentami były osoby, którym bardzo zależało. Ja też z niektórymi rodzicami z tych osób rozmawiałam. Bo to są dosyć młode osoby (...). One były bardzo zdesperowane, żeby coś znaleźć, żeby nie siedzieć w domu i zamartwiać się swoją niepełnosprawnością, część z tych osób ma rentę, część z tych osób nie ma renty.”
- „[do wzięcia udziału w projekcie beneficjentów skłoniły] Rozwijanie się, chęć zdobycia pracy, chęć wyjścia z domu, na pewno czynniki społeczne, żeby mieć kontakt z ludźmi, zmienić coś w swoim życiu, a nie tylko egzystować.”
- „Najsukuteczniejsze [w promowaniu projektu] okazały się polecenia, informacje przekazywane bezpośrednio w środowisku skupionym wokół ON.”
- „(do promowanie projektu wykorzystywane) Były różne źródła. Począwszy do takich kontaktów jak organizacje pozarządowe, biura niepełnosprawnych przy uczelniach wyższych – tam część osób była zrekrutowana.”
- „[dowiedziałem się o projekcie] Od znajomych, którzy słysząc o projekcie zaproponowali abym dowiedział się czegoś więcej, może akurat to by się okazało dla mnie interesujące.”
- „[dowiedziałem się o projekcie] Z Biura ds. ON (...) oraz z plakatów tam [na terenie uczelni] umieszczonych.”
- „Staż był wartościowy, a pakiet szkoleń wydawał się dla mnie bardzo cenny.”
- „Przede wszystkim możliwość odbycia stażu [skłoniła do udziału w projekcie], czyli zdobycia jakiegoś doświadczenia, które później będzie można wykazać w CV.”
- „Był to stres związany z pierwszym doświadczeniem zawodowym, w obcym miejscu i wśród obcych ludzi.”
- „Obawy miałem takie, że nie będziemy mieli dużego wpływu na to, co będzie się działo w kwestii szkoleniowej.”
- „Później jak zacząłem się rozglądać w różnych miejscach było dużo informacji odnośnie tego stażu. Oczywiście to była ta sama informacja.”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

10) Czy oddziaływanie projektu poprawiło sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy?

Według przedstawicieli kadry zarządzającej wpływ spotkań informacyjno-świadomościowych z przedstawicielami administracji publicznej na sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy jest bardzo pozytywny. Uczestnicy tych spotkań mogli zapoznać się z przeszkodami, jakich osoby niepełnosprawne doświadczają na co dzień. Dzięki tym spotkaniom ich uczestnicy uświadomili sobie również, że osoby niepełnosprawne mogą być równie dobrymi pracownikami, jak osoby w pełni sprawne. Osoby zatrudniające stażystów mogły także przekonać się, iż niepełnosprawności nie należy się bać.

Zdaniem przedstawicieli kadry zarządzającej konkurs dla jednostek administracji publicznej miał pozytywny wpływ na sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy. Działanie to przyczyniło się do rozpowszechniania dobrych praktyk w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych, a także wzbudziło zainteresowanie jednostek administracji publicznej, które dotychczas nie brały udziału w tym konkursie. Sam konkurs cieszył się dużą popularnością jednostek administracji publicznej, co pokazuje liczba ofert, które nadesłano – było ich 40, podczas gdy realizatorzy założyli, że będzie to 20 zgłoszeń.

Przedstawiciele kadry zarządzającej wyrazili opinię, iż wydanie poradnika prezentującego Dobre Praktyki w zakresie zatrudnienia osób niepełnosprawnych w sektorze publicznym może mieć pozytywny wpływ na sytuację tych osób na rynku pracy. Poradnik ten zawiera bowiem wskazówki oparte na doświadczeniu Fundacji Instytutu Rozwoju Regionalnego i przedstawia osoby niepełnosprawne jako pracowników. Dzięki temu wydawnictwu jednostki administracji publicznej, które do tej pory nie podejmowały działań w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych, mogą zapoznać się z dobrymi praktykami stosowanymi w innych jednostkach.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Z analizy wywiadów jakościowych przeprowadzonych z pracownikami merytorycznymi wynika, że realizacja projektu w sposób wyraźny przyczyniła się do poprawy sytuacji uczestników na rynku pracy. Jak zauważyli respondenci – osoby, które decydowały się na udział w projekcie, czyniły to z różnych względów. Znaczna część beneficjentów ukierunkowana jednak była na zatrudnienie, w związku z czym ich motywacja, w połączeniu z działaniami podejmowanymi w ramach projektu, w znacznej części przypadków zaowocowała podjęciem pracy. W niektórych przypadkach uczestnicy projektu znajdowali zatrudnienie jeszcze przed ukończeniem projektu. Część z nich otrzymała propozycję pracy w miejscu, w którym odbywała staż realizowany w ramach projektu „Staż w administracji publicznej (...)”. Na uwagę zasługuje jednak nie tylko liczba uczestników, którym udało się w krótkim czasie podjąć pracę, ale również fakt, w jaki sposób projekt wpłynął na pewność siebie beneficjentów oraz ich większą elastyczność i swobodę, jeśli chodzi o poruszanie się na rynku pracy i poszukiwanie zatrudnienia. Podejście uczestników do rynku uległo zdecydowanej, pozytywnej przemianie, a jednocześnie stali się bardziej konkurencyjni na tym rynku, z uwagi na nowo uzyskane umiejętności i kwalifikacje.

Beneficjenci są podzieleni w kwestii tego, czy w trakcie stażu rehabilitacyjnego osoby z nimi współpracujące zmieniły do nich nastawienie. Część respondentów nie zauważyła żadnych zmian w zachowaniu i podejściu pracowników, część natomiast zauważyła takie pozytywne zmiany. Początkowy dystans w miarę upływu czasu stażu został zminimalizowany po zaaklimatyzowaniu się stażysty w nowym miejscu. Razem z kolejnymi dniami pracy i sprawdzeniu się w wykonywanych zadaniach, poszerzał się zakres obowiązków uczestników i uczestniczek stażu.

Jeden z Beneficjentów stwierdził, iż jego osoba nie wzbudzała większych obaw niż pojawienie się dowolnego innego nowego stażysty lub praktykanta.

Beneficjenci zgodnie stwierdzili, że udział w projekcie poprawił ich pozycję na rynku pracy. Podczas odbywania stażu zdobyli bowiem doświadczenie zawodowe, które jest wymagane przez pracodawców. Dzięki szkoleniom zawodowym, jak i konsultacjom indywidualnym, uczestnicy i uczestniczki mogli nabyć nowe

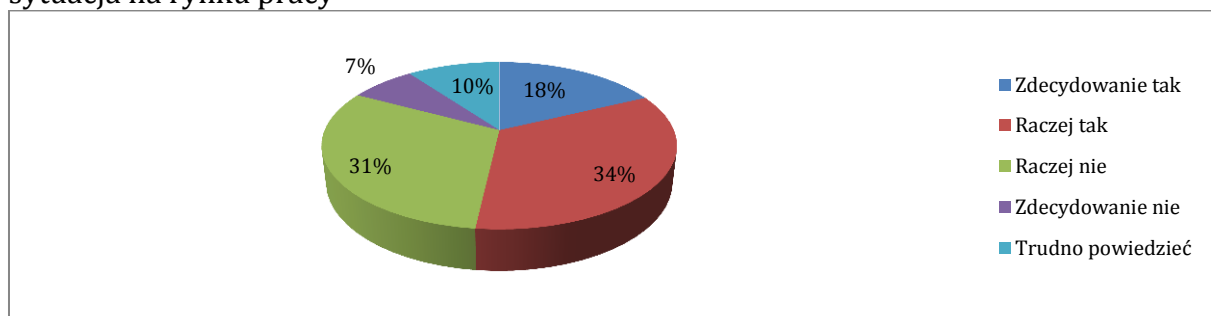
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

kompetencje, w tym także kompetencje miękkie. Miało to istotny wpływ na ich pozycję zawodową.

Ponad połowa respondentów jest zdania, że uczestnictwo w projekcie przełożyło się na poprawę ich sytuacji na rynku pracy, jednak 38% było przeciwnego zdania, a 10% nie potrafiło udzielić odpowiedzi na to pytanie. Można przypuszczać, że część beneficjentów uważa, że zdobycie doświadczenia w wymiarze 3 miesięcy jest niewystarczające do tego, aby mieć szansę na znalezienie pracy. W związku z tym zalecane jest, aby w przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości zaoferować możliwość wydłużenie realizacji stażu i jednocześnie zadbać o to, aby w trakcie ich realizacji uczestnicy i uczestniczki otrzymywali polecenia służbowe dotyczące bardziej skomplikowanych zadań. Dzięki temu zdobędą oni znacznie więcej doświadczenia praktycznego.

Rysunek 25. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę ocenić, czy dzięki uczestnictwu w projekcie poprawiła się Pana/i sytuacja na rynku pracy”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Realizacja projektu wpłynęła w sposób pozytywny na sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy, przede wszystkim poprzez:

- Odbycie 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego (zdobycie doświadczenia),
- Podniesienie kompetencji zawodowych (doszkolenie) oraz zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji,
- Poznanie praw rządzących rynkiem pracy,
- Zdobycie pracy,

- Własny rozwój, zmiany podejścia do samego siebie i otoczenia,
- Uświadomienie przedstawicielom jednostek administracji publicznej, że osoby niepełnosprawne mogą być równie dobrymi pracownikami, jak osoby w pełni sprawne,
- Rozpowszechnianie dobrych praktyk w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych w organach administracji publicznej oraz podległych im jednostkach.

W związku z pozytywnym wpływem projektu na sytuację ON na rynku pracy należy kontynuować podjęte działania, zarówno te ukierunkowane na osoby niepełnosprawne, jak i na jednostki administracji publicznej.

Cytaty:

- „[możliwość wzięcia udziału w projekcie] Na pewno poprawiła sytuację [beneficjentów] – wiem, że jedna osoba dostała pracę w tym miejscu gdzie robiła staż. Zrobiła takie dobre wrażenie, że po prostu zaproponowali jej umowę na zastępstwo za jedną osobę, która poszła na urlop macierzyński.”
- „Myślę, że [możliwość wzięcia udziału w projekcie] wpłynęła w taki sposób, że ktoś ich [beneficjentów] będzie brał pod uwagę, bo są pewniejsi, mają kwalifikacje, są otwarci, zaczęli szukać pracy, pod względem konkurencyjności są po prostu dobrzy.”
- „[beneficjenci] Uwierzyli we własne siły. Z mojej piątki jedna osoba zrezygnowała, a cztery znalazły zatrudnienie, w tym jedna otworzyła własną działalność gospodarczą W porównaniu ze stanem początkowym jest zdecydowanie lepiej.”
- „Wpływ [spotkań informacyjno – świadomościowych] był nieoceniony. Mamy bardzo pozytywne opinie uczestników.”
- „Współpraca z osobami niepełnosprawnymi otworzyła oczy [przedstawiciele jednostek administracji publicznej] oraz zostały przełamane wszelkie stereotypy dotyczące ich niepełnosprawności.”
- „Myślę, że idea konkursu bazowała na docenieniu i rozpowszechnieniu takich praktyk jak zatrudnianie ON stosowanych w niektórych jednostkach administracji publicznej (...) umożliwia poznanie, docenienie oraz ich prezentację.”
- „[poradnik prezentujący dobre praktyki] To skarbnica informacji, element twardy, przekazany na druku.”
- „Dzięki poradnikowi Dobre Praktyki można poznać możliwości zatrudniania ON oraz poznać ich aktualną sytuację na rynku pracy.”
- „W trakcie stażu nie [zauważyłem zmiany nastawienia osób współpracujących]. Po stażu w innym miejscu, w którym zacząłem pracę – tak.”
- „Moje kompetencje i szanse na rynku pracy bardzo wzrosły.”
- „Na pewno mogę się wykazać bogatszym doświadczeniem zawodowym.”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

11) Czy wiedza nabyta podczas uczestnictwa w formach wsparcia była wykorzystywana przez uczestników projektu podczas realizacji stażu/podjęcia pracy?

Przedstawiciele kadry zarządzającej wyrazili opinię, iż beneficjenci wykorzystywali wiedzę nabytą podczas uczestnictwa w formach wsparcia podczas rozmów kwalifikacyjnych i odbywania stażu. Szkolenia, podczas których uczestnicy i uczestniczki podnosili posiadane kwalifikacje lub zdobywali nowe, ułatwiły im podjęcie i odbycie stażu. Wpłynęło to oto na wzrost konkurencyjności beneficjentów projektu na rynku pracy.

W opinii pracowników merytorycznych uczestnicy mieli możliwość wykorzystania wiedzy nabytej podczas uczestnictwa w poszczególnych formach wsparcia wielokrotnie w trakcie realizacji stażu. Oczywiście należy podkreślić, że każdy przypadek powinien być rozpatrywany w sposób indywidualny, jednak ważnym elementem wspierania uczestników były m.in. treningi, na których uczono ich, w jaki sposób skutecznie walczyć ze stresem, a także jak prezentować swoje mocne strony w miejscu pracy. Było to szczególnie istotne w przypadku osób, które nie miały wcześniej żadnego doświadczenia zawodowego. Bardzo ważne były również wszelkie szkolenia miękkie, których celem był rozwój interpersonalny uczestników. Działania te pozwoliły osobom niepełnosprawnym odnaleźć się w kontaktach ze współpracownikami. To z kolei było ważne przede wszystkim dla osób, które przed udziałem w projekcie były bardziej wycofane i nieufne.

Niezwykle istotnym elementem wsparcia, który był wykorzystywany przez uczestników w trakcie stażu, były szkolenia, które dawały praktyczne umiejętności. Szczególną rolę należy przypisać szkoleniom z obsługi komputera i podstawowych programów, takich jak pakiet MS Office. Zdecydowana większość stażystów zajmowała stanowiska biurowe związane z obsługą komputera i wielu z nich przed przystąpieniem do projektu miało w tym obszarze (mniej lub bardziej) wyraźne braki.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

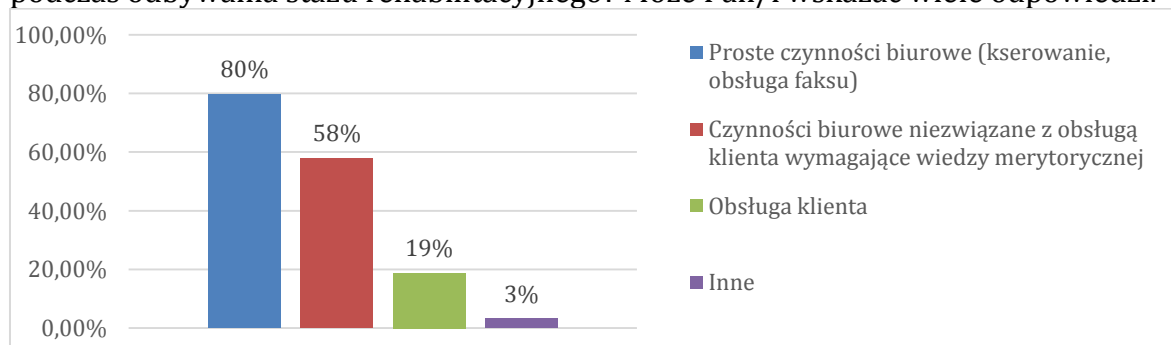
Opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny powiedzieli, że uczestnicy i uczestniczki projektu otrzymali do wykonania zadania typowo związane z odbywaniem stażu w administracji publicznej, czyli:

- związane z organizacją dokumentów, wyszukiwaniem danych,
- przygotowywanie dokumentów,
- sprawdzanie wniosków,
- współpraca z innymi urzędami,
- zajmowanie się korespondencją,
- odbieranie telefonów.

Poza tym jedna stażystka oprócz wykonywania tych zadań pracowała również w laboratorium.

Opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, w trakcie badania CATI zostali zapytani o to, czym zajmowali beneficjenci podczas odbywania stażu rehabilitacyjnego. 80% odpowiedziało, że stażysta wykonywał proste czynności biurowe, 58% czynności biurowe niezwiązane z obsługą klienta wymagające wiedzy merytorycznej, 19% obsługiwało klientów, 3% wykonywało zadania specjalistyczne. Choć wykonywanie podstawowych zadań, takich jak archiwizacja dokumentów, nie pozwalało na znaczne podniesienie kompetencji zawodowych, umożliwiło nabranie pewności siebie w pracy – jest to bardzo istotne zwłaszcza dla młodszych uczestników projektu, którzy nigdy wcześniej nie podejmowali zatrudnienia. Należy jednak zadbać o to, aby w wypadku wydłużenia stażu, podczas realizowania podobnych projektów w przyszłości, większy odsetek beneficjentów z czasem został oddelegowany do bardziej złożonych zadań – dzięki temu więcej się nauczą i łatwiej będzie im konkurować podczas rozmów kwalifikacyjnych.

Rysunek 26. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czym zajmował się stażysta/stażystka podczas odbywania stażu rehabilitacyjnego? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 03-04.2014 z opiekunami osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, n=68.

Uczestnicy i uczestniczki projektu są zdania, iż zdobyta wiedza teoretyczna pozwoliła im na takie planowanie działań, aby skutecznie i umożliwiały sprawnie osiągnięcie założonych celów. Dzięki posiadanej wiedzy zyskali oni także większą pewność siebie.

Wnioski:

Uczestnicy projektu wykorzystywali podczas rozmów kwalifikacyjnych i 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego wiedzę uzyskaną w trakcie wcześniejszych etapów realizacji projektu, którą można przypisać do dwóch obszarów:

- Wiedzy praktycznej, dotyczącej np. obsługi komputera,
- Wiedzy dotyczącej procesów społecznych i psychologicznych, czyli np. poznania sposobów radzenia sobie ze stresem czy nawiązywania relacji interpersonalnych.

Zadanie wykonywane przez beneficjentów podczas staży rehabilitacyjnych związane były przeważnie z:

- Archiwizowaniem, organizowaniem i przygotowywaniem dokumentów,
- Wyszukiwaniem danych,
- Sprawdzaniem wniosków,
- Współpracą z innymi urzędami,
- Zajmowaniem się korespondencją,
- Odbieraniem telefonów,
- Obsługą klientów.

W przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zadbać o to, aby beneficjenci

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

podczas staży przechodzili od prostych poleceń służbowych do bardziej skomplikowanych zadań. W związku z tym, że w wielu przypadkach jest to ich pierwsze doświadczenie zawodowe i proces wdrażania może zająć dość dużo czasu, zalecane jest wydłużenie stażu rehabilitacyjnego do min. 6 miesięcy.

Cytaty:

- „Myśle, że robiliśmy dużo treningów z radzenia sobie ze stresem w pracy, kontaktach w miejscu pracy. Oni starali się zdobyć wiele kompetencji, aby lepiej im się odbywało ten staż (...).”
- „Część z tych osób, jeśli chodzi o obsługę komputera, to słyszeli, że takie urządzenie istnieje, ale teraz idą do firmy i od nich się wymaga, że będą pracować. Większość osób, które brały udział w programie, to były takie stanowiska biurowe, z obsługą komputera. (...) Bardzo dużo pracy w to włożyliśmy, jeśli chodzi o Excela (...). Niektórzy musieli się uczyć obsługi Office'a. Bardzo dużo beneficjentów chwali sobie to, że nauczyli się obsługi komputera.”
- „Wykorzystywali zdobytą wiedzę by realizować staż jak najlepiej, wykorzystywali ją adekwatnie do sytuacji.”
- „Możliwość odbycia szkoleń i stażu daje im [beneficjentom] dodatkową możliwość konkurowania na rynku pracy.”
- „[wiedza teoretyczna] Pozwoliła mi (beneficjentowi) zoptymalizować moje działania w realizacji celów.”
- „[wiedza teoretyczna] dodała mi większej pewności siebie dotyczącej tego, [że to] co mam w głowie jest właściwe.”

12) Czy umiejętności nabyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia były wykorzystywane przez uczestników projektu podczas realizacji stażu/podjęcia pracy?

Przedstawiciele kadry zarządzającej stwierdzili, że beneficjenci wykorzystywali nabyte umiejętności zależnie od sytuacji, w jakiej się znaleźli. Podkreślono znaczenie szkoleń z zakresu umiejętności miękkich i psychologiczno-społecznych, dzięki którym uczestnicy i uczestniczki projektu mogli łatwiej odnaleźć się na stażu.

Zdaniem badanych pracowników merytorycznych odpowiedź na pytanie dotyczące sposobów wykorzystywania przez uczestników projektu umiejętności nabytych podczas udziału w poszczególnych formach wsparcia, w trakcie realizacji stażu rehabilitacyjnego zajął się z pytaniem dotyczącym wykorzystania wiedzy uzyskanej przez osoby

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

niepełnosprawne. Oznacza to, że zarówno wiedza, jak i umiejętności, które pozyskały ON podczas różnego rodzaju treningów oraz szkoleń, miały wpływ na te same obszary, tj. wiedza szła w parze z doświadczeniem i była w podobnym zakresie wykorzystywana podczas stażu. Należy tu zatem wskazać na pozyskanie umiejętności twardych (m.in. obsługa komputera oraz różnego rodzaju programów, obsługa urządzeń biurowych) oraz miękkich (umiejętności społeczne).

Beneficjenci stwierdzili, iż podczas stażu wykorzystywali umiejętności nabyte podczas szkoleń zawodowych, szczególnie w zakresie obsługi oprogramowania komputerowego i różnego typu aplikacji. Przydatne okazały się także umiejętności związane z obsługą sprzętu biurowego, np. ksero.

Beneficjenci biorący udział w ankietach telefonicznych zostali zapytani o to, czy wykorzystywali wiedzę i umiejętności nabyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia podczas realizacji stażu w ramach realizacji projektu. Pozytywnej odpowiedzi udzieliło 77% osób. Oznacza to, że informacje przekazywane podczas szkoleń i warsztatów były związane z wyzwaniami, na jakie beneficjenci natknęli podczas stażu w jednostkach administracji publicznej. 10% respondentów wypowiedziało się negatywnie – wskazali oni, że polecenia, jakie otrzymywali, jak np. porządkowanie dokumentów, były proste i nie wymagały jakiegokolwiek wiedzy, w związku z tym nie mieli okazji wykorzystać umiejętności zyskanych dzięki wcześniejszemu wsparciu. W związku z tym konieczne jest zadbanie o to, aby uczestnicy i uczestniczki projektu otrzymali od opiekunów staży także bardziej merytoryczne i wymagające polecenia – w innym przypadku mogą odczuć, że szkolenia i warsztaty były stratą czasu i nie będą trenować samodzielnie nabytych podczas tych form wsparcia umiejętności.

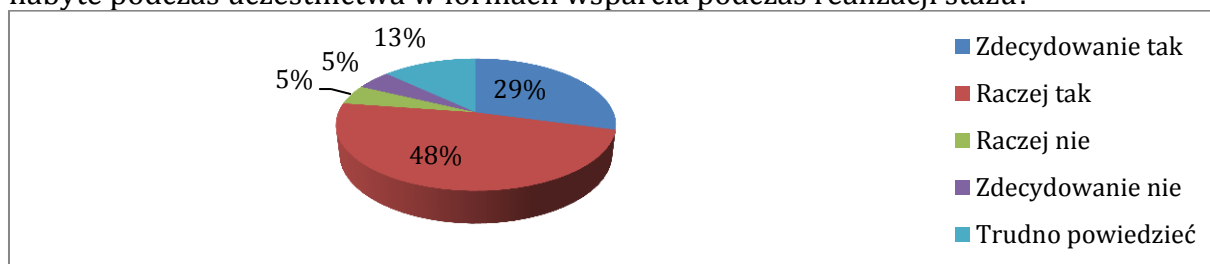

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

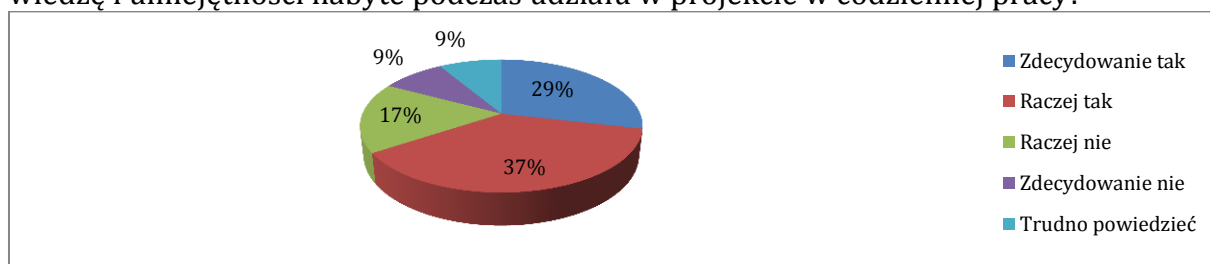
Rysunek 27. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę powiedzieć, czy wykorzystywał(a) Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia podczas realizacji stażu?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Blisko 2/3 respondentów wskazało, że wykorzystuje bądź będzie wykorzystywało wiedzę i umiejętności nabyte podczas udziału w projekcie w codziennej pracy. 26% ankietowanych uznało, że nie ma takiej możliwości. Jest to związane z faktem, że pracują w branżach innych niż administracja. Należy jednak pamiętać, że wzięcie udziału w projekcie pozwoliło na zdobycie nie tylko umiejętności twardych, związanych z danym stanowiskiem, lecz także umiejętności miękkich, które są uniwersalne i pozwalają na lepszą komunikację ze współpracownikami i klientami niezależnie od miejsca zatrudnienia.

Rysunek 28. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę powiedzieć, czy wykorzystuje/ bądź będzie wykorzystywał/a Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte podczas udziału w projekcie w codziennej pracy?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Podobnie jak w przypadku pozyskanej przez uczestników wiedzy, również zdobyte przez nich umiejętności, wykorzystywane podczas 3-miesięcznego stażu rehabilitacyjnego, dotyczyły:

- Umiejętności twardych – praktycznych, zwłaszcza w zakresie obsługi oprogramowania

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

komputerowego i sprzętu biurowego.

- Umiejętności miękkich – społecznych.

Umiejętności zdobyte dzięki uczestnictwie w projekcie były wykorzystywane podczas stażu rehabilitacyjnego przez większość uczestników i uczestniczek, lecz są dla nich również użyteczne w pracy.

Cytaty:

- „Myślę, że [beneficjenci] będą potrzebowali dalej umiejętności zarządzania sobą w czasie i radzenia sobie w sytuacjach stresujących, ponieważ one permanentnie zdarzają się w miejscu pracy.”
- „Na pewno istotne były nabyte umiejętności komunikacyjne i społeczne.”
- „Przede wszystkim obsługa sprzętu biurowego typu ksero – nie miałem wcześniej z tym styczności.”
- „Dokładnie opanowałem pakiet Office.”
- „Stażystka, która u mnie była przez pewien czas była w laboratorium, ponieważ to było zgodne z kierunkiem jej wykształcenia. Miała zgodę lekarza, że może w tym laboratorium popracować. Robiła doświadczenia, wyjeżdżała w teren, także zdobywała takie doświadczenie.”

13) Czy poziom merytoryczny wsparcia oferowanego w ramach projektu odpowiadał potrzebom beneficjentów?

Zdaniem przedstawicieli kadry zarządzającej nie odnotowano żadnego przypadku, kiedy poruszane zagadnienia były zbyt łatwe. W sytuacji, gdy danemu Beneficjentowi w ramach zajęć grupowych brakowało podstawowych informacji, organizowano dla niego dodatkowe zajęcia indywidualne, tak aby umożliwić mu wyrównanie do poziomu grupy. Oferowane wsparcie było adekwatne do potrzeb uczestników i uczestniczek.

Z zebranych wypowiedzi pracowników merytorycznych projektu wynika, iż poziom merytoryczny oferowanego wsparcia był odpowiedni do potrzeb uczestniczących w nim osób niepełnosprawnych. Wynikało to przede wszystkim z odpowiedniego przygotowania projektu, jak również wykwalifikowanej i przede wszystkim – doświadczonej kadry oraz kompleksowości wsparcia, czyli różnego rodzaju szkoleń, treningów i warsztatów. Każdy z uczestników otrzymywał zindywidualizowaną pomoc, mógł również podejmować decyzję dotyczącą rodzajów szkoleń, w których chciał wziąć

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

udział. Z tego też względu poziom wsparcia określono jako optymalny dla każdej z uczestników projektu. Problem stanowiły jednak pewne ograniczenia, np. czasowe. Przykładowo w trakcie szkoleń pewne zagadnienia merytoryczne były poruszane w stopniu mniejszym, niż niektórzy oczekiwali.

Jak podkreślali respondenci, praca w grupie zawsze wiąże się z pewnym ryzykiem, iż część osób będzie posiadała wyższy stopień wiedzy czy umiejętności z danego zakresu niż pozostali. Jednak niezwykle rzadko zdarzały się sytuacje, w których konieczne było wprowadzanie zmian, np. w stosunku do zaplanowanych harmonogramu wsparcia. W początkowej fazie uczestnictwa danego beneficjenta w projekcie prowadzący (trener, coach) rozmawiał z beneficjentem, starał się przeprowadzać wstępną diagnozę oraz zawsze starał się o jak najdokładniejsze dopasowanie zajęć do potrzeb i możliwości. Na ogół unikano ćwiczeń/zadań zbyt łatwych i zbyt trudnych, stosując podejście uśrednione, które sprawdzało się bardzo dobrze. Po zajęciach przeprowadzano z kolei krótkie ankiety dotyczące poziomu zajęć, na podstawie których stwierdzano, czy odpowiadał on uczestnikom. Dzięki takim zabiegom zajęcia odbywały się bez większych trudności.

Beneficjentów poproszono o ocenę jakości szkoleń realizowanych w ramach projektu „Staż w administracji publicznej (...)”. Blisko 90% uczestników i uczestniczek projektu oceniło jakość szkoleń zrealizowanych w ramach projektu pozytywnie, jedynie 2% było przeciwnego zdania. Jest to związane z faktem, że beneficjenci mieli wpływ, w jakim zakresie chcą zwiększyć swoją wiedzę i umiejętności. Wybór szkoleń odbywał się w oparciu o analizę kompetencji i predyspozycji danej osoby, która była prowadzona we współpracy z kadra merytoryczną. Można spodziewać się, że w sytuacji, gdyby szkolenia, w których należy uczestniczyć, zostały narzucone z góry przez realizatorów projektów, oceny wystawione przez uczestników i uczestniczki byłyby znacznie niższe.

Ponad 90% beneficjentów oceniło wiedzę i umiejętności osób prowadzących zajęcia zdecydowanie pozytywnie bądź raczej pozytywnie. Oznacza to, że szkolenia i warsztaty prowadzone były przez osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje. Nie ma potrzeby,

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

aby wprowadzać zmiany w tym zakresie w wypadku podobnych projektów realizowanych w przyszłości.

Zdaniem 82% beneficjentów szkolenia zrealizowane podczas projektu miały odpowiedni poziom trudności, dostosowany do potrzeb grupy bądź osób do których było kierowane. Uzyskane odpowiedzi świadczą o tym, że jedynie w wypadku niewielkiej części uczestników i uczestniczek nie udało się dopasować szkoleń tak, aby w pełni ich usatysfakcjonowały (7% respondentów uznało odbyte szkolenia za zbyt łatwe, zaś 1% za zbyt trudne). Z uwagi na różnorodność tematyczną szkoleń oraz bardzo wysoki odsetek osób wypowiadających się ww. pozytywnie, należy wnioskować, że szkolenia ogólnie dostosowane były trudnością do możliwości beneficjentów.

Wnioski:

Poziom merytoryczny projektu był dopasowany do potrzeb oraz możliwości uczestników – ich wiedzy, wykształcenia oraz doświadczenia. Przed realizacją poszczególnych zadań oraz po ich zakończeniu monitorowano opinie uczestników na temat poziomu poszczególnych działań/zajęć i na tej podstawie dostosowywano stopień ich trudności. W sytuacji, gdy danemu beneficjentowi brakowało podstawowych informacji, potrzebnych do tego, aby poradzić sobie z zagadnieniami poruszonymi podczas spotkań grupowych, organizowano dla niego dodatkowe zajęcia indywidualne.

Szkolenia zrealizowane w ramach projektu cechują się bardzo wysoką jakością, wysoko zostały ocenione również osoby je prowadzące.

Duży wpływ na zadowolenie uczestników i uczestniczek miała możliwość wyboru szkoleń, dlatego w wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości również należy zadbać o to, aby beneficjenci mogli poszerzać swoją wiedzę i umiejętności zgodnie z zainteresowaniami i potrzebami.

Cytaty:

- „Myślę, że ten poziom, który był zaproponowany był odpowiedni dla wszystkich. Natomiast można by było poszerzyć pewne aspekty dodatkowe. (...) Gdyby taki projekt był realizowany w przyszłości, fajnie byłoby go poszerzyć o dodatkowe możliwości.”
- „Raczej nie było tak, że było zbyt trudne. Chociaż muszę przyznać, że mieliśmy dość dużą możliwość elastycznego dostosowania się do osoby, więc nie narzucaliśmy jakiś tematów osobom, które tego

nie potrzebowały. Pracowaliśmy z wszystkimi indywidualnie, więc można było się dopasować.”

- Tylko czasami zdarzały sytuacje, że czegoś nie rozumieli. Ja to przedstawiałam swoim językiem, może i zawiłym, ale jak widziałam jakiś grymas na twarzy czy otwarcie mówili: „proszę to wytłumaczyć w inny sposób”. To po prostu pokazywałam to obrazowo czy poprzez narysowanie czegoś na tablicy.”
- „(...) mieliśmy bardzo dobrze przygotowaną kadrę merytoryczną, że właśnie to zindywidualizowane podejście do każdego uczestnika pozwalało na dopasowanie indywidualnej ścieżki (...).”
- „(...) ja zawsze sobie po takich zajęciach robię ankiety, gdzie jest pytanie czy ćwiczenia były łatwe czy trudne. Generalnie z tych moich ankiet wynika, że to moje ćwiczenia są takie pośrodku – ani nie są za łatwe, ani za ciężkie. Na razie uzyskuję taki średni efekt, co jest dobre, bo te osoby się nie nudzą, ale nie uważają, że te ćwiczenia są trudne. To też jest dla nich ważne, że jeżeli coś zrobią samodzielnie i widzą, że umieją, to w nich utwierdza się to przekonanie, że przyszedłem – nauczyłem się – umiem.”
- „ (...) poziom był dostosowany do każdego uczestnika projektu.”
- „Z moich informacji wynika, że oferowane wsparcie było dobrze dopasowane pod danych uczestników.”

14) Czy sposób organizacji wsparcia oferowanego w ramach projektu odpowiadał potrzebom beneficjentów?

Przedstawiciele kadry zarządzającej twierdzą, że udzielone Beneficjentom wsparcie było adekwatne do ich potrzeb. Zwrócili jednak uwagę, że uczestnicy i uczestniczki chcieliby uczestniczyć w dłuższych stażach zawodowych, nawet jeśli wiązałoby się to z ograniczeniem szkoleń związanych z kompetencjami miękkimi. Respondenci nie spotkali się jednak ze stwierdzeniem, że któraś z oferowanych w ramach projektu forma wsparcia jest niepotrzebna.

Zdaniem pracowników merytorycznych sposób organizacji wsparcia w ramach projektu był odpowiedni do potrzeb uczestników. Wsparcie zostało zorganizowane w sposób dokładny i metodyczny, w związku z tym negatywne opinie zdarzały się niezwykle rzadko. Dotyczyły one przede wszystkim zbyt krótkiego, zdaniem uczestników, okresu trwania samego projektu, a przede wszystkim stażu. Według nich okres ten powinien być wydłużony do pół roku. Drugą poruszaną kwestią było comiesięczne rozliczanie godzinowe projektu, co sprawiało niektórym osobom trudności, z uwagi np. na okres wakacyjny lub nieprzewidziane sytuacje losowe, które sprawiały,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

że dany uczestnik nie mógł pojawić się na spotkaniu/zajęciach w zaplanowanych terminie.

Zdaniem opiekunów staży beneficjenci byli zadowoleni z udziału w projekcie. Jedyne zastrzeżenie uczestników projektu budził zbyt krótki okres stażu proponowany w ramach projektu.

Uczestnicy i uczestniczki projektu uważają, że mieli wpływ na rodzaj szkoleń, w których uczestniczyli. Jeden z respondentów stwierdził, iż w jego jednostce były szkolenia wewnętrzne, na które nie miał wpływu, a także szkolenia zewnętrzne, które mógł wybrać zgodnie ze swoimi potrzebami.

Uczestnicy i uczestniczki twierdzą zgodnie, że stosowana forma przekazu była odpowiednia, a zagadnienia prezentowane na szkoleniach jasne i zrozumiałe. Respondenci oceniają bardzo dobrze sposób prowadzenia szkoleń.

90% beneficjentów uznało, że sposób, w jaki zorganizowano wsparcie odpowiadał ich potrzebom. Oznacza to, że nie wystąpiły większe problemy, jeżeli chodzi o ten aspekt projektu. Osoby niezadowolone wskazywały, że zabrakło im szkoleń dotyczących administracji publicznej bądź że nie mogły pójść na szkolenia, którymi były zainteresowane. Jedna z respondentek wyraziła niezadowolone, ponieważ trenerka odradziła jej dążenie do pracy w zawodzie zgodnym z wykształceniem, mając na uwadze dalszą perspektywę rozwoju zawodowego beneficjentki.

Wnioski:

Sposób organizacji wsparcia w ramach projektu w wysokim stopniu odpowiadał potrzebom jego uczestników. W zasadzie wszystkie aspekty wsparcia spełniały oczekiwania osób niepełnosprawnych. Wskazano jedyne dwa elementy, które wymagałyby modyfikacji zadaniem wszystkich badanych:

- Większa elastyczność, jeśli chodzi o sposób rozliczania godzin w ramach projektu (gdyż obecnie zdarzają się sytuacje, gdy beneficjent w danym miesiącu nie jest w stanie

zrealizować przewidzianej liczby godzin wsparcia (np. ze względu na to, że jest studentem i podchodzi do egzaminów w ramach sesji);

- Przede wszystkim wydłużenie czas realizacji projektu.

Cytaty:

- „Jeśli chodzi o aspekty organizacyjne to nie spotkałam się z negatywnymi opiniami. Z mojej perspektywy wszystko było na najwyższym poziomie, nie słyszałam żadnych krytycznych uwag ze strony uczestników.”
- „Niewielkim minusem było to, że projekt był rozliczany godzinowo z miesiąca na miesiąc. A pomimo tego, że w projekcie była pula godzin jakby na cały projekt. Były problemy z tym, że w okresie wakacyjnym, było to uciążliwe ze względu na to, że ktoś był na wakacjach, ktoś nie mógł się spotkać w danym terminie, (...) najczęściej powtarzającą się opinią wśród beneficjentów był fakt że staż trwa tylko 3 miesiące i jest to zdecydowanie za krótki okres.”
- „Wsparcie było udzielane zgodnie z potrzebami Beneficjentów.”
- „Miałam do wyboru ok. 10 szkoleń.”
- „(...) wybrałam szkolenia, które uznałam za przydatne dla mnie.”
- „(...) nie miałam problemów żadnych [forma przekazu była odpowiednia].”
- „Na pewno wszyscy u nas co pracowali narzekali, że staż trwa za krótko, wg mnie wszyscy stażyści nawiązali bardzo dobre kontakty personalne i chętnie by podjęli pracę w departamencie.”

15) Jakie umiejętności twarde uzyskali beneficjenci projektu?

Zdaniem przedstawicieli kadry zarządzającej uczestnicy i uczestniczki projektu mogli nabyć twarde umiejętności podczas różnego typu oferowanych im szkoleń. Szkolenia te dotyczyły zróżnicowanych zagadnień, np. kurs na operatora wózka widłowego, archiwizacji, prawa jazdy czy kursy informatyczne.

Według pracowników merytorycznych dzięki udziałowi w projekcie uczestnicy nabyli wiele istotnych umiejętności twardych. Ich zdaniem każda umiejętność może okazać się użyteczna i trudno jest wskazać konkretne, wybrane. Wynika to z jednej strony z tego, że poszczególne osoby różnią się od siebie, mają różne potrzeby, wiedzę i doświadczenia, z drugiej strony – nigdy nie można przewidzieć, w którym

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

momencie życia dana umiejętność może się komuś przydać. Wśród najczęściej wymienianych umiejętności twardych znalazły się:

- Obsługa programów komputerowych (np. MS Office, Autocad, GIMP, Wordpress, Elementer, Joomla, inne),
- Obsługa urządzeń biurowych,
- Nauka języka polskiego (w przypadku osób niesłyszących),
- Umiejętność przygotowywania dokumentów (w tym CV, list motywacyjny, podanie),
- Umiejętność systematycznego poszukiwania pracy,
- Umiejętności zawodowe pozyskane na tematycznych kursach (m.in. sekretarski, księgowy, kadr i płac, etc.),
- Umiejętność funkcjonowania oraz komunikacji w środowisku pracy.

Opiekunowie ON odbywających staż rehabilitacyjny wskazali (w trakcie spotkań fokusowych), że umiejętności twarde, jakie zyskali stażyści dzięki uczestnictwu projekcie, to:

- Doskonalenie pracy biurowej,
- Obsługa komputera,
- Redagowanie pism,
- Obsługa korespondencji,
- Wypełnianie wniosków,
- Organizowanie spotkań i konferencji.

Zdaniem opiekunów stażu zdecydowana większość osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny uzyskała umiejętności twarde dotyczące pracy biurowej i kancelaryjnej (92%) oraz związane z obsługą komputera (70%). Znacznie mniej zwiększyło swoje kompetencje w zakresie kadr i płac (13%), obsługi oprogramowania komputerowego (13%) oraz w zakresie projektów unijnych (3%) i zamówień publicznych (2%). Z udzielonych odpowiedzi wynika, że osoby niepełnosprawne miały okazję ćwiczyć głównie podstawowe umiejętności – ułatwi im to poszukiwanie w przyszłości pracy, jednak w wypadku wydłużenia staży

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

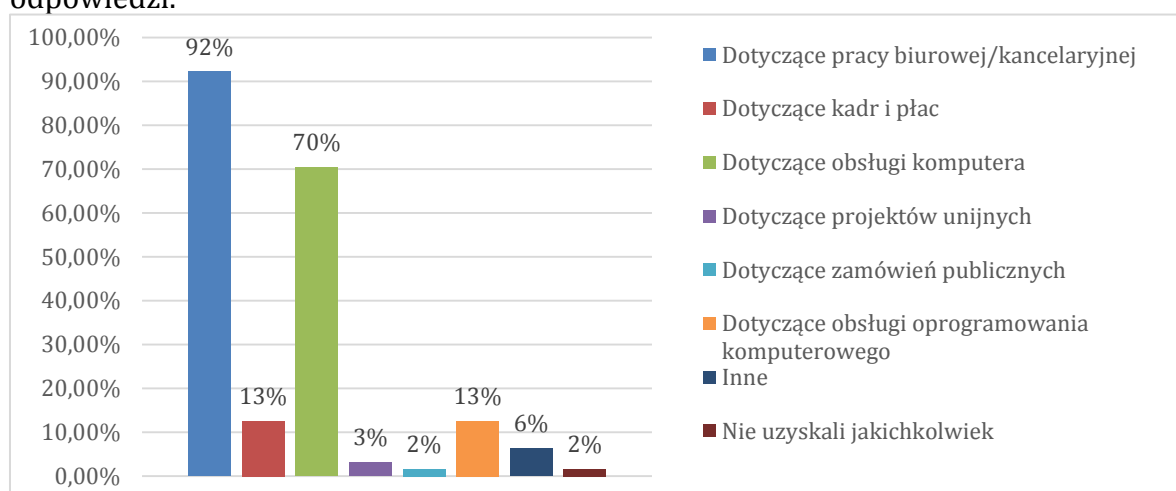
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

należy zadbać o to, aby stażyści powiększali także swoje kompetencje dotyczące specjalistycznych zagadnień.

Rysunek 29. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Jakie umiejętności twarde, czyli takie dotyczące wiedzy merytorycznej z danej dziedziny i umiejętności jej zastosowania, zyskał/a stażyst(k)a dzięki odbyciu stażu rehabilitacyjnego? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 03-04.2014 z opiekunami osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, n=68.

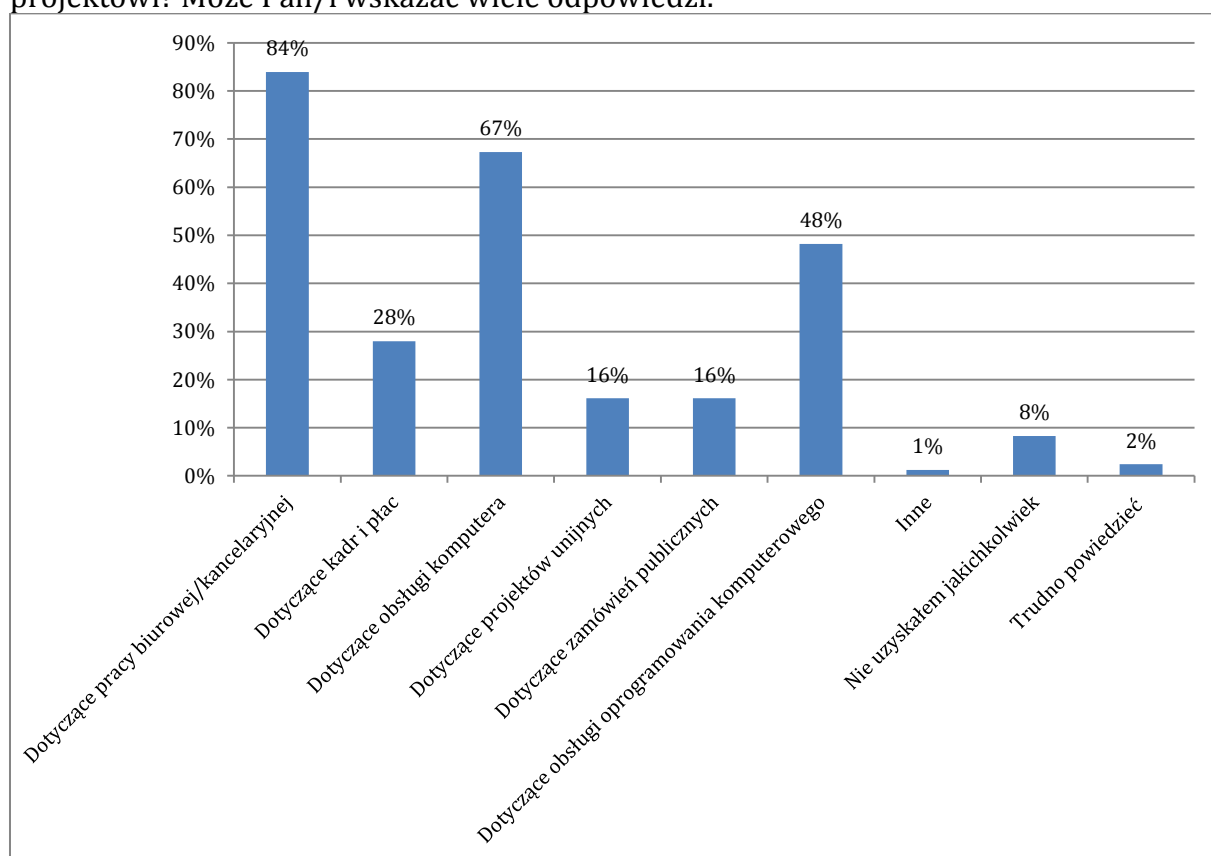
Beneficjenci wskazali, że dzięki uczestnictwu w projekcie zdobyli zróżnicowane umiejętności twarde:

- Obsługa urządzeń biurowych,
- Obsługa pakietu Office,
- Obsługa oprogramowania,
- Obsługa programów graficznych,
- Konserwacja sprzętu,
- Zarządzanie serwerami,
- Umiejętność programowania,
- Tworzenie stron internetowych,
- Archiwizacja dokumentów.

Respondenci uważają, że szkolenie zawodowe, w ramach którego mogli nabyć umiejętności twarde, wpłynęło na ich dalsze zatrudnienie. Uważają je za bardzo użyteczne.

Respondenci najczęściej wskazywali, że dzięki projektowi podnieśli swoje umiejętności dotyczące pracy biurowej i kancelaryjnej (84%), obsługi komputera (67%) oraz oprogramowania komputerowego (48%). Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu w większości przypadków zgodne są ze wskazaniami opiekunów stażystów dotyczącymi tego obszaru. Beneficjenci częściej niż pracownicy jednostek administracji publicznej wskazywali na umiejętności obsługi oprogramowania komputerowego – jest to związane z faktem, że szkolenia często dotyczyły m.in. zaawansowanej obsługi pakietu Office i wykorzystywania programów graficznych, których nie można było wykorzystać w trakcie 3-miesięcznego stażu.

Rysunek 30. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Jakie umiejętności twarde, czyli takie dotyczące wiedzy merytorycznej z danej dziedziny i umiejętności jej zastosowania uzyskał(a) Pan/i lub podniosła dzięki projektowi? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Wszystkie umiejętności twarde, które uzyskują uczestnicy projektu są dla nich użyteczne. Wynika to z odpowiedniego dopasowania form wsparcia oraz zmieniających się warunków pracy/życia, co sprawia, że każde nowe doświadczenie, wiedza i kwalifikacje wpływają na zwiększenie konkurencyjności danej osoby oraz pozwalają się jej rozwijać.

Respondenci wśród umiejętności, jakie nabyli beneficjenci, wymienili między innymi:

- Obsługę programów komputerowych,
- Zarządzanie serwerami,
- Obsługę urzędzeń biurowych,
- Umiejętności związane z kadrami i płacami
- Umiejętność przygotowywania dokumentów,
- Umiejętności związane z poszukiwaniem pracy,
- Umiejętności zawodowe,
- Umiejętność funkcjonowania oraz komunikacji w środowisku pracy,
- Organizowanie spotkań i konferencji.

Dzięki uczestnictwie w projekcie beneficjenci zyskali zarówno umiejętności uniwersalne, przydatne w wypadku wykonywania dowolnego zawodu, jak również specjalistyczne, związane z ich wykształceniem, zainteresowaniami i predyspozycjami.

Cytaty:

- „[beneficjenci zyskali] Doświadczenie zawodowe szeroko pojęte, umiejętność funkcjonowania w środowisku pracy, komunikacji w środowisku pracy, umiejętności związane stricte z pracą. Pracownicy biurowi nauczyli się – jeśli nie umieli – obsługiwać urządzenia biurowe, nauczyli się pisać dokumenty, obsługi komputera, archiwizacji itd..”
- „Uważam, że najbardziej przydatne okazały się szkolenia zawodowe, np. kurs kadry i płace, archiwizacji, kursy prawa jazdy oraz wiele innych.”
- „Moja wiedza z zakresu Excela bardzo wzrosła.”
- „[nauczyłem się] Obsługi urzędzeń biurowych, dokładnie zapoznałem się z pakietem Office (...)”

16) Jakie umiejętności miękkie uzyskali beneficjenci projektu?

Odpowiedź na pytanie związane z oceną umiejętności miękkich, udzielona przez pracowników merytorycznych, jest analogiczna do odpowiedzi dotyczącej umiejętności twardych – trudno jednoznacznie określić z pełnym przekonaniem, które z nich

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

są najbardziej użyteczne dla osób niepełnosprawnych. Umiejętności miękkie, w ogólnym sensie, pozwalają ON odnaleźć się w środowisku i ułatwiają im codzienne życie. Pracownicy merytoryczni w wywiadach jakościowych najczęściej wskazywali na następujące umiejętności miękkie, które ich zdaniem są ważne dla osób niepełnosprawnych:

- Skuteczna komunikacja,
- Postrzeganie samego siebie jako atrakcyjnego/wartościowego pracownika,
- Większa pewność siebie i odwaga,
- Praca w grupie, współpraca z innymi ludźmi, otwartość w kontaktach,
- Samodzielne rozwiązywanie trudności i radzenie sobie ze stresem,
- Mówienie o swoich problemach, dzielenie się doświadczeniami, zwracanie się do innych po pomoc.

Opiekunowie osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny wskazali, że dzięki udziałowi w projekcie beneficjenci nauczyli się etykiety obowiązującej w urzędach, tzn. jak się ubierać, jak rozmawiać z ludźmi i jak się do nich zwracać oraz jak przyjmować gości. Zyskali umiejętności, które przydadzą im się w późniejszej karierze zawodowej.

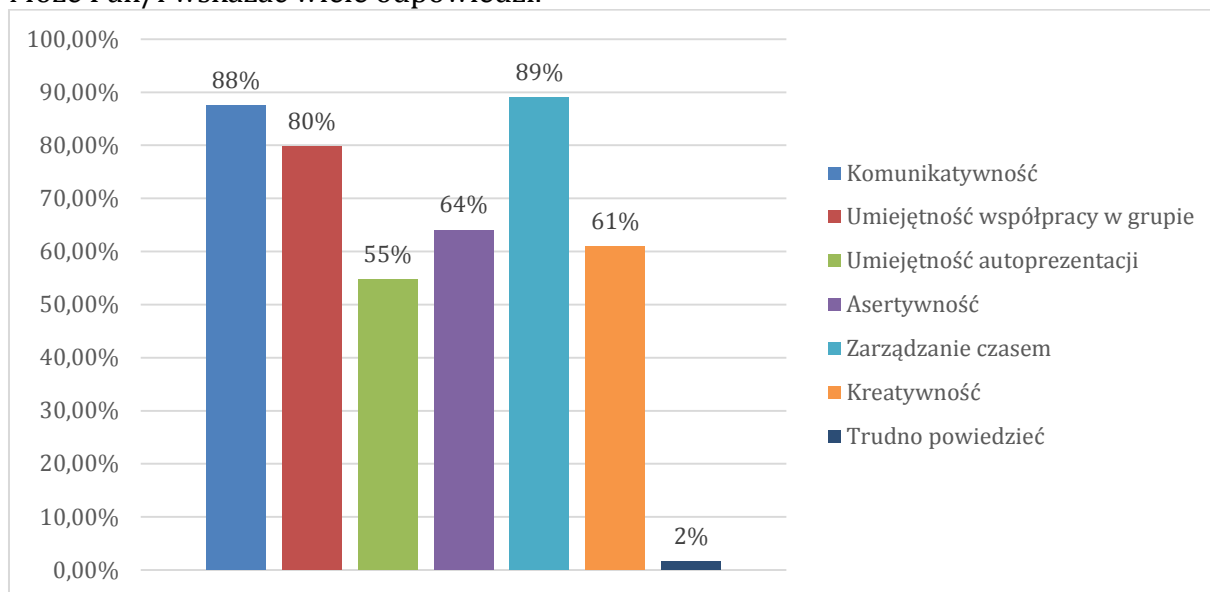
Zdaniem respondentów stażyści i stażystki w bardzo dużym stopniu podnieśli swoje umiejętności miękkie – 89% z nich lepiej zarządza czasem, u 88% wzrosła komunikatywność, u 80% umiejętność pracy w zespole, u 64% asertywność, u 61% kreatywność, u 55% umiejętność autoprezentacji. Dzięki temu będą oni w stanie poradzić sobie w kontaktach międzyludzkich, zarówno w pracy, jak i w innych sytuacjach życiowych.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 31. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Jakie umiejętności miękkie, czyli związane z umiejętnościami społecznymi i dotyczące zachowania i postaw człowieka w różnych sytuacjach, zyskał/a stażyst(k)a dzięki odbyciu stażu rehabilitacyjnego? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 03-04.2014 z opiekunami osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, n=68.

Uczestnicy i uczestniczki projektu twierdzą, iż dzięki udziałowi w projekcie poprawiły się ich umiejętności związane z nawiązywaniem kontaktów z innymi ludźmi i komunikatywnością. Respondenci zwrócili także uwagę, iż wzrósł ich poziom asertywności. Wskazano również zdobycie umiejętności pracy w grupie oraz definiowania problemów, które napotkano.

Powyższe spostrzeżenia potwierdzają wyniki badania. W trakcie wywiadów telefonicznych beneficjenci projektu wskazali, że uczestnictwo w projekcie w bardzo dużym stopniu wpłynęło na ich umiejętności miękkie. Najczęściej wskazywano na komunikatywność (77%), umiejętność współpracy w grupie (71%) i asertywność (65%). Pozostałe umiejętności były wskazywane nieco rzadziej, lecz również przez licznych respondentów (zarządzanie czasem – 60%, umiejętność autoprezentacji – 58%, kreatywność – 48%).

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

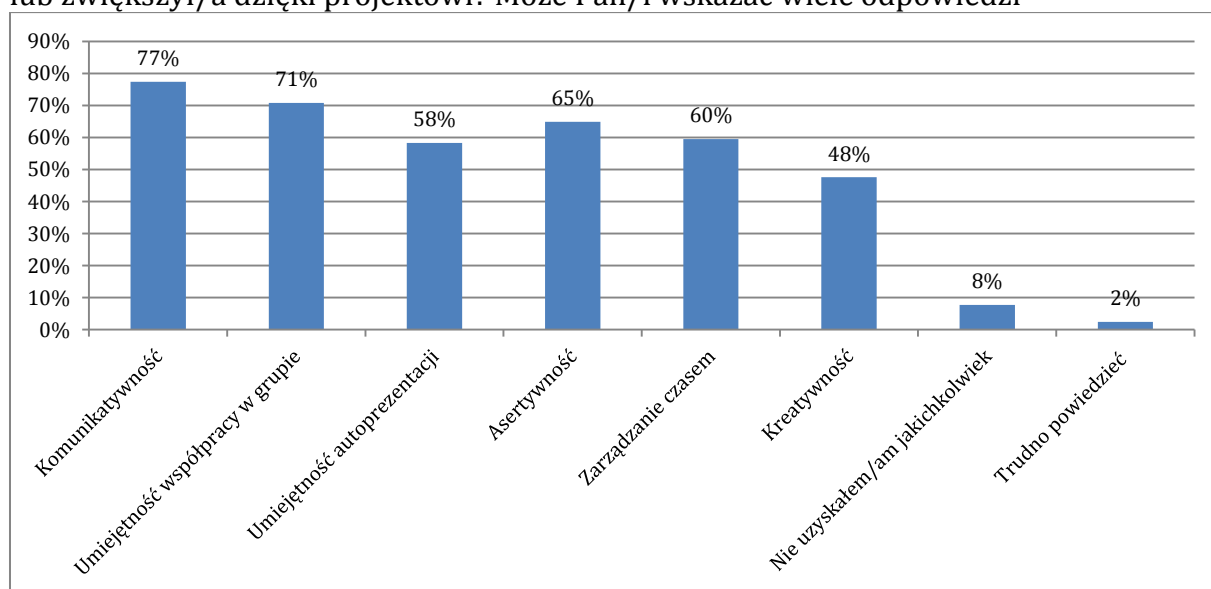

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 32. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Jakie umiejętności miękkie, czyli związane z umiejętnościami społecznymi i dotyczące zachowania i postaw człowieka w różnych sytuacjach, uzyskał/a Pan/i lub zwiększył/a dzięki projektowi? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Każda z umiejętności miękkich, jakie pozyskały osoby biorące udział w projekcie, jest dla nich wartościowa i wpływa na wyższą jakość ich życia. Przede wszystkim nastawione są one na podniesienie poczucia własnej wartości u uczestników oraz poprawę ich relacji interpersonalnych, dzięki czemu zyskuje każdy aspekt ich codziennego życia.

Respondenci wśród umiejętności miękkich, jakie nabyli beneficjenci, wymienili między innymi:

- Skuteczną komunikację,
- Postrzeganie samego siebie jako atrakcyjnego/wartościowego pracownika,
- Większą pewność siebie i odwagę,
- Pracę w grupie, współpracę z innymi ludźmi, otwartość w kontaktach,
- Samodzielne rozwiązywanie trudności i radzenie sobie ze stresem,
- Mówienie o swoich problemach, dzielenie się doświadczeniami, zwracanie się do innych po pomoc,
- Znajomość etykiety obowiązującej w jednostkach administracji publicznej,
- Lepsze zarządzanie czasem,
- Kreatywność,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- Asertywność.

Cytaty:

- „[beneficjenci zyskali] Poczucie własnej atrakcyjności na rynku pracy. Taka świadomość, że oni potrafią być dobrymi pracownikami w administracji publicznej czy też na podobnych stanowiskach. Wpływa to na ich pewność siebie w podejściu do kolejnych rozmów kwalifikacyjnych, ta świadomość, że oni chcą i potrafią wykonać taki staż, czy pracę niezależnie od swojej niepełnosprawności.”
- „Generalnie komunikacyjne, bo rzeczywiście ci ludzie musieli się znaleźć w środowisku, do którego weszli. Musieli się nauczyć pracy i komunikacji z ludźmi, z którymi współpracują.”
- „Myślę, że jest to przebywanie w grupie, większa otwartość na mówienie o sobie, swoich problemach czy sukcesach, umiejętności komunikacyjne, interpersonalne, umiejętność radzenia sobie z problemami, ze stresem.”
- „[nauczyłem się] Może pewnego rodzaju asertywności i komunikatywności (...)”
- „Podszkoliłem (...) umiejętność szybkiego i sprawnego nawiązywania kontaktów interpersonalnych (...)”
- „Tak jak powiedziałam, ta dziewczyna umiejętności miękkie w stosunkach międzyludzkich miała. Chociaż do miękkich trzeba zakwalifikować to, że ją nauczyłam takiej etykiety obowiązującej w urzędach, że kogoś przyjmujemy, jak przyjmujemy. Jak podajemy herbatę.”
- „Stażystka była bardzo otwarta na kontakty z ludźmi i w sumie to kilka imprez służbowych, towarzyskich było zorganizowane przez nią.”

17)W jaki sposób beneficjenci wykorzystują zdobytą wiedzę i umiejętności w codziennym życiu?

Praca zawodowa jest ważną częścią życia codziennego, która obejmuje zarówno sferę zawodową (relacje zawodowe z przełożonymi czy klientami), jak i prywatną (relacje koleżeńskie). W związku z powyższym wiedza oraz umiejętności, które są przydatne w miejscu zatrudnienia (o czym wspomniano we wcześniejszych częściach raportu), zawierają się w tych, które obejmują całe życie człowieka.

W opinii przedstawicieli kadry zarządzającej Beneficjenci projektu są bardziej otwarci na innych ludzi. Poprawiły się ich umiejętności interpersonalne, np. nie boją się poprosić o pomoc. Udział w projekcie uświadomił niektórym uczestnikom i uczestniczkom

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

potrzeby związane z rozwojem zawodowym i osobistym, a także dowartościował ich. Był to dla nich punkt zwrotny.

Zdaniem pracowników merytorycznych zatrudnionych na potrzeby projektu, którzy uczestniczyli w wywiadach indywidualnych, udział w projekcie pozwolił osobom niepełnosprawnym otworzyć się na innych ludzi, stać się pełnoprawnymi członkami społeczności lokalnej, a więc podkreślano rolę aktywizacji społecznej uczestników. Wielu z nich (w szczególności osoby starsze, z niższym wykształceniem, niewielkim doświadczeniem zawodowym, a także osoby dotknięte szczególnymi rodzajami niepełnosprawności, które dodatkowo utrudniały im nawiązywanie relacji) było mocno odizolowanych i nie raz nie poszukiwało kontaktów z innymi. Największą zmianą dla tych osób była możliwość skorzystania z porad coachów, psychologów i trenerów, którzy pokazali im, że nawiązywanie relacji nie jest trudne. Dzięki pewności siebie mogą oni wiele zyskać. Życie osób niepełnosprawnych, które dotychczas unikały ludzi miało okazję zmienić się diametralnie, co obejmuje właściwie każdy aspekt ich życia – edukację, pracę, sferę prywatną (relacje koleżeńskie, przyjaźnie, rodzinę, najbliższe sąsiedztwo). Uczestnicy projektu stali się bardziej pewni siebie, asertywni, ambitni, chcący się rozwijać, mniej samotni. Komunikacja nie stanowi dla nich takiego problemu jak przed udziałem w projekcie. Mogą samodzielnie załatwić wiele spraw, ponieważ mają odwagę do działania, wyjścia do ludzi.

Jako najważniejsze, czego nauczyli się uczestnicy i uczestniczki projektu, opiekunowie staży wymieniają obowiązkowość i samodyscyplinę, ponadto wskazują na możliwość nauczenia się podejmowania ważnych decyzji oraz zasad etykiety.

Respondenci są również zdanie, że uzyskane podczas stażu wiedza i umiejętności będą mogły zostać wykorzystane w codziennym życiu – pozytywnie w tej kwestii wypowiedziało się 94% opiekunów stażu, negatywnie jedynie 2%. Jak wspomniano wcześniej, uczestnicy projektu w bardzo dużym zakresie powiększyli swoje kompetencje miękkie. Dzięki temu będą oni w stanie lepiej porozumiewać się i współpracować zarówno z rodziną i znajomymi, jak i innymi napotykanymi osobami.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

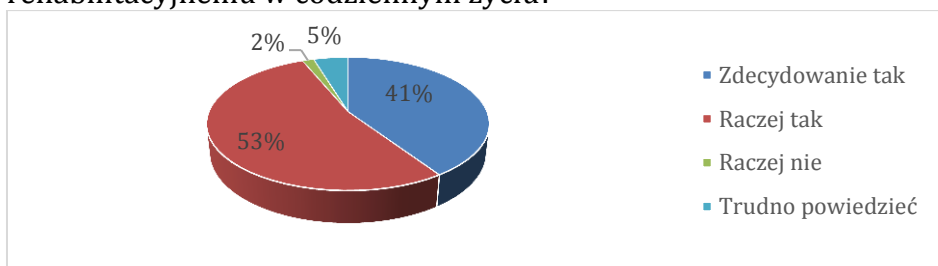

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 33. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy Pana/i zdaniem stażyst(ka) będzie mógł/mogła wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki stażowi rehabilitacyjnemu w codziennym życiu?”

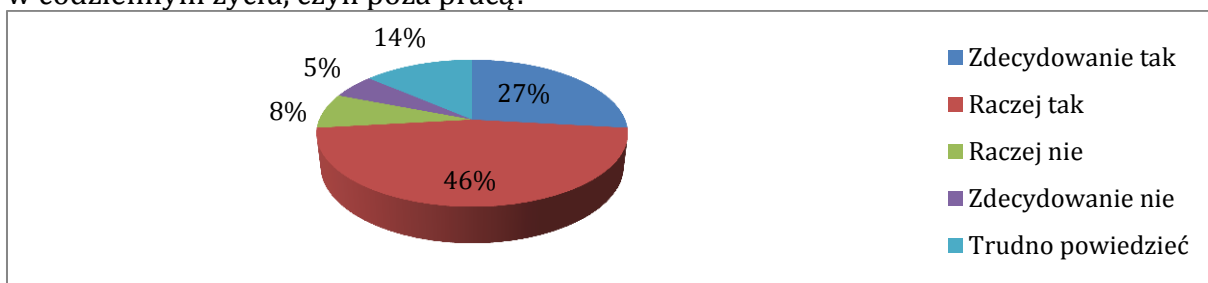

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 03-04.2014 z opiekunami osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, n=68.

Beneficjenci wyrazili opinie, iż w życiu codziennym wykorzystują umiejętność pracy w grupie i nawiązywania kontaktów interpersonalnych. Nauczyli się organizować swój czas, a także pozyskiwać informacje. Są to bowiem umiejętności uniwersalne, które można wykorzystywać w każdej sytuacji.

73% respondentów wskazało, że wykorzystuje wiedzę i umiejętności uzyskane podczas projektu w codziennym życiu. Wysoki odsetek pozytywnych odpowiedzi związany jest z tym, że w projekcie położony duży nacisk na umiejętności interpersonalne, które są niezbędne w kontaktach z innymi ludźmi niezależnie od miejsca zetknięcia z nimi. Inne umiejętności, jak np. obsługa zaawansowanych funkcji w programie Microsoft Word, pozwalają na lepsze przygotowanie CV.

Rysunek 34. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności uzyskane w trakcie projektu w codziennym życiu, czyli poza pracą?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Wnioski:

Uczestnicy mogą wykorzystywać wiedzę zdobytą podczas swojego udziału w projekcie oraz umiejętności we wszystkich możliwych aspektach swojego życia. Dotyczy to aktywizacji zawodowej, ale przede wszystkim – społecznej. Związane jest to z takimi zakresami jak: relacje z rodziną, przyjaciółmi i znajomymi, relacje sąsiedzkie, edukacja, praca, kwestie urzędowe. Udział w projekcie wpłynął także na aspekty osobowości uczestników, które dają możliwość podniesienia ogólnej jakości ich życia. Bardzo istotne jest to, że beneficjenci otworzyli się na innych ludzi i nauczyli prosić o pomoc. Życie codziennie ułatwiają przede wszystkim nabyte podczas projektu umiejętności miękkie (komunikatywność, umiejętność współpracy w grupie, asertywność, zarządzanie czasem, umiejętność autoprezentacji, kreatywność), chociaż umiejętności twarde również odnajdują zastosowanie, np. znajomość obsługi programu Microsoft Excel może zostać wykorzystana do sporządzenia budżetu gospodarstwa domowego.

Cytaty:

- „Za każdym razem, kiedy zdarzy się poszukiwanie pracy, czy będą mieć potrzebę szkolenia się, poszukiwania informacji z tym związanych, to będą wiedzieli jak to robić.”
- „(...) ja ten program odbieram jako wielką motywację do zmiany swojego życia. Te osoby wcześniej nie pracowały, a w tym momencie pracują, całe życie się im pozmieniało.”
- „Myślę, że udział w tego typu projekcie przede wszystkim umożliwia ludziom kontakt ze sobą i to jest wzbogacające, nie czujemy się dzięki temu sami, nie mamy poczucia pogłębiającej się depresji, jeśli chodzi o uczestnictwo w rynku pracy.”
- „Przed wszystkim w kontaktach międzyludzkich, w sprawach osobistych, gdzie muszą sami sobie coś pójść i załatwić w urzędach, w komunikacji podstawowej i w pracy zawodowej, jeśli osiągniemy ten cel.”
- „Był to bodziec, żeby wyjść z dotychczasowego swojego świata. Wyjście na zewnątrz i otworzenie się na relacje z ludźmi.”
- „Treningi z coachem nadały Beneficjentom wiary we własne możliwości oraz wyzwoliły chęć podjęcia aktywnego działania.”
- „(...) na pewno lepiej organizuję swój czas (...)”
- „Nauka obowiązkowości, trzeba rano wstać i dojechać na konkretną godzinę. Ten obowiązek i to poczucie, że muszę być i nie mogę zawieść. Skoro jestem związana umową to muszę jej dotrzymać.”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

18) W jaki sposób beneficjenci wykorzystują zdobytą wiedzę i umiejętności w codziennej pracy?

Jak zauważyli podczas wywiadów pracownicy merytoryczni zapytani o sposoby wykorzystywania wiedzy uzyskanej podczas uczestnictwa w projekcie, osoby niepełnosprawne mogą ją wykorzystywać w dwóch aspektach – zawodowym i społecznym. Oznacza to, że z jednej strony bardzo ważne jest uzyskanie przez nich wiedzy na temat samego rynku pracy, sposobów odnajdywania się w środowisku pracy, w zakładzie pracy, ale również wiedzy dotyczącej konkretnych kompetencji związanych z pracą codzienną, a więc wszelkiego rodzaju informacje dotyczące np. obsługi urządzeń biurowych czy komputera, obsługi programów graficznych, wiedza z zakresu realizacji zamówień publicznych czy kadr oraz płac. Są to bardzo specyficzne, cenne oraz przydatne na rynku pracy informacje, pochodzące z jednej strony ze szkoleń, z drugiej zaś – z odbytych staży rehabilitacyjnych.

Nie mniej istotna jest jednak wiedza ze wspomnianego wcześniej obszaru społecznego i emocjonalnego, czyli dotycząca sposobów radzenia sobie ze stresem czy napięciami w miejscu pracy, a także ułatwiająca codzienne kontakty i współpracę z innymi.

Jako najważniejsze umiejętności uzyskane podczas projektu i wykorzystywane w miejscu pracy, wskazywane przez pracowników merytorycznych, należy wymienić umiejętności komunikacyjne i społeczne oraz umiejętności praktyczne uzyskane na kursach i szkoleniach zawodowych, które dają kwalifikacje umożliwiające pracę w różnych zakładach (np. księgowości).

Zdaniem respondentów każdą umiejętność należy doskonalić, ponieważ z biegiem czasu pewne zachowania stają się rutynowe, a zdobyte kwalifikacje ulegają przedawnieniu. W związku z powyższym wszyscy ludzie, w tym również osoby niepełnosprawne, powinni dążyć do stałego wzbogacania swoich umiejętności oraz ciągłego rozwoju i doskonalenia. Ważna jest również praktyka, ponieważ umiejętności rzadko wykorzystywane łatwo są zapominane.

Według opiekunów ON odbywających staż rehabilitacyjny beneficjenci dzięki udziałowi w projekcie nabrali doświadczenia w autoprezentacji, zyskali obycie w pracy z ludźmi na

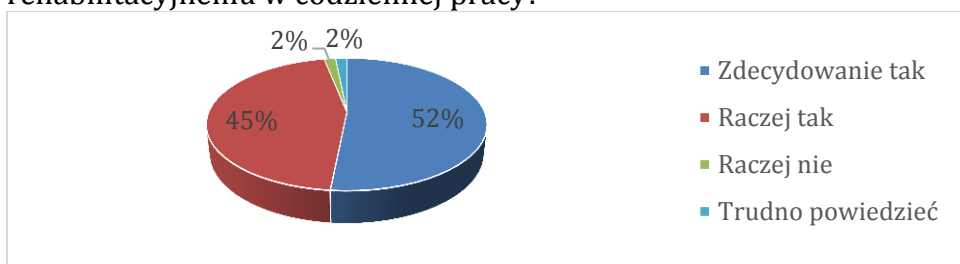
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

różnych stanowiskach, niejednokrotnie na tych najwyższych. Ponadto dowiedzieli się, na czym praca w administracji publicznej polega, jakie umiejętności są wymagane i dzięki temu wiedzą jak przygotować się do rozmowy kwalifikacyjnej.

Ma to potwierdzenie w wynikach badań – 97% opiekunów stażu potwierdziło, że uczestnicy projektu będą mogli wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki stażowi w codziennej pracy, jedynie 2% było przeciwnego zdania. Udzielone odpowiedzi świadczą o tym, że realizowane programy stażu były dostosowane do potrzeb rynku pracy, dzięki czemu ON będą potrafiły poradzić sobie, gdy zostaną zatrudnione w innym miejscu.

Rysunek 35. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy Pana/i zdaniem stażyst(ka) będzie mógł/mogła wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki stażowi rehabilitacyjnemu w codziennej pracy?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 03-04.2014 z opiekunami osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, n=68.

Uczestnicy i uczestniczki są zdania, że dzięki wzięciu udziału w projekcie mają większą skłonność do poszukiwania innych rozwiązań i szukania pomocy innych ludzi. Uważają oni, że w pracy można także wykorzystać wiedzę i umiejętności uzyskane w trakcie zrealizowanych szkoleń. Jeden z respondentów dodał, że szkolenia te wskazały mu kierunek, w którym chciałaby się dalej rozwijać.

Wnioski:

Osoby niepełnosprawne, które uczestniczyły w projekcie pozyskały wiedzę dotyczącą praktycznych aspektów związanych z podjęciem pracy (wiedza tematyczna, związana z określoną branżą, konkretnymi aspektami pracy), ale również wiedzę na temat funkcjonowania rynku pracy, kultury i organizacji pracy, nawiązywania kontaktów

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

ze współpracownikami i przełożonymi, radzenia sobie ze stresem w miejscu pracy.

Osoby niepełnosprawne wykorzystują w pracy zawodowej umiejętności, które uzyskały podczas projektu. Można wskazać m.in. następujące umiejętności:

- Społeczne i komunikacyjne – jak rozmawiać ze współpracownikami, przełożonymi, klientami; jaką przyjąć postawę w miejscu pracy; jakie cechy są cenione przez innych ludzi, itd.,
- Praktyczne – umiejętność obsługi komputera czy innych urządzeń biurowych, umiejętność obsługi programów graficznych, księgowych, umiejętności krawieckie, kancelaryjno-archiwalne, sekretarskie i wiele innych.

Niemal wszyscy beneficjenci dostrzegają możliwość zastosowania wiedzy i umiejętności nabytych dzięki stażowi rehabilitacyjnemu w codziennej pracy.

Cytaty:

- „Myślę, że jeżeli beneficjent po moim kursie natrafi na podobne zagadnienie/problem, to w oparciu o to, co wykonywaliśmy, zdobytą wiedzę podczas kursu, to może wybrać najkrótszą ścieżkę, najbardziej efektywną danego problemu czy rozwiązania zagadnienia.”
- „W przypadku osób, które pracują aktualnie (...) dogadują się one dosyć dobrze z osobami u siebie w pracy, dosyć dobrze rozładują napięcie w miejscu pracy..”
- „Myślę, że obsługa niektórych programów np. Office na pewno będzie przydatna w codziennym życiu – chociażby do pisania CV czy do normalnych, zwykłych dokumentów, (...) Excel na pewno do jakichś kalkulacji, prowadzenia terminarzy, obróbki zdjęć, które prowadziłam z GIMPa, też do użytku własnego. Oprócz takiego zawodowego wykorzystania, to myślę, że na spokojnie będą mogli wykorzystać pewne programy, funkcje również w życiu codziennym.”
- „Myślę, że dalszego doskonalenia będą wymagać czynności, które będą wykonywać na danym stanowisku, poprzez szkolenia, a tutaj na pewno nauczyli się kontaktów międzyludzkich, kontaktów w pracy i bycia w społeczeństwie ludzi słyszących.”
- „Myślę, że cały czas wymagają doskonalenia umiejętności społeczne, bo jednak to jest tak naprawdę krótki projekt, więc po jego zakończeniu osoba trafiając w zupełnie inne miejsce może mieć w dalszym ciągu problemy.”
- „W codziennej pracy wykorzystuję umiejętności i wiedzę zdobyte podczas szkoleń z oprogramowania czy też tworzenia stron internetowych.”
- „Pani [beneficjentka] mogła nabrać doświadczenia na płaszczyźnie przedstawienia się pokazania, powiedzenia co potrafi, co lubi, co chce robić więc tutaj będzie wiedziała jak siebie zaprezentować.”
- „Na pewno [beneficjent] zdobył wiedzę, czym jest służba cywilna, jak funkcjonuje, jak się do takiej pracy przygotować, jak się zaprezentować i jakie oczekiwania są wymagane co do takiego pracownika.”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

19) Jak przebiegała komunikacja pomiędzy beneficjentami a kadrami merytoryczną?

Beneficjenci bardzo dobrze oceniają komunikację z kadrami merytoryczną. Za szczególnie pomocnych uważają trenerów pracy, do których mogą zwrócić się o pomoc w trakcie uczestnictwa w projekcie, m.in. w trakcie stażu lub pracy.

Zdecydowana większość respondentów była zadowolona ze współpracy z kadrami merytoryczną projektu. W żadnym wypadku odsetek negatywnych odpowiedzi nie przekroczył 5%. Oznacza to, że osoby zatrudnione do realizacji działań w ramach projektu nie miały trudności z komunikowaniem się z beneficjentami i spełniły oczekiwania beneficjentów w zakresie wsparcia.

Tabela 2. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę powiedzieć, jak układała się współpraca z następującymi osobami, których wsparcie otrzymał(a) Pan/i w trakcie projektu?”

Odpowiedź	Zdecydowanie pozytywnie	Raczej pozytywnie	Raczej negatywnie	Zdecydowanie negatywnie	Nie korzystałem/am ze wsparcia tej osoby	Trudno powiedzieć
Coach	70%	16%	3%	1%	2%	7%
Trener pracy	69%	14%	4%	1%	7%	5%
Psycholog	63%	14%	1%	1%	16%	5%
Doradca zawodowy	68%	16%	2%	1%	5%	7%
Asystent ds. osób niepełnosprawnych	65%	14%	2%	1%	11%	8%

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Komunikacja pomiędzy beneficjentami a kadrami merytoryczną przebiega bardzo sprawnie. Szczególnie istotna jest możliwość skorzystania z pomocy trenerów pracy, którzy oferują doradztwo także osobom, które podjęły zatrudnienie i kontynuują uczestnictwo w projekcie.

Cytaty:

- „[komunikację] Między mną a osobami prowadzącymi oceniłbym bardzo dobrze.”
- „Zawsze mogłem i nadal mogę się zwrócić z prośbą o pomoc do mojego trenera pracy.”

20) Czy możliwe było osiągnięcie wyników i rezultatów projektów przy wykorzystaniu niższych nakładów (finansowych, ludzkich i czasu)?

Zgodnie z wypowiedziami pracowników merytorycznych, ilość czasu potrzebnego na udzielenie wsparcia poszczególnym uczestnikom projektu może się różnić w zależności od ich indywidualnych potrzeb oraz możliwości. Na ogół jednak czas przeznaczony dla każdego w ramach projektu nie powinien być zredukowany. Wręcz przeciwnie, według respondentów liczba godzin przeznaczonych na dane działanie powinna być większa, a okres realizacji projektu – dłuższy. Specyfika grupy docelowej sprawia, że dłuższy czas trwania wsparcia przekłada się na wzrost efektywności uzyskiwanych efektów – wiedza oraz umiejętności są bowiem utrwalane przez uczestników.

Wielu badanych podkreślało także, że dobrym rozwiązaniem mogłoby być wprowadzenie większej elastyczności związanej z czasem przypadającym na uczestników. Oznacza to, że niektóre osoby potrzebują mniejszej liczby godzin, w ramach danej formy wsparcia, inne – większej. Gdyby godziny te można było dostosowywać elastycznie (przypisywać mniejszą liczbę jednej osobie, drugiej z kolei większą), wówczas efektywność zadań mogłaby wzrosnąć.

Wnioski:

Z uwagi na specyficzną grupę docelową, tj. osoby niepełnosprawne, im dłuższy jest czas przeznaczony na podejmowanie działań, tym większe są ich efekty. W związku z powyższym nie powinno się redukować liczby godzin wsparcia, a wręcz należałoby ją zwiększyć. Warto byłoby także wydłużyć okres projektu, w szczególności z uwagi na zbyt krótki czas trwania stażu.

Cytaty:

- „(...) jeśli chodzi o wsparcie, które ja dawałem, wydaje mi się, że ono miało twarde ramy – na jedną osobę przypadało tyle i tyle godzin. Natomiast wydaje mi się, że mogłoby to być bardziej „miętko”. Niektóre osoby potrzebują tego mniej inne więcej. Są osoby, które właściwie przy połowie godzin można by to samo zrealizować. A inne osoby miały co robić na każdym spotkaniu.”
- „Fajnie by było gdyby było takie minimum, a potem godziny dobierane wedle potrzeb uczestników. Żeby można było przesuwac tego godziny, aby była większa elastyczność, ponieważ różne są osoby.”

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- „Nie wiem dokładnie, jaka ilość godzin przypadała na uczestników, ale były przypadki, że trzeba ją było zwiększać. Tylko to wszystko było indywidualnie dobierane do potrzeb. Z mojej wiedzy wynika, że w tej chwili było to na wystarczającym poziomie, a może na trochę za małym.”
- „Byłabym raczej za wydłużeniem tego okresu [stażu], bo 3 miesiące to jest taki okres jak próbny w pracy, ale myślę, że im dłuższy staż tym lepiej dla uczestnika, bo jest on wtedy w stanie z większą pewnością siebie wykonywać swoje obowiązki i jednocześnie poznać strukturę i być bardziej samodzielnym. Gdyby staże zostały skrócone, to odbiłyby się to negatywnie na ich efekcie. Nie zmieniałabym niczego „w dół”.
- „(...) to jest młodzież niepełnosprawna i im więcej czasu im się poświęca, tym lepsze są efekty. Tak że tutaj redukcja godzin nie wchodzi w grę. Im więcej się z nimi rozmawia, im więcej wskazówek się udziela, wychodzi na zewnątrz, tym więcej oni zyskują.”

21) Na jakie trudności i bariery napotkano podczas realizacji projektu?

Z analizy materiału uzyskanego w wyniku wywiadów indywidualnych przeprowadzonych z pracownikami merytorycznymi wynika, iż w większości przypadków nie pojawiały się istotne trudności czy bariery, które utrudniałyby (bądź uniemożliwiały) realizację projektu. Jeżeli występowały jakiegokolwiek problemy, były one niewielkie i szybko je rozwiązywano. Przykłady wymieniane przez respondentów były następujące:

- Kwestia związana z dojazdem,
- Problemy formalne, związane z brakiem podpisów na niektórych dokumentach.
- Problemy lokalowe/architektoniczne, czyli niedostosowanie danego miejsca odbywania stażu do potrzeb ON – w związku z tym zrezygnowano z realizacji staży w niektórych miejscach.
- Bariery komunikacyjne z uczestnikami, zwłaszcza w pierwszym etapie trwania projektu, ale również trudności w komunikacji pomiędzy realizatorami projektu a innymi podmiotami czy instytucjami.
- Inny rodzaj trudności dotyczył niewiedzy oraz stereotypów wśród przedstawicieli podmiotów, do których zwracano się z prośbą o współpracę.
- Kwestie organizacyjne związane z organizacją stażu (W przypadku grupy beneficjentów z Katowic pojawiły się trudności związane z załatwieniem

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

badań lekarskich dla uczestników, przed przystąpieniem przez nich do odbywania stażu rehabilitacyjnego).

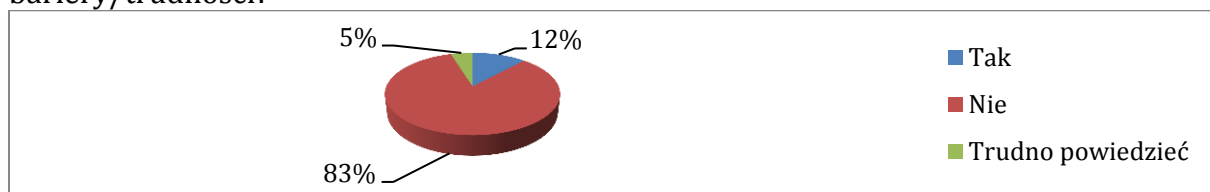
- Problemy zdrowotne niektórych uczestników i związany z tym pogarszający się stan zdrowia skutkowałam brakiem możliwości uczestniczenia w zajęciach.

Opiekunowie ON odbywających staż rehabilitacyjny przyznali, że nie było zadań, z którymi stażyści mogli mieć trudności, a wynikało to z ich dobrego nastawienia do pracy i umiejętności szybkiej nauki.

Uczestnicy i uczestniczki projektu wskazali, że nie natknęli się na jakiegokolwiek bariery techniczne utrudniające uczestnictwo w projekcie. Jeden z respondentów powiedział, że miał trudność, aby znaleźć wystarczającą ilość czasu, aby zrealizować wszystkie przewidziane zadania. Jego zdaniem przewidziano zbyt dużą liczbę godzin z niektórymi przedstawicielami kadry merytorycznej, np. trenerem pracy.

83% respondentów nie natknęło się na bariery podczas uczestnictwa w projekcie. Oznacza to, że w większości przypadków realizacja wsparcia przebiegała bezproblemowo. Uczestnicy i uczestniczki, którzy natknęli się na trudności, wskazywali na brak możliwości realizacji stażu w miejscu, które ich interesowało. Wymieniano także niewystarczające dostosowanie druków i formularzy wypełnianych podczas staży do osób niepełnosprawnych, trudności z poruszaniem się po obiektach. Kilka osób wskazało na trudności w osiągnięciu porozumienia ze współpracownikami – w jednym przypadku konieczna była zmiana opiekuna stażu.

Rysunek 36. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy podczas uczestnictwa w projekcie napotkał/a Pan/i na jakieś bariery/trudności?”

Źródło: Wywiady telefoniczne przeprowadzone w okresie 04-05.2014 z uczestnikami i uczestniczkami projektu, n=168.

Wnioski:

Podczas realizacji projektu nie natrafiano na ogół na istotne bariery, które utrudniałyby zaplanowane działania. Trudności dotyczyły m.in.:

- Dojazdów,
- Warunków lokalowych i architektonicznych, uniemożliwiających realizację stażu w pewnych jednostkach administracji publicznej,
- Szeroko pojętej komunikacji,
- Stanu zdrowia uczestników,
- Załatwienia formalności związanych z organizowaniem staży rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych dotyczących badań lekarskich,
- Zbyt dużej intensywności realizowanych działań,
- Braku elastyczności, jeżeli chodzi o liczbę godzin wsparcia przypadającą na danego beneficjenta,
- Braku możliwości realizacji stażu w interesujących ON miejscach,
- Niedostosowania druków i formularzy wypełnianych podczas staży do osób niepełnosprawnych.

W celu redukcji wymienionych trudności zalecane jest m. in.:

- Wydłużenie okresu realizacji projektu,
- Możliwości zwiększenia bądź zmniejszenia liczby godzin wsparcia ze strony poszczególnych pracowników merytorycznych przypadających na danego beneficjenta w zależności od potrzeb,
- Nawiązanie współpracy z większą liczbą jednostek administracji publicznej,
- Skuteczniejsze informowanie przedstawicieli jednostek administracji publicznej o warunkach, jakie należy zapewnić stażystce/stażystce,
- Bieżące kontrolowanie, czy beneficjenci nie popełnili błędów podczas wypełniania dokumentów, pozwalające na uniknięcie ponownych wizyt w danej instytucji.

Cytaty:

- „[do trudności można zaliczyć] Przede wszystkim warunki lokalowe, korzystamy tutaj z gościnności BONu. Bariery komunikacyjne, psychiczne. Formalne, ponieważ dokumenty trzeba wysłać do Krakowa.”
- „Największe trudności były z murem niewiedzy i stereotypów, które reprezentowały osoby, do których wychodziliśmy z ofertą współpracy. Ja się mogę wypowiadać o jednostkach administracji,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

że zdarzało się czasem, że czuło się obawę tych ludzi przed przyjęciem ON na staże, bo nie mieli ludzie wiedzy, doświadczenia i po prostu się obawiali. Ale to były pojedyncze przypadki, większość była pozytywnie nastawiona.”

- „Mamy rezygnacje z projektu, które są spowodowane pogorszeniem stanu zdrowia, że osoba wie, że czas leczenia będzie tak długi, że nie wróci do projektu, że nie zdąży skorzystać z tych form wsparcia, które są dla niej przewidziane.”
- „Nie mieliśmy żadnych szczególnych trudności i barier.”
- „Niekórych godzin z pewnymi osobami, trenerem pracy, były za dużo. Jedyna trudność, jaka była to wygospodarowanie odpowiedniej ilości czasu aby wszystko zrealizować. To było do rozwiązania, ale było trudne.”
- „Ja nie zauważyłam żeby moja stażystka miała jakieś problemy, jeżeli jakieś były to na tyle szybko i na bieżąco rozwiązywane, więc nawet niezauważalne.”
- „Jeśli chcemy się porozumieć z taką osobą [niepełnosprawną], to zawsze znajdziemy sposób. Jeśli założymy z góry, że nie to od początku będzie źle.”
- „U mnie podobnie, nauka na bieżąco. Czy to praca przy komputerze czy też właśnie przygotowywanie różnych statystyk, sprawdzanie wniosków, wypełnianie formularzy. Tego wszystkiego można się po malutku nauczyć i też ni zawsze to wychodzi dobrze na początku, ale z czasem osoby uczyły się i postępy w tej nauce były dobre.”

22)W jaki sposób przezwyciężano trudności, na jakie napotkano podczas realizacji projektu?

Pracownicy merytoryczni wskazywali na kilka metod przezwyciężania trudności, na jakie napotymano podczas realizacji projektu. W większości przypadków znaleziono skuteczne rozwiązania, jedyną przeszkodą nie do pokonania był pogarszający się stanem zdrowia niektórych osób niepełnosprawnych uczestniczących w projekcie. Przede wszystkim ważne było zaangażowanie oraz odpowiednie przygotowanie osób zarządzających projektem oraz odpowiedzialnych za poszczególne działania (kadry merytorycznej), a także natychmiastowe reagowanie na pojawiające się problemy. Sposoby przełamywania barier wynikały w sposób naturalny z charakteru tychże trudności. Oznacza to, że np. w sytuacji trudności związanych z organizacją staży dla uczestników, które wynikały z oporu potencjalnych pracodawców, stosowano spotkania oraz szkolenia świadomościowe dla kadry zatrudnionej w jednostkach administracji publicznej. W przypadku trudności komunikacyjnych prowadzono

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

negocjacje w kierunku osiągnięcia porozumienia. Jeśli chodzi o trudności w komunikacji z uczestnikami, to rozwiązywano je na drodze dialogu i tłumacza języka migowego (w przypadku osób niesłyszących), poprzez spokojne rozmowy i wyjaśnianie uczestnikom spornych czy niezrozumiałych dla nich kwestii.

Wnioski:

Pojawiające się problemy rozwiązywano dzięki zaangażowaniu oraz doświadczeniu i wiedzy pracowników zatrudnionych na potrzeby projektu. W większości opierały się one na prowadzeniu spotkań/negocjacji z poszczególnymi osobami czy instytucjami. Podstawę stanowiła wytrwałość i nieustępliwość podejmowanych działań.

Cytaty:

- „Naszą najskuteczniejszą bronią były szkolenia świadomościowe dla pracowników jednostek administracji publicznej, które to miały na celu otworzenie oczu na problem niepełnosprawności i pracowników z niepełnosprawnościami.”
- „Przede wszystkim prowadzony był dialog z fundacją i przekazywano dokładne informowanie. Mam poczucie, że to funkcjonowało i sprawdzało się.”

23) Jakie zmiany można wprowadzić, aby zwiększyć skuteczność oddziaływania projektu i osiągnąć lepsze rezultaty w wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości?

Pracownicy merytoryczni podczas wywiadów podkreślali, że ich zdaniem projekt był dobrze zorganizowany i skutecznie realizowany. Zdaniem kadry merytorycznej nie ma potrzeby wprowadzania w nim istotnych zmian z uwagi na charakterystykę projektu. Wśród zaproponowanych przez respondentów drobnych modyfikacji, które mogłyby zwiększyć skuteczność oddziaływania wdrażanych działań, w przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości, znalazły się:

- Wydłużenie czasu trwania projektu (szczególnie długości trwania stażu rehabilitacyjnego, który przyczynia się zarówno do aktywizacji zawodowej, jak i społecznej uczestników),
- Poszerzenie kanałów informacyjnych, za pomocą których dociera się do potencjalnych uczestników,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- Możliwość organizowania większej liczby zajęć grupowych,
- Zwiększenie liczby uczestników w grupie,
- Nawiązanie stałej współpracy z większą liczbą podmiotów i organizacji, co ułatwiłoby załatwianie staży dla ON oraz wpłynęłoby (być może) na zwiększenie możliwości zatrudnienia, po odbyciu przez nich stażu.

Według opiekunów ON odbywających staż rehabilitacyjny, aby ułatwić osobom niepełnosprawnym wejście na rynek pracy, powinno się integrować społeczeństwo w celu likwidacji barier i oporów przed kontaktami z osobami niepełnosprawnymi. Poza tym respondenci wskazują, że powinno się uwzględniać to, jakie ograniczenia generuje niepełnosprawność i tworzyć miejsca pracy pozbawione barier.

Uczestnicy projektu zostali zapytani o to, jakiego rodzaju wsparcie lub rozwiązania, które nie zostały uwzględnione w projekcie, warto byłoby zaoferować uczestnikom w wypadku realizacji kolejnych edycji projektu w przyszłości. Respondenci najczęściej wskazywali potrzebę wydłużenia staży rehabilitacyjnych oraz sugestię, by miejsce stażu były bardziej dopasowane do wykształcenia beneficjenta. Zwrócili uwagę, że gdyby zorganizowano więcej spotkań dla osób niepełnosprawnych uczestniczących w projekcie, wówczas mogłyby one wymieniać się doświadczeniami. Beneficjenci chcieliby także uczęszczać w większym zakresie na kursy językowe. Zwrócili uwagę, że w przypadku organów administracji publicznej nie ma możliwości utworzenia nowych miejsc pracy, aby zatrudnić stażystę na stałe, nawet jeżeli wykaze się wysokimi kompetencjami. W związku z ograniczeniami kadrowymi w jednostkach administracji publicznej, należy włączyć do projektu także przedsiębiorców.

Beneficjenci mieli kilka sugestii dotyczących zmian, jakie można wprowadzić, aby projekt pozwalał w większym stopniu zaspokoić potrzeby osób niepełnosprawnych i zapewnił osiągnięcie lepszych rezultatów w przyszłości:

- Należy zwiększyć liczbę podobnych projektów na rzecz osób niepełnosprawnych, dostępnych na szerszą skalę i obejmujących nie tylko jednostki administracji publicznej, lecz także inne instytucje, np. ambasady;

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

- Zasugerowano, by informacje na temat ofert pracy do uczestników i uczestniczek z danego regionu były dostępne również dla pozostałych beneficjentów – jest to związane z faktem, że wiele osób niepełnosprawnych ze względu na studia uczestniczyło w projekcie poza miejscem zamieszkania, do którego wracało po zakończeniu edukacji;
- Należy zwiększyć wymagania wobec beneficjentów, powinni oni ponosić konsekwencje w wypadku niewywiązywania się z podjętych zobowiązań – zwiększyłoby to ich zaangażowanie.

Wnioski:

Projekt jest wysoko oceniany przez pracowników merytorycznych, którzy uważają, iż realizacja podobnych działań w przyszłości nie wymagałaby wprowadzenia w nim istotnych zmian. Wśród proponowanych modyfikacji znalazły się:

- Dłuższy czas trwania projektu,
- Bardziej natężona współpraca pomiędzy podmiotami/współpraca międzysektorowa,
- Większa liczba zajęć w grupie,
- Większa liczba uczestników projektu w ramach grup beneficjentów znajdujących się pod opieką danego coacha.
- Większa liczba kanałów docierania do potencjalnych uczestników,
- Zaoferowanie beneficjentom możliwości uczęszczania na kursy językowe,
- Objęcie projektem nie tylko jednostek administracji publicznej, lecz także innych instytucji,
- Zwiększenie oczekiwań wobec beneficjentów dotyczących frekwencji i zaangażowania – brak obecności powinien być dozwolony jedynie w uzasadnionych sytuacjach.

Cytaty:

- „Można by poszerzyć sposoby dotarcia do tych osób (...) Podejrzewam, że byłaby możliwość skontaktować się przez Komisję Orzekającą Niepełnosprawność. Można nawet do domów pomocy społecznej, dotrzeć to tych osób, które korzystają na przykład z zasiłków. U nich sytuacja jest tak zła, że korzystają z zasiłków może gdzieś z tamtej strony.”
- „Może (...) częstsze organizowanie spotkań w grupie? Jednak łatwiej jest rozmawiać w grupie, bo wtedy różne problemy wychodzą, a korzystają pozostałe osoby. Jedna osoba rzuci problem – pozostałe już wiedzą.”
- „Wydaje mi się, że mimo tego, że teraz listy są obliczone na 5 osób, to liczba osób biorących udział

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

w projekcje mogłaby być liczniejsza – nawet do 8 osób. Tyle osób liczą klasy w szkołach dla niesłyszących i mam takie wrażenie, że być może osób zainteresowanych byłoby więcej.”

- „(...) przede wszystkim wydłużyć staże, ponieważ specyfika pracy w administracji publicznej polega na tym, że żeby się tam załapać na dłużej i na stanowisku urzędniczym trzeba mieć bufor czasowy, kiedy się tam jest. Trzy miesiące, to jest zdecydowanie za mało. Staże powinny być dłuższe, dzięki temu uczestnicy oswajają się ze środowiskiem pracy i trzy miesiące, to trochę krótko na pełne wdrożenie się do zawodu. To dość powierzchowne zdobycie umiejętności bez wgłębienia się dalej. Natomiast poszerzanie tych wszystkich umiejętności, które się nabywa w trakcie stażu plus sam staż na stażu byłby już dużym plusem dla tych osób na ich zawodową przyszłość.”
- „Fajnie by było, gdyby firma, fundacja taka jak FiRR, miała nawiązane już gdzieś stałe kontakty z jakimiś instytucjami czy jednostkami, no bo to od nich dużo zależy. Wtedy my już mamy o tyle ułatwioną pracę, że już z konkretnymi instytucjami rozmawiamy o rozpoczęciu stażu. Natomiast bardzo dużo pojawiło się teraz na naszym rynku prywatnych firm pracy chronionej, mam kontakt z 2 takimi firmami, które przyjmują ON, i dobrze by było, gdyby już to było odgórnie, żeby FiRR nawiązał kontakty z tymi jednostkami.”
- „Osoba, która nadzoruje u nas projekt w Krakowie - ona wysyła nam na emaila propozycję pracy, które znajduje na Internecie. Natomiast to wszystko odnosi się do małopolski. I np. nie wiem, czy osoby w Katowicach też coś takiego robią i gdyby na przykład robiły to czy mogłyby wysłać na mój email te oferty.”
- „Czyli nie starałbym się robić ze strony osób prowadzących projekt jeszcze więcej, bo zrobiły bardzo dużo, tylko bym postawił jeszcze większe wymagania uczestnikom. Podejść bardziej restrykcyjnie do tego tematu, pewnych wymagań wobec uczestników projektu, szczególnie mogło by to być przydatne osobom, które są niezdecydowane, albo mają wątpliwości i nie wiedzą po co. Im to by się przydało jakby nie tylko marchewkę, ale też tego kija zaostrzyć.”
- „(...) uderzenie nie tylko do instytucji, ale też do człowieka, że niepełnosprawność to nie jest nic strasznego. Człowiek się tym nie zarazi, nie zachoruje od tego, że rozmawia z osobą niepełnosprawną, że podaje jej rękę.”
- „(...) więcej informacji na temat tego, kto przychodzi, z jakimi niepełnosprawnościami i umiejętnościami, aby można odpowiednio przygotować stanowisko pracy oraz zapewnić odpowiednie zadania dla stażysty”

24) Czy beneficjenci są świadomi, że uczestniczyli w projekcie współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego?

Zdecydowana większość beneficjentów (97%) potwierdziła swoją wiedzę o współfinansowaniu projektu ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Oznacza to, że realizatorzy zadbali o odpowiednią promocję tego aspektu projektu poprzez zamieszczenie niezbędnych logotypów oraz odpowiednie poinformowanie o tym beneficjentów.

Wnioski:

Beneficjenci są świadomi, że wzięli udział w projekcie współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

12. Analiza SWOT

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Duży wpływ realizacji projektu na aktywność społeczną i zawodową beneficjentów. • Wyposażenie beneficjentów w użyteczną wiedzę i umiejętności społeczne i zawodowe. • Możliwość nabycia doświadczenia zawodowego przez beneficjentów. • Poprawa wizerunku ON wśród przedstawicieli jednostek administracji społecznej. • Duża skuteczność zastosowanych środków promocji. • Sprawne zarządzanie realizacją projektu. • Kompetentna i doświadczona kadra projektowa. • Rozpowszechnianie Dobrych Praktyk w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • Małe zróżnicowanie beneficjentów (dominacja osób w wieku 20-30 lat z wyższym wykształceniem lub kończących studia). • Realizowanie spotkań informacyjno – świadomościowych przede wszystkim w dużych miastach, ograniczające oddziaływanie projektu na osoby z mniejszych miejscowości.
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość pozyskania środków na realizację innych projektów dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. • Pozytywne nastawienie pracowników jednostek administracji publicznej do kwestii zwiększania swojej wiedzy na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz zatrudnienia ich. • Duże zainteresowanie przedstawicieli jednostek administracji publicznej konkursem. 	<ul style="list-style-type: none"> • Obawa przedstawicieli jednostek administracji publicznej przed zlecaniem stażystom bardziej wymagających zadań. • Brak skłonności do poszukiwania pracy po zakończeniu udziału w projekcie, wykazywany przez znaczną część beneficjentów, wynikający z przekonania, że nikt ich nie zatrudni. • Niekiedy brak możliwości realizowania staży w instytucjach preferowanych przez beneficjentów.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

13. Wnioski z badania i rekomendacje

Lp.	Wniosek	Rekomendacja
1.	Wszystkie działania realizowane w ramach projektu miały pozytywny wpływ na sytuację ON na rynku pracy.	Należy kontynuować podjęte działania, zarówno te ukierunkowane na osoby niepełnosprawne, jak i na jednostki administracji publicznej.
2.	Blisko połowa uczestników projektu uważa, że nie ma wystarczających umiejętności, aby dostać pracę.	Zalecenie jest wydłużenie okresu realizacji podobnych projektów w przyszłości, aby beneficjenci mogli wziąć udział w większej liczbie szkoleń oraz odbyć dłuższe staże rehabilitacyjne. Zalecenie jest również nasilenie działań motywujących beneficjentów do poszukiwania pracy oraz przekonywanie ich do tego, że warto podjąć zatrudnienie, nawet jeżeli będą pracowali w branży niezgodnej z wykształceniem i zainteresowaniami – dzięki doświadczeniu zawodowego w przyszłości będą mogli dostać się na pożądane stanowisko.
3.	Zróżnicowane formy wsparcia, oferowane przez przedstawicieli kadry merytorycznej, tempo prowadzenia szkoleń i warsztatów oraz sposób ich prowadzenia spełniły oczekiwania prawie wszystkich uczestników i uczestniczek.	W przypadku realizowania podobnych projektów w przyszłości należy dostosować realizowane działania, miejsca realizacji wsparcia do potrzeb osób niepełnosprawnych także zamieszkujących mniejsze miejscowości.
4.	Dzięki realizacji spotkań informacyjno – świadomościowych osoby niepełnosprawnej są pozytywniej postrzegane w społeczeństwie i mają większe szanse na zatrudnienie.	Należy organizować spotkania informacyjno – świadomościowe także dla przedstawicieli innych sektorów.
5.	Dzięki stażom beneficjenci polepszyli wizerunek ON wśród osób związanych z jednostkami administracji publicznej.	W przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy umożliwić uczestnikom odbycie staży, gdyż poprawiają one sytuację nie tylko beneficjentów, lecz ON ogółem.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

6.	Wśród uczestników projektu dominowały osoby w wieku 20-30 lat, które obecnie są na ostatnich latach studiów lub niedawno je ukończyły.	W przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zadbać o to, aby bardziej zdywersyfikować grupę beneficjentów pod względem wieku i wykształcenia. Wskazane jest zwiększenie liczby osoby zaliczające się do grupy NEET (Not in Education, Employment, or Training), czyli niepracujących, ani niepodnoszących swoich kwalifikacji, gdyż to one są w największym stopniu zagrożone wykluczeniem społecznym.
7.	Uczestnikom i uczestniczkom projektu towarzyszyły obawy związane z tym, że <ul style="list-style-type: none"> • Nie zostaną zakwalifikowani do projektu, • Nie będą mieli wpływu na realizowany zestaw szkoleń, • Niepełnosprawność okaże się przeszkodą podczas odbywania stażu, • Po zakończeniu stażu nie uzyskają zatrudnienia. 	W przypadku promowania podobnych projektów w przyszłości należy podkreślać: <ul style="list-style-type: none"> • Możliwość wyboru realizowanych szkoleń, • Dostosowanie miejsc odbywania stażu do specjalnych potrzeb ON, Znaczenie posiadania doświadczenia zawodowego zdobytego podczas stażu przy poszukiwaniu stałej pracy.
8.	Wśród zadań wykonywanych przez beneficjentów podczas staży dominowały proste czynności biurowe.	W przypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości należy zadbać o to, aby beneficjenci podczas staży przechodzili od prostych poleceń do bardziej skomplikowanych zadań. W związku z tym, że w wielu wypadkach jest to ich pierwsze doświadczenie zawodowego i proces wdrażania może zająć dość dużo czasu, zalecane jest wydłużenie staży do min. 6 miesięcy.
9.	Zdarzają się sytuacje, gdy dany beneficjent w danym miesiącu nie jest w stanie zrealizować przewidzianej liczby godzin wsparcia (np. ze względu na to, że jest studentem i podchodzi do egzaminów w ramach sesji)	Należy wprowadzić większą elastyczność, jeśli chodzi o sposób rozliczania godzin w ramach projektu (zrezygnowanie z rozliczania liczby zrealizowanych godzin w skali miesiąca),
10.	Dla części uczestników intensywność działań realizowanych w ramach projektu jest zbyt duża.	Wydłużenie okresu realizacji projektu pozwoliłoby na lepsze rozplanowanie działań w czasie, dzięki czemu beneficjenci mogliby w pełniejszym zakresie korzystać z oferowanego wsparcia.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

14. Aneksy

Lista dokumentów oraz bibliografia literatury wykorzystanej w desk research

Analizie poddane zostały następujące dokumenty:

- dokumenty projektowe:
  - wniosek o dofinansowanie projektu,
  - regulamin form udzielonego wsparcia,
  - regulamin Grupy Sterującej Projektem,
  - regulamin odbywania i realizacji stażu,
  - regulamin rekrutacji i uczestnictwa w projekcie.
  - Polityka przeglądu jakości – odbioru wypracowanych produktów
- dokumenty prawne, m. in.:
  - Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Dz. U. z 2011 r. nr 127, poz. 721 z późn. zm.,
  - Program Operacyjny Kapitał Ludzki, Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007 – 2013.
- sprawozdania:
  - Raporty okresowe z realizowanych działań w projekcie pt. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”);
  - wnioski beneficjenta o płatność.
  - Raport z analizy ankiet uczestników spotkań informacyjno - świadomościowych
- raporty i opracowania na temat sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy i w kontaktach społecznych, m.in.:
  - *Informacja analityczna nt. sytuacji osób niepełnosprawnych w 2011 roku*, <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/niepelnosprawnosc-w-liczbach-/rynek-pracy/informacje-i-dane-dotyczace-rynek/>

- Cichański R., *Wykluczenie osób niepełnosprawnych na rynku pracy*, <http://zawszeaktywny.byd.pl/userfiles/files/PUBLIKACJA%2014-Wykluczenie%20os%C3%B3b%20niepe%C5%82nosprawnych%20na%20Orytku%20pracy.pdf>
- *Kompendium dobrych praktyk: zatrudnienie wspomagane dla osób niepełnosprawnych w Unii Europejskiej i na obszarze Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu/Europejskiego Obszaru Gospodarczego: COWI we współpracy z WRI i EUSE*, Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2013;
- Drake R, Bond G., Becker D., *Indywidualny staż i wsparcie: zatrudnienie wspomagane - podejście oparte na dowodach*, Polskie Forum Osób Niepełnosprawnych, Warszawa 2013;
- *Zatrudniając niepełnosprawnych: wiedza, opinie i doświadczenia pracodawców*, praca zbiorowa pod red. Gąciarz B. i Giermanowskiej E; Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2009;
- Kodeks Dobrej Praktyki W Zakresie Zatrudniania Osób Niepełnosprawnych: Decyzja Prezydium Parlamentu Europejskiego z dnia 22 czerwca 2005.
- dane statystyczne dotyczące osób niepełnosprawnych, m.in.:
  - dane na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL);
  - dane na podstawie bezrobocia rejestrowanego;
  - dane pochodzące z Systemu Obsługi Dofinansowań i Refundacji (SODiR) PFRON.

Zestaw narzędzi badawczych

Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z kadrą merytoryczną

Wprowadzenie

- Przywitanie respondenta; podziękowanie za zgodę na udział w badaniu.
- Przedstawienie ogólnego zarysu badania oraz jego celu.

Celem badania jest uzyskanie oceny dotyczącej rezultatów, przebiegu i sposobu realizacji projektu systemowego pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.

- Zapewnienie o anonimowości.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Obszary (obszary tematyczne, związane bezpośrednio z celami badania, które zostaną poruszone i pogłębione w toku rozmowy)	
L.p.	Pytanie zadane przez moderatora
1.	Ogólnie rzecz biorąc, w jaki sposób realizacja celów projektów przełożyła się na aktywizację społeczną osób niepełnosprawnych?
2.	Ogólnie rzecz biorąc, w jaki sposób realizacja celów projektów przełożyła się na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych?
3.	Jakie są potrzeby osób niepełnosprawnych z rzadko występującymi niepełnosprawnościami i niektórymi niepełnosprawnościami sprzężonymi w zakresie zindywidualizowanego wsparcia oraz podnoszenia szans na zatrudnienie?
4.	Czy zaproponowany w projekcie sposób realizacji wsparcia pozwolił na osiągnięcie celów projektu? Które elementy zaoferowanego wsparcia uważa Pan/Pani za najskuteczniejsze i dlaczego?
5.	W jaki sposób uwzględniono specjalne potrzeby osób niepełnosprawnych w ramach poszczególnych aspektów realizowanego wsparcia? Proszę wziąć tutaj pod uwagę kwestie dotyczące zarówno dostosowania warunków lokalowych do potrzeb uczestników, jak i umiejętności i kompetencji kadry merytorycznej.
6.	Czy objęto kompleksowym wsparciem zaplanowaną liczbę uczestników? (do moderatora: jeżeli nie, to dopytać dlaczego nie)
7.	Proszę ocenić, jaki był wpływ szkoleń podnoszących kwalifikacje na umiejętności zawodowe uczestników projektu? Czy nacisk kładziono na ich podnoszenie i uzupełnianie, czy na zmianę i nabywanie nowych umiejętności? Dlaczego zdecydowano się na takie podejście?
8.	Jaki był wpływ szkoleń na umiejętności społeczne osób niepełnosprawnych, które uczestniczyły w projekcie?
9.	Jakie umiejętności związane z aktywnym poruszaniem się po rynku pracy zdobyły osoby niepełnosprawne uczestniczące w projekcie?
10.	Skąd osoby niepełnosprawne uzyskały wiedzę na temat możliwości wzięcia udziału w projekcie? Które kanały komunikacji okazały się najskuteczniejsze i dlaczego?
11.	Co skłoniło osoby niepełnosprawne do wzięcia udziału w projekcie?
12.	Czym cechują się osoby niepełnosprawne, które wzięły udział w projekcie? Proszę wziąć pod uwagę zarówno cechy takie jak wiek, wykształcenie, rodzaj niepełnosprawności, jak również cechy charakteru.
13.	W jaki sposób realizacja projektu wpłynęła na sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy?
14.	W jaki sposób uczestnicy/uczestniczki wykorzystywali wiedzę nabytą podczas uczestnictwa w formach wsparcia w trakcie realizacji stażu?
15.	W jaki sposób uczestnicy/uczestniczki wykorzystywali umiejętności nabyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia w trakcie realizacji stażu?
16.	W jaki sposób uczestnicy/uczestniczki wykorzystują wiedzę nabytą podczas uczestnictwa w formach wsparcia w pracy?
17.	W jaki sposób uczestnicy/uczestniczki wykorzystują umiejętności nabyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia w pracy? Które z nich będą wymagały dalszego doskonalenia?
18.	W jaki sposób beneficjenci wykorzystują zdobytą wiedzę i umiejętności w codziennym życiu? W jakich sytuacjach będą one szczególnie przydatne?
19.	Proszę ocenić, czy poziom merytoryczny wsparcia oferowanego w ramach projektu odpowiadał potrzebom wszystkich beneficjentów? Czy zdarzały się grupy, które uważały, że poruszane zagadnienia są zbyt trudne lub łatwe? Jeżeli tak, to jakich dotyczyło to grup uczestników i jakich zagadnień?
20.	W jakim stopniu sposób organizacji wsparcia w ramach projektu odpowiadał potrzebom beneficjentów/beneficjentek? Czy zetknął/ęła się Pan/i z opiniami, że któreś z aspektów wsparcia nie spełniły oczekiwań uczestników? Jeżeli tak, to jaki i dlaczego?
21.	Jakie umiejętności twarde nabyli uczestnicy/uczestniczki dzięki udziałowi w projekcie? Które z nich uważa Pan/i za najbardziej użyteczne i dlaczego?
22.	Jakie umiejętności miękkie nabyli uczestnicy/uczestniczki dzięki udziałowi w projekcie? Które z nich uważa Pan/i za najbardziej użyteczne i dlaczego?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

23.	Czy możliwe byłoby osiągnięcie równie dobrych rezultatów, gdyby zredukowano liczbę godzin wsparcia przypadającą na uczestnika? Proszę uzasadnić odpowiedź.
24.	Na jakie trudności i bariery napotkano podczas realizacji projektu?
25.	W jaki sposób przezwyciężano trudności, na jakie napotkano podczas realizacji projektu?
26.	Jakie, Pana/Pani zdaniem, zmiany można wprowadzić, aby zwiększyć skuteczność oddziaływania projektu i osiągnąć lepsze rezultaty w wypadku realizacji podobnych projektów w przyszłości?
Zakończenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podsumowanie rozmowy; wyklarowanie najważniejszych wniosków. ▪ Podziękowanie za rozmowę. 	

Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z kadrą zarządzającą

Wprowadzenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przywitanie respondenta; podziękowanie za zgodę na udział w badaniu. ▪ Przedstawienie ogólnego zarysu badania oraz jego celu. <p>Celem badania jest uzyskanie oceny dotyczącej rezultatów, przebiegu i sposobu realizacji projektu systemowego pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie o anonimowości. 	
Obszary (obszary tematyczne, związane bezpośrednio z celami badania, które zostaną poruszone i pogłębione w toku rozmowy)	
L.p.	Pytanie zadane przez moderatora
1.	Ogólnie rzecz biorąc, w jaki sposób realizacja celów projektów przełożyła się na aktywizację społeczną osób niepełnosprawnych?
2.	Ogólnie rzecz biorąc, w jaki sposób realizacja celów projektów przełożyła się na aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych?
3.	Które elementy zaoferowanego wsparcia uważa Pan/Pani za najskuteczniejsze i dlaczego?
4.	W jaki sposób uwzględniono specjalne potrzeby osób niepełnosprawnych w ramach poszczególnych aspektów realizowanego wsparcia? Proszę wziąć tutaj pod uwagę kwestie dotyczące zarówno dostosowania warunków lokalowych do potrzeb uczestników, jak i umiejętności i kompetencji kadry merytorycznej.
5.	Czy osiągnięto wszystkie zakładane wskaźniki ilościowe produktów i rezultatów? Jeżeli tak, to osiągnięcie których z nich było najtrudniejsze i dlaczego? Jeżeli nie, to których nie udało się osiągnąć i dlaczego?
6.	Czy osiągnięto zakładane wskaźniki jakościowe produktów i rezultatów? Jeżeli tak, to osiągnięcie których z nich było najtrudniejsze i dlaczego? Jeżeli nie, to których nie udało się osiągnąć i dlaczego?
7.	Czy udało się zakończyć realizację zadań zgodnie z założonym harmonogramem? (do moderatora: jeżeli nie udało się, to zapytać, dlaczego się nie udało i czy realizator mógł podjąć działania zapobiegawcze, aby uniknąć opóźnień, czy też były one spowodowane niemożliwymi do przewidzenia zdarzeniami losowymi)
8.	Skąd osoby niepełnosprawne uzyskały wiedzę na temat możliwości wzięcia udziału w projekcie? Które kanały komunikacji okazały się najskuteczniejsze i dlaczego?
9.	Jaki był wpływ spotkań informacyjno – świadomościowych z przedstawicielami administracji publicznej na sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy?
10.	Jaki był wpływ przeprowadzenia konkursu dla jednostek administracji publicznej w obszarze zatrudnienia ON na sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy?
11.	Jak ocenia Pan/Pani wpływ wydania poradnika prezentującego Dobre Praktyki w zakresie zatrudnienia ON w sektorze publicznym na sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy?
12.	Jakie umiejętności twarde nabyli beneficjenci/beneficjentki projektu? Które z nich będą najbardziej przydatne i dlaczego?
13.	W jaki sposób uczestnicy/uczestniczki wykorzystywali wiedzę nabytą podczas uczestnictwa w formach wsparcia w trakcie realizacji stażu ?
14.	W jaki sposób uczestnicy/uczestniczki wykorzystywali umiejętności nabyte podczas uczestnictwa

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

	w formach wsparcia w trakcie realizacji stażu ?
15.	W jaki sposób beneficjenci wykorzystują wiedzę i umiejętności, jakie uzyskali dzięki wsparciu, w codziennym życiu?
16.	Proszę ocenić, czy poziom merytoryczny wsparcia oferowanego w ramach projektu odpowiadał potrzebom wszystkich beneficjentów? Czy zdarzały się grupy, które uważały, że poruszane zagadnienia są zbyt trudne lub łatwe? Jeżeli tak, to jakich dotyczyło to grup uczestników i jakich zagadnień?
17.	W jakim stopniu sposób organizacja wsparcia w ramach projektu odpowiadała potrzebom beneficjentom? Czy zetknął/ęła się Pan/i z opiniami, że któreś z aspektów wsparcia nie spełniły oczekiwań uczestników? Jeżeli tak, to jaki i dlaczego?
Zakończenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podsumowanie rozmowy; wyklarowanie najważniejszych wniosków. ▪ Podziękowanie za rozmowę. 	

Scenariusz indywidualnego wywiadu pogłębionego z beneficjentami/beneficjentkami projektu

Wprowadzenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przywitanie respondenta; podziękowanie za zgodę na udział w badaniu. ▪ Przedstawienie ogólnego zarysu badania oraz jego celu. <p>Celem badania jest uzyskanie oceny dotyczącej rezultatów, przebiegu i sposobu realizacji projektu systemowego pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie o anonimowości. 	
Obszary (obszary tematyczne, związane bezpośrednio z celami badania, które zostaną poruszone i pogłębione w toku rozmowy)	
L.p.	Pytanie zadane przez moderatora
1.	Skąd dowiedział(a) się Pan/Pani o możliwości wzięcia udziału w projekcie?
2.	Co skłoniło Pana/Panią do wzięcia udziału w projekcie?
3.	W jaki sposób wzięcie udziału w projekcie wpłynęło na Pana/Pani aktywność społeczną?
4.	W jaki sposób wzięcie udziału w projekcie wpłynęło na Pana/Pani aktywność zawodową?
5.	Jakie są Pana/Pani potrzeby dotyczące zindywidualizowanego wsparcia oraz podnoszenia szans na zatrudnienie? Jakiego rodzaju pomoc jest dla Pana/Pani najbardziej użyteczna w tym zakresie i dlaczego?
6.	Jak ocenia Pan/Pani ogólnie wsparcie zaoferowane w ramach projektu? Proszę uzasadnić odpowiedź.
7.	Które aspekty zaoferowanego wsparcia odpowiadały Panu/i najbardziej, a które najmniej i dlaczego? Jaka forma wsparcia oferowana w projekcie „Staż w administracji publicznej (...)” okazała się dla Pani/Pana najbardziej wartościowa, a jaka najmniej? Proszę o uzasadnienie.
8.	W jaki sposób organizacja wsparcia uwzględniła specjalne potrzeby osób niepełnosprawnych? Czy miał(a) Pan/Pani jakieś trudności związane z korzystaniem ze wsparcia?
9.	Jakie obawy towarzyszyły Pani/Panu podczas przystępowania do projektu „Staż w administracji publicznej”?
10.	W jaki sposób wiedza teoretyczna , jaką uzyskał(a) Pan/i dzięki szkoleniom oraz wsparciu ze strony kadry merytorycznej (np. coacha, psychologa, doradcy zawodowego, trenera pracy) była wykorzystywana przez Pana/Panią podczas 3-miesięcznego stażu w jednostce administracji publicznej?
11.	W jaki sposób umiejętności praktyczne , jakie uzyskał(a) Pan/i dzięki szkoleniom oraz wsparciu ze strony kadry merytorycznej (np. coacha, psychologa, doradcy zawodowego, trenera pracy) były wykorzystywane przez Pana/Panią podczas 3-miesięcznego stażu w jednostce administracji publicznej?
12.	Czy zauważył/a Pan/Pani zmianę nastawienia osób współpracujących do Pani/Pana osoby w trakcie stażu?
13.	Czy miał/a Pan/Pani wpływ na rodzaj szkoleń, w których Pan/Pani uczestniczyła?
14.	Czy forma przekazu była odpowiednia, a przedstawiane na szkoleniach zagadnienia jasne i zrozumiałe?

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

15.	Jakie umiejętności twarde, czyli takie dotyczące wiedzy merytorycznej z danej dziedziny i umiejętności jej zastosowania (p.. umiejętność obsługi oprogramowania komputerowego, znajomość języków obcych, umiejętność prowadzenia samochodu, umiejętność wykonywania pracy w danym zawodzie) zdobył/a Pan/Pani dzięki udziału w projekcie? Które z nich są dla Pana/Pani najbardziej wartościowe i dlaczego?
16.	Jakie umiejętności miękkie, czyli związane z umiejętnościami społecznymi i dotyczące zachowania i postaw człowieka w różnych sytuacjach, zdobył/a Pan/Pani dzięki udziału w projekcie? Które z nich są dla Pana/Pani najbardziej wartościowe i dlaczego?
17.	W jaki sposób wykorzystuje Pan/Pani wiedzę i umiejętności, które uzyskał(a) Pan/Pani dzięki projektowi w życiu codziennym, czyli poza pracą?
18.	W jaki sposób wykorzysta Pan/Pani wiedzę i umiejętności, które uzyskał(a) Pan/Pani dzięki projektowi w pracy?
19.	W jaki sposób dzięki udziału w projekcie zmieniła się Pana/Pani sytuacja na rynku pracy? (do moderatora: jeżeli respondent/ka powie, że jego/jej sytuacja się nie zmieniła, dopytać, dlaczego tak uważa)
20.	Jak ocenia Pan/Pani komunikację pomiędzy uczestnikami a kadrą merytoryczną (np. coachem, psychologiem, doradcą zawodowym, trenerem pracy itd.) podczas udziału w projekcie? Proszę uzasadnić odpowiedź.
21.	Na jakie bariery i problemy utrudniające uczestnictwo w projekcie natknął/ęła się Pan/Pani w trakcie jego realizacji?
22.	Czy uważa Pani/Pan, że promocja projektu „Staż w administracji publicznej (...)” była wystarczająca?
23.	Czy projekt miał wpływ na sposób postrzegania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie oraz w środowisku zawodowym?
24.	Jakie, Pana/Pani zdaniem, zmiany można wprowadzić, aby projekt w większym stopniu zaspokajał potrzeby osób niepełnosprawnych i pozwalał na osiąganie lepszych rezultatów w przyszłości?
Zakończenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podsumowanie rozmowy; wyklarowanie najważniejszych wniosków. ▪ Podziękowanie za rozmowę. 	

Scenariusz panelu ekspertów

Wprowadzenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przywitanie respondentów; podziękowanie za zgodę na udział w badaniu. ▪ Przedstawienie ogólnego zarysu badania oraz jego celu. <p>Celem badania jest uzyskanie oceny dotyczącej rezultatów, przebiegu i sposobu realizacji projektu systemowego pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie o anonimowości. 	
Obszary (obszary tematyczne, związane bezpośrednio z celami badania, które zostaną poruszone i pogłębione w toku rozmowy)	
L.p.	Pytanie zadane przez moderatora
1.	W jaki sposób realizacja projektu przyczyniła się do aktywizacji społecznej osób niepełnosprawnych?
2.	W jaki sposób realizacja projektu przyczyniła się do aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych?
3.	<p>Czy sposób realizacji wsparcia pozwolił na osiągnięcie celów projektu? Proszę wziąć pod uwagę wszystkie aspekty wsparcia, tj.</p> <ul style="list-style-type: none"> • wsparcie psychologa, doradcy zawodowego, • Warsztaty Aktywizacji Zawodowej i Społecznej, • szkolenia zawodowe i podnoszące kwalifikacje, • staże rehabilitacyjne, • wsparcie usługami trenera pracy, • wsparcie asystenta ds. osób niepełnosprawnych.
4.	W jaki sposób poszczególne aspekty realizowanego wsparcia uwzględniały specjalne potrzeby osób

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

	niepełnosprawnych? Jakie zmiany w tym zakresie można by było wprowadzić, aby lepiej na nie odpowiadać?
5.	Co skłania osoby niepełnosprawne do udziału w projektach służących aktywizacji zawodowej?
6.	W jaki sposób realizacja wsparcia dla uczestników poprawiła ich sytuację na rynku pracy?
7.	Jak Pan/Pani ocenia wpływ działań skierowanych do administracji publicznej na poprawę sytuacji osób niepełnosprawnych na rynku pracy?
8.	Jak Pan/Pani ocenia dostosowanie poziomu wsparcia merytorycznego do potrzeb beneficjentów? Czy treści poruszane podczas warsztatów i szkoleń pozwoliły im na poznanie nowych treści? Proszę uzasadnić odpowiedź.
9.	Czy sposób organizacji wsparcia oferowanego w ramach projektu był dostosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych? Czy dotyczył aspektów kluczowych dla tej grupy? Proszę uzasadnić odpowiedź.
10.	Jak ocenia Pan/Pani efektywność zrealizowanych w ramach projektu zadań? Innymi słowy, czy możliwe było osiągnięcie tych samych rezultatów przy niższych nakładach finansowych, na przykład poprzez zmniejszenie wymiaru wsparcia lub liczby trenerów?
Zakończenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podsumowanie rozmowy; wyklarowanie najważniejszych wniosków. ▪ Podziękowanie za rozmowę. 	

Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego z opiekunami osób odbywających staż rehabilitacyjny w projekcie „Staż w administracji publicznej (...)”

Wprowadzenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Przywitanie respondentów; podziękowanie za zgodę na udział w badaniu. ▪ Przedstawienie ogólnego zarysu badania oraz jego celu. <p>Celem badania jest uzyskanie oceny dotyczącej rezultatów, przebiegu i sposobu realizacji projektu systemowego pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy”.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zapewnienie o anonimowości. 	
Obszary (obszary tematyczne, związane bezpośrednio z celami badania, które zostaną poruszone i pogłębione w toku rozmowy)	
L.p.	Pytanie zadane przez moderatora
1.	W jaki sposób przebiegała współpraca pomiędzy osobami niepełnosprawnymi (uczestnikami/uczestniczkami stażu) a Państwem jako opiekunami stażu?
2.	Jakie obawy towarzyszyły Państwu przed podjęciem współpracy z osobą niepełnosprawną? Czy obawy były uzasadnione?
3.	W jaki sposób dostosowano stanowiska pracy do specjalnych potrzeb stażysty/ stażystki, będącej osobą niepełnosprawną?
4.	Czym zajmowali się uczestnicy/uczestniczki projektu podczas staży rehabilitacyjnych?
5.	Czy sposób organizacji stażu odpowiadał potrzebom uczestników i uczestniczek projektu?
6.	Jak oceniają Państwo wiedzę i umiejętności stażystów/stażystek odbywających staż rehabilitacyjny w ramach projektu „Staż w administracji publicznej (...)”? Czy posiadali oni kompetencje niezbędne do tego, aby zrealizować program stażu?
7.	Czy zdarzały się zadania, z którymi uczestnicy projektu mieli trudności? Jeżeli tak, to z jakimi?
8.	Jak przebiegały relacje pomiędzy stażystami/stażystkami a innymi pracownikami i klientami? Proszę ocenić ich zaangażowanie w kontaktach międzyludzkich.
9.	Proszę ocenić, czy podczas odbywania staży rehabilitacyjnych uczestnicy/uczestniczki projektu wykazywali się zaangażowaniem w wykonywanie obowiązków służbowych. W jaki sposób się ono przejawiało?
10.	Czy stażyści/stażystki rozmawiali z Państwem o swoich dalszych planach zawodowych? Czy wykazywali chęć znalezienia pracy po zakończeniu stażu? Proszę uzasadnić odpowiedź.
11.	Jakie umiejętności twarde, czyli takie dotyczące wiedzy merytorycznej z danej dziedziny i umiejętności jej zastosowania, zyskali uczestnicy/uczestniczki projektu dzięki stażom

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

	rehabilitacyjnym w Pani/Pana jednostce administracji publicznej?
12.	Jakie umiejętności miękkie, czyli związane z umiejętnościami społecznymi, dotyczące zachowania i postaw człowieka w różnych sytuacjach, zyskali uczestnicy/uczestniczki projektu dzięki stażom rehabilitacyjnym w Państwa jednostkach administracji publicznej?
13.	W jaki sposób przyjęcie na staż osób, będących osobami niepełnosprawnymi wpłynęło na sposób, w jaki postrzegają Państwo osoby niepełnosprawne jako potencjalnych pracowników?
14.	W jaki sposób stażyści/stażystki będą mogli wykorzystywać wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki udziałowi w projekcie w codziennej pracy ?
15.	Jak Państwo oceniają, w jaki sposób wiedza i umiejętności, jakie zyskały osoby niepełnosprawne dzięki projektowi, będzie mogła zostać przez nie wykorzystana w codziennym życiu .
16.	Proszę powiedzieć, jak oceniają Państwo wpływ projektu „Staż w administracji publicznej (...) na osoby niepełnosprawne oraz szeroko pojęte otoczenie.
17.	Jakie rozwiązania można wprowadzić, aby ułatwić osobom niepełnosprawnym znalezienie zatrudnienia?
Zakończenie	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Podsumowanie rozmowy; wyklarowanie najważniejszych wniosków. ▪ Podziękowanie za rozmowę. 	

Kwestionariusz badania CATI z uczestnikami projektu

Dzień dobry, nazywam się ..... i jestem pracownikiem EU-Consult. Nasza firma na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie przeprowadza ewaluację projektu „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” W związku z tym, że uczestniczył(a) Pan/i w tym projekcie, chciałabym/chciałbym poprosić Pana/Panią o udzielenie wywiadu. Pana/i odpowiedzi są anonimowe i posłużą dokonaniu oceny projektu.

Pytania

1. Płeć	2. W jakim jest Pan/i wieku?
1) Kobieta 2) Mężczyzna	1) Do 24 lat 2) 25-34 lata 3) 35-44 lata 4) 45-54 lata 5) 55 i więcej lat 6) Odmowa odpowiedzi (nie czytać)
3. Jak jest Pana/i wykształcenie?	4. W której miejscowości brał(a) Pan/i udział w projekcie?
1) Brak wykształcenia 2) Podstawowe 3) Gimnazjalne 4) Zawodowe 5) Średnie ogólnokształcące 6) Średnie techniczne 7) Wyższe licencyjne 8) Wyższe inżynierskie 9) Wyższe magisterskie 10) Odmowa odpowiedzi (nie czytać)	.....
5. Proszę powiedzieć, czy jest Pan/i:	6. Skąd dowiedział(a) się Pan/i o możliwości wzięcia udziału w projekcie?
1) Zdecydowanie optymist(k)ą 2) Raczej optymist(k)ą 3) Raczej pesymist(k)ą 4) Zdecydowanie pesymist(k)ą 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)	1) Ze strony internetowej Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych 2) Ze strony internetowej Fundacji Instytut

	Rozwoju Regionalnego 3) Poprzez Biuro ds. osób niepełnosprawnych przy uczelni wyższej 4) Z innego źródła internetowego (jakiego?)..... 5) W instytucji lub urzędzie świadczącym usługi dla osób niepełnosprawnych i na ich rzecz (jakiej/jakim?)..... 6) Od znajomych/rodziny 7) Z innego źródła (jakiego?)..... 8) Trudno powiedzieć (nie czytać)																																																								
7. Dlaczego przed przystąpieniem do projektu był(a) Pan/i osobą nieaktywną zawodowo? <i>Nie czytaj odpowiedzi, zaznacz lub zapisz odpowiedź respondenta.</i> 1) Nie odczuwałem/am takiej potrzeby 2) Nigdy nie szukałem/am pracy, uważałem/am, że w swojej sytuacji nie mam szans na jej znalezienie 3) Nigdy nie pracowałem/am, przez jakiś czas poszukiwałem/am pracy, ale bezskutecznie, więc zrezygnowałem/am z dalszych poszukiwań 4) Zostałem/am zwolniony/a z pracy, przez jakiś czas poszukiwałem/am pracy, ale bezskutecznie, więc zrezygnowałem/am z dalszych poszukiwań 5) Zostałem/am zwolniony/a z pracy, nie szukałem/am nowej 6) Inne (jakie?)..... 7) Trudno powiedzieć (nie czytać) 8) Odmowa odpowiedzi (nie czytać)	8. Co skłoniło Pana/ią do wzięcia udziału w projekcie? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi. 1) Możliwość skorzystania z poradnictwa i doradztwa zawodowego 2) Możliwość skorzystania ze wsparcia psychologa 3) Możliwość wzięcia udziału w szkoleniach 4) Możliwość odbycia stażu rehabilitacyjnego 5) Inne (jakie?)..... 6) Trudno powiedzieć (nie czytać)																																																								
9. Jak ocenia Pan/i poszczególne formy wsparcia, z których korzystała Pan/i w trakcie projektu?																																																									
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Zdecydowanie pozytywnie</th> <th>Raczej pozytywnie</th> <th>Raczej negatywnie</th> <th>Zdecydowanie negatywnie</th> <th>Nie korzystałem/am z tej formy wsparcia</th> <th>Trudno powiedzieć (nie czytać)</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Wsparcie psychologa</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wsparcie doradcy zawodowego</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Warsztaty Aktywizacji Zawodowej i Społecznej</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Szkolenia zawodowe</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Szkolenia podnoszące kwalifikacje</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Staże rehabilitacyjne</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Wsparcie trenera pracy</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Zdecydowanie pozytywnie	Raczej pozytywnie	Raczej negatywnie	Zdecydowanie negatywnie	Nie korzystałem/am z tej formy wsparcia	Trudno powiedzieć (nie czytać)	Wsparcie psychologa							Wsparcie doradcy zawodowego							Warsztaty Aktywizacji Zawodowej i Społecznej							Szkolenia zawodowe							Szkolenia podnoszące kwalifikacje							Staże rehabilitacyjne							Wsparcie trenera pracy						
	Zdecydowanie pozytywnie	Raczej pozytywnie	Raczej negatywnie	Zdecydowanie negatywnie	Nie korzystałem/am z tej formy wsparcia	Trudno powiedzieć (nie czytać)																																																			
Wsparcie psychologa																																																									
Wsparcie doradcy zawodowego																																																									
Warsztaty Aktywizacji Zawodowej i Społecznej																																																									
Szkolenia zawodowe																																																									
Szkolenia podnoszące kwalifikacje																																																									
Staże rehabilitacyjne																																																									
Wsparcie trenera pracy																																																									

Wsparcie asystenta ds. osób niepełnosprawnych							
10. Proszę ocenić, czy wskutek uczestnictwa w projekcie wzrosła Pana/i aktywność społeczna: 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)				11. Czy wsparcie w ramach projektu spełniło Pana/i oczekiwania? 1) Zdecydowanie tak → proszę przejść do pytania 13 2) Raczej tak → proszę przejść do pytania 13 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 13			
12. Dlaczego wsparcie nie spełniło Pana/i oczekiwań?				13. Czy sposób, w jaki zorganizowano wsparcie odpowiadał Pana/i potrzebom? 1) Zdecydowanie tak → proszę przejść do pytania 15 2) Raczej tak → proszę przejść do pytania 15 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 15			
14. Dlaczego sposób zorganizowania wsparcia nie odpowiadał Pana/i potrzebom?				15. Jak ogólnie ocenia Pan/i jakość szkoleń realizowanych w ramach projektu? 1) Zdecydowanie pozytywnie 2) Raczej pozytywnie 3) Raczej negatywnie 4) Zdecydowanie negatywnie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)			
16. Jak ogólnie ocenia Pan/i wiedzę i umiejętności osób prowadzących zajęcia? 1) Zdecydowanie pozytywnie 2) Raczej pozytywnie 3) Raczej negatywnie 4) Zdecydowanie negatywnie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)				17. Proszę ocenić poziom trudności szkoleń realizowanych podczas projektu. 1) Szkolenia były zbyt trudne 2) Szkolenia miały odpowiedni poziom trudności 3) Szkolenia były zbyt łatwe 4) Trudno powiedzieć (nie czytać)			
18. Jak ocenia Pan/i tempo prowadzenia szkoleń i warsztatów? 1) Zdecydowanie za szybkie 2) Raczej za szybkie 3) Odpowiednie 4) Raczej za wolne 5) Zdecydowanie za wolne 6) Trudno powiedzieć (nie czytać)				19. Jak ocenia Pan/i sposób prowadzenia szkoleń? 1) Zdecydowanie pozytywnie 2) Raczej pozytywnie 3) Raczej negatywnie 4) Zdecydowanie negatywnie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)			
20. Proszę powiedzieć, jak układała się współpraca z następującymi osobami, których wsparcie otrzymał(a) Pan/i w trakcie projektu?							
	Zdecydowanie pozytywnie	Raczej pozytywnie	Raczej negatywnie	Zdecydowanie negatywnie	Nie korzystałem/am ze wsparcia tej osoby	Trudno powiedzieć (nie czytać)	
Coach							
Trener pracy							
Psycholog							

Doradca zawodowy						
Asystent ds. osób niepełnosprawnych						
21. Czy szkolenia były dla Pana/i zrozumiałe? 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)			22. Czy liczba osób współpracujących z Panem/ią podczas realizacji projektu była wystarczająca? 1) Tak 2) Nie 3) Trudno powiedzieć (nie czytać)			
23. Proszę ocenić liczbę godzin wsparcia, jakie Pan/i otrzymała w ramach projektu. 1) Za duża 2) Odpowiednia 3) Za mała 4) Trudno powiedzieć (nie czytać)			24. Czy warunki budynków i pomieszczeń, w których odbywały się zajęcia, były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych? 1) Zdecydowanie tak → proszę przejść do pytania 26 2) Raczej tak → proszę przejść do pytania 26 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 26			
25. Dlaczego uważa Pan/i, że warunki budynków i pomieszczeń, w których odbywały się zajęcia, nie były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych?			26. Czy wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności uzyskane w trakcie projektu w codziennym życiu, czyli poza pracą? 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)			
27. Proszę powiedzieć, czy wykorzystywał(a) Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia podczas realizacji stażu? 1) Zdecydowanie tak → proszę przejść do pytania 29 2) Raczej tak → proszę przejść do pytania 29 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 29			28. Dlaczego nie wykorzystywał(a) Pan/i nabytych wiedzy i umiejętności podczas realizacji stażu?			
29. Proszę ocenić, czy dzięki uczestnictwu w projekcie poprawiła się Pana/i sytuacja na rynku pracy: 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)			30. Czy zakończył(a) Pan/i uczestnictwo w projekcie? 1) Tak 2) Nie → proszę przejść do pytania 39 3) Odmowa odpowiedzi (nie czytać) → proszę przejść do pytania 39			
31. Czy jest Pan/i obecnie zatrudniony/a? 1) Tak, na umowę o pracę na pełny etat 2) Tak, na umowę o pracę na niepełny etat			32. Od jak dawna jest Pan/i zatrudniony/a? 1) Mniej niż miesiąc 2) 1-2 miesiące			

<p>3) Tak, na umowę zlecenie bądź o dzieło 4) Tak, jestem na bezpłatnych praktykach 5) Tak, prowadzę własną działalność 6) Nie, i nie byłem w ogóle zatrudniony po zakończeniu udziału w projekcie → proszę przejść do pytania 36 7) Nie, po zakończeniu udziału w projekcie byłem zatrudniony/a przez jakiś czas, ale już nie jestem → proszę przejść do pytania 33 8) Inne (jakie?)..... → proszę przejść do pytania 39 9) Odmowa odpowiedzi (nie czytać) → proszę przejść do pytania 39</p>	<p>3) 2-3 miesiące 4) Więcej niż 3 miesiące 5) Odmowa odpowiedzi (nie czytać)</p> <p>→ proszę przejść do pytania 34</p>
<p>33. Przez jaki czas był(a) Pan/i zatrudniony/a?</p> <p>1) Mniej niż miesiąc 2) 1-2 miesiące 3) 2-3 miesiące 4) Więcej niż 3 miesiące 5) Odmowa odpowiedzi (nie czytać)</p> <p>→ proszę przejść do pytania 35</p>	<p>34. Proszę powiedzieć, czy wykorzystuje/będzie wykorzystywała Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte podczas udziału w projekcie w codziennej pracy?</p> <p>1) Zdecydowanie tak → proszę przejść do pytania 39 2) Raczej tak → proszę przejść do pytania 39 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 39</p>
<p>35. Dlaczego nie wykorzystuje Pan/i wiedzy i umiejętności nabytych podczas udziału w projekcie w codziennej pracy?</p> <p>.....</p> <p>→ proszę przejść do pytania 39</p>	<p>36. Czy jest Pan/i aktywny/a zawodowo, czyli poszukuje Pan/i pracy?</p> <p>1) Tak → proszę przejść do pytania 38 2) Nie 3) Odmowa odpowiedzi (nie czytać) → proszę przejść do pytania 39</p>
<p>37. Dlaczego nie jest Pan/i aktywny zawodowo? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.</p> <p>1) Nie odczuwam takiej potrzeby 2) Nie mam wystarczających umiejętności, by dostać pracę 3) Pracodawcy z branż, którymi jestem zainteresowany/a nie chcą zatrudniać osób niepełnosprawnych 4) Inne (jakie?)..... 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)</p> <p>→ proszę przejść do pytania 39</p>	<p>38. Ile godzin tygodniowo poświęca Pan/i przeciętnie na poszukiwanie pracy?</p> <p>1) Mniej niż godzinę 2) 1-3 godziny 3) 3-5 godzin 4) 5-10 godzin 5) 10-20 godzin 6) 20-40 godzin 7) więcej niż 40 godzin 8) Trudno powiedzieć (nie czytać)</p>
<p>39. Jakie umiejętności twarde, czyli takie dotyczące wiedzy merytorycznej z danej dziedziny i umiejętności jej zastosowania uzyskał(a) Pan/i lub podniosła dzięki projektowi? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.</p> <p>1) Dotyczące pracy biurowej/kancelaryjnej</p>	<p>40. Jakie umiejętności miękkie, czyli związane z umiejętnościami społecznymi i dotyczące zachowania i postaw człowieka w różnych sytuacjach, uzyskał(a) Pan/i lub zwiększył dzięki projektowi? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.</p> <p>1) Komunikatywność</p>

2) Dotyczące kadr i płac 3) Dotyczące obsługi komputera 4) Dotyczące projektów unijnych 5) Dotyczące zamówień publicznych 6) Dotyczące obsługi oprogramowania komputerowego 7) Inne (jakie?)..... 8) Nie uzyskałem jakichkolwiek 9) Trudno powiedzieć (nie czytać)	2) Umiejętność współpracy w grupie 3) Umiejętność autoprezentacji 4) Asertywność 5) Zarządzanie czasem 6) Kreatywność 7) Inne (jakie?)..... 8) Nie uzyskałem jakichkolwiek 9) Trudno powiedzieć (nie czytać)
41. Proszę ocenić, czy projekt wpłynął na pozytywnie na Pana/i sytuację i postrzeganie Pana/i przez społeczeństwo? 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)	42. Czy podczas uczestnictwa w projekcie napotkał(a) Pan/i na jakieś bariery/trudności? 1) Tak 2) Nie → proszę przejść do pytania 44 3) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 44
43. Jakie to były trudności/bariery?	44. Czy gdyby w przyszłości miał(a) Pan/i możliwość wzięcia udziału w podobnym projekcie, to czy chciał(a)by Pan/i wziąć w nim udział? 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)
45. Jakiego rodzaju wsparcie lub rozwiązania, które nie zostały uwzględnione w projekcie, warto byłoby zaoferować uczestnikom w wypadku realizacji kolejnych edycji projektu w przyszłości?	46. Czy jest Pani/Pan świadomy ze uczestniczył Pani/Pan w projekcie współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS)? 1) Tak 2) Nie
To były już wszystkie pytania. Dziękuję za poświęcony czas, życzę miłego dnia.	

Kwestionariusz badania CATI z przedstawicielami jednostek administracji publicznej będących uczestnikami spotkań informacyjno – świadomościowych

Dzień dobry, nazywam się ..... i jestem pracownikiem EU-Consult. Nasza firma na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie przeprowadza ewaluację projektu „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” W związku z tym, że uczestniczył(a) Pan/i w spotkaniu informacyjno-świadomościowym dotyczącym aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych, chciałabym/chciałbym poprosić Pana/Panią o udzielenie wywiadu. Pana/i odpowiedzi są anonimowe i posłużą dokonaniu oceny projektu.

Pytania

1. Płeć 1) Kobieta 2) Mężczyzna	2. W jakim jest Pan/i wieku? 1) Do 24 lat 2) 25-34 lata 3) 35-44 lata
--	---

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

	4) 45-54 lata 5) 55 i więcej lat 6) Odmowa odpowiedzi (nie czytać)
3. W którym miejscowości brał(a) Pan/i udział w spotkaniu informacyjno-świadomościowym dotyczącym aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych?	4. Czy wzięcie udziału w spotkaniu pozwoliło Panu/i na uzyskanie wiedzy na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie? 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)
5. Czy wzięcie udziału w spotkaniu pozwoliło Panu/i na uzyskanie wiedzy na temat aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych? 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)	6. Czy na skutek wzięcia udziału w projekcie dostrzega Pan/i u siebie zmianę sposobu postrzegania osób niepełnosprawnych? 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)
7. Czy wzięcie udziału w spotkaniu miało wpływ na Pana/i stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych? 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie → proszę przejść do pytania 9 4) Zdecydowanie nie → proszę przejść do pytania 9 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 9	8. W jaki sposób wzięcie udziału w spotkaniu wpłynęło na Pana/i stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych? .....
9. W jakim obszarze szkolenie wydało się Panu/i najbardziej użyteczne?	10. Czy wszystkie kwestie poruszane podczas spotkania zostały omówione w wystarczającym stopniu? 1) Tak → proszę przejść do pytania 11 2) Nie 3) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 11
11. Jakie kwestie omawianie podczas spotkania należałoby poszerzyć?	12. Czy chciał(a)by Pan/Pani zatrudnić/współpracować z osobą niepełnosprawną? 1) Zdecydowanie tak → proszę przejść do pytania 14 2) Raczej tak → proszę przejść do pytania 14 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 14
13. Dlaczego nie chciał(a) Pan/i zatrudnić / współpracować z osobą niepełnosprawną?	14. Z jakimi problemami/barierami spotykają się osoby niepełnosprawne chcące podjąć pracę? Może Pan/i wskazać wiele

<p>.....</p>	<p>odpowiedzi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Niechęć/obawa pracodawców do zatrudniania osób niepełnosprawnych 2) Niechęć współpracowników 3) Niechęć klientów do bycia obsługiwanymi przez osoby niepełnosprawne 4) Trudność w dotarciu do miejsca pracy 5) Niedostosowanie stanowiska pracy do potrzeb 6) Inne (jakie?) ..... 7) Trudno powiedzieć (nie czytać)
<p>15. Czy na skutek wzięcia udziału w projekcie Pana/i instytucja podjęła działania związane z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych oraz dostosowaniem warunków pracy do ich potrzeb?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tak 2) Nie → proszę przejść do pytania 17 3) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 18 4) Odmowa odpowiedzi (nie czytać) → proszę przejść do pytania 18 	<p>16. Jakie to były działania? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zatrudnienie osoby/osób niepełnosprawnych 2) Dostosowanie stanowisk pracy do potrzeb osób niepełnosprawnych 3) Dostosowanie lokalu do potrzeb niepełnosprawnych klientów 4) Inne (jakie?)..... 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) <p>→ proszę przejść do pytania 18</p>
<p>17. Dlaczego nie podjęto takich działań?</p> <p>.....</p>	<p>18. Czy Pana/Pani jednostka administracji publicznej współpracuje z instytucjami i/lub organizacjami prowadzącymi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tak 2) Nie → proszę przejść do pytania 20 3) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 21
<p>19. Z jakimi instytucjami i/lub organizacjami prowadzącymi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych współpracuje Pana/Pani jednostka administracji publicznej?</p> <p>.....</p> <p>→ proszę przejść do pytania 21</p>	<p>20. Dlaczego Pana/Pani jednostka administracji publicznej nie współpracuje z instytucjami i/lub organizacjami prowadzącymi działalność na rzecz osób niepełnosprawnych?</p> <p>.....</p>
<p>21. Czy chciał(a)by się Pan/Pani włączyć w działania na rzecz osób niepełnosprawnych?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie → proszę przejść do pytania 23 4) Zdecydowanie nie → proszę przejść do pytania 23 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 24 	<p>22. W jaki sposób chciał(a)by Pan/i włączyć się w działania na rzecz osób niepełnosprawnych?</p> <p>.....</p> <p>→ proszę przejść do pytania 24</p>

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

<p>23. Dlaczego nie chciał(a) Pan/i włączyć się w działania na rzecz osób niepełnosprawnych?</p> <p>.....</p>	<p>24. Jaka forma promocji zatrudnienia osób niepełnosprawnych wydaje się Pani/Panu najbardziej efektywna?</p> <p>.....</p>
<p>To były już wszystkie pytania. Dziękuję za poświęcony czas, życzę miłego dnia</p>	

Kwestionariusz badania CATI z przedstawicielami jednostek administracji publicznej pełniącymi funkcję opiekuna osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny

Dzień dobry, nazywam się ..... i jestem pracownikiem EU-Consult. Nasza firma na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Warszawie przeprowadza ewaluację projektu „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” W związku z tym, że pełnił/a Pan/i funkcję opiekuna osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny, chciałabym/chciałbym poprosić Pana/Panią o udzielenie wywiadu. Pana/i odpowiedzi są anonimowe i posłużą dokonaniu oceny projektu.

<p>1. Płeć</p> <p>1) Kobieta 2) Mężczyzna</p>	<p>2. W jakim jest Pan/i wieku?</p> <p>1) Do 24 lat 2) 25-34 lata 3) 35-44 lata 4) 45-54 lata 5) 55 i więcej lat 6) Odmowa odpowiedzi (nie czytać)</p>
<p>3. Jak ocenia Pan/i współpracę z realizatorami projektu, m. in. w obszarze komunikacji i organizacji stażu?</p> <p>1) Zdecydowanie pozytywnie → proszę przejść do pytania 5 2) Raczej pozytywnie → proszę przejść do pytania 5 3) Raczej negatywnie 4) Zdecydowanie negatywnie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 5</p>	<p>4. Dlaczego ocenia Pan/i współpracę z realizatorami projektu negatywnie?</p> <p>.....</p>
<p>5. Jaki był zakres Pani/Pana obowiązków jako opiekuna stażu osoby odbywającej staż rehabilitacyjny w ramach projektu „Staż w administracji publicznej (...)”?</p> <p>.....</p>	<p>6. Jak ocenia Pan/i współpracę z osobami odbywającymi staż w Państwa jednostce administracji publicznej w ramach projektu „Staż w administracji (...)”?</p> <p>1) Zdecydowanie pozytywnie → proszę przejść do pytania 8 2) Raczej pozytywnie → proszę przejść do pytania 8 3) Raczej negatywnie 4) Zdecydowanie negatywnie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 8</p>
<p>7. Dlaczego ocenia Pan/i współpracę ze stażystą/stażystką negatywnie?</p> <p>.....</p>	<p>8. Czy dostosowano stanowiska pracy do specjalnych potrzeb uczestnika/uczestniczki stażu, który jest osobą niepełnosprawną?</p>

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wsparciem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

	<ol style="list-style-type: none"> 1) Tak → proszę przejść do pytania 10 2) Nie 3) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 10
<p>9. Dlaczego nie dostosowano stanowisk pracy do specjalnych potrzeb osób niepełnosprawnych? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Nie było takiej potrzeby 2) Brak funduszy 3) Brak miejsca 4) Inne (jakie?)..... 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) 	<p>10. Czy udało się zorganizować program stażu rehabilitacyjnego?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tak → proszę przejść do pytania 12 2) Nie 3) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 12
<p>11. Dlaczego nie udało się zorganizować programu stażu?</p> <p>.....</p>	<p>12. Czym zajmował się stażysta/ stażystka podczas odbywania stażu rehabilitacyjnego?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Proste czynności biurowe (kserowanie, obsługa faksu) 2) Czynności biurowe niezwiązane z obsługą klienta wymagające wiedzy merytorycznej 3) Obsługa klienta 4) Inne (jakie?)..... 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)
<p>13. Jak ocenia Pan/i wiedzę i umiejętności stażysty/stażystki?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie pozytywnie 2) Raczej pozytywnie 3) Raczej negatywnie 4) Zdecydowanie negatywnie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) 	<p>14. Czy polecenia służbowe były zrozumiałe dla stażysty/stażystki?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)
<p>15. Czy stażysta/stażystka miał/a jakiegokolwiek problemy w trakcie odbywania stażu rehabilitacyjnego?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Tak 2) Nie → proszę przejść do pytania 17 3) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 17 	<p>16. W jakich obszarach stażysta/stażystka miał(a) problemy?</p> <p>.....</p>
<p>17. Jak ocenia Pan/i współpracę pomiędzy stażystą/stażystką a pozostałymi pracownikami?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie pozytywnie 2) Raczej pozytywnie 3) Raczej negatywnie 4) Zdecydowanie negatywnie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) 	<p>18. Czy osoba odbywająca staż wykazała się zaangażowaniem w czynności służbowe?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)

<p>19. Czy stażyści wykazywali chęć znalezienia pracy po zakończeniu stażu?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) 	<p>20. Jakie umiejętności twarde, czyli takie dotyczące wiedzy merytorycznej z danej dziedziny i umiejętności jej zastosowania, zyskali uczestnicy projektu dzięki stażom? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Dotyczące pracy biurowej/kancelaryjnej 2) Dotyczące kadr i płac 3) Dotyczące obsługi komputera 4) Dotyczące projektów unijnych 5) Dotyczące zamówień publicznych 6) Dotyczące obsługi oprogramowania komputerowego 7) Inne (jakie?)..... 8) Nie uzyskali jakichkolwiek 9) Trudno powiedzieć (nie czytać)
<p>21. Jakie umiejętności miękkie, czyli związane z umiejętnościami społecznymi i dotyczące zachowania i postaw człowieka w różnych sytuacjach, zyskali uczestnicy projektu dzięki stażom? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Komunikatywność 2) Umiejętność współpracy w grupie 3) Umiejętność autoprezentacji 4) Asertywność 5) Zarządzanie czasem 6) Kreatywność 7) Nie uzyskali jakichkolwiek 8) Inne (jakie?)..... 9) Trudno powiedzieć (nie czytać) 	<p>22. Czy współpraca z niepełnosprawną/ą stażyst(k)ą miała wpływ na Pana/i stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie → proszę przejść do pytania 24 4) Zdecydowanie nie → proszę przejść do pytania 24 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 24
<p>23. W jaki sposób ta współpraca wpłynęła na Pana/i stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych?</p> <p>.....</p>	<p>24. Czy chciał(a)by Pan/Pani ponownie przyjąć osobę niepełnosprawną na staż?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie tak → proszę przejść do pytania 26 2) Raczej tak → proszę przejść do pytania 26 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać) → proszę przejść do pytania 26
<p>25. Dlaczego nie chciał(a)by Pan/i ponownie przyjąć osobę niepełnosprawną staż?</p> <p>.....</p>	<p>26. Czy Pana/i zdaniem uczestnicy projektu będą mogli wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki stażowi w codziennej pracy?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)
<p>27. Czy Pana/i zdaniem uczestnicy projektu będą mogli wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki stażowi w</p>	<p>28. Jak ocenia Pan/i ogólny wpływ stażu rehabilitacyjnego na aktywizację zawodową osoby niepełnosprawnej?</p>

<p>codziennym życiu?</p> <p>1) Zdecydowanie tak 2) Raczej tak 3) Raczej nie 4) Zdecydowanie nie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)</p>	<p>1) Zdecydowanie pozytywnie 2) Raczej pozytywnie 3) Raczej negatywnie 4) Zdecydowanie negatywnie 5) Trudno powiedzieć (nie czytać)</p>
<p>29. Jakie widzi Pan/Pani dodatkowe usprawnienia/rozwiązania mogące pomóc osobom niepełnosprawnym zwiększyć ich szanse na rynku pracy?</p> <p>.....</p>	
<p style="text-align: center;">To były już wszystkie pytania. Dziękuję za poświęcony czas, życzę miłego dnia.</p>	

Spis tabel i rysunków

Spis tabel

Tabela 1. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Jak ocenia Pan/i poszczególne formy wsparcia, z których korzystała Pan/i w trakcie projektu?”	47
Tabela 2. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę powiedzieć, jak układała się współpraca z następującymi osobami, których wsparcie otrzymał(a) Pan/i w trakcie projektu?”	110

Spis rysunków

Rysunek 1. Porównanie wartości docelowych wskaźników projektu z wartościami osiągniętymi na dzień 31.03.2014 r.	26
Rysunek 2. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy stażysta/stażystka wykazywał/a chęć znalezienia pracy po zakończeniu stażu?”	31
Rysunek 3. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę ocenić, czy wskutek uczestnictwa w projekcie wzrosła Pana/i aktywność społeczna?”	32
Rysunek 4. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy jest Pan/i aktywny/a zawodowo, czyli poszukuje Pan/i pracy?”	33
Rysunek 5. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Dlaczego nie jest Pan/i aktywny zawodowo? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi”	34
Rysunek 6. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Ile godzin tygodniowo poświęca Pan/i przeciętnie na poszukiwanie pracy?”	35
Rysunek 7. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę ocenić, czy projekt wpłynął pozytywnie na Pana/i sytuację i postrzeganie Pana/i przez społeczeństwo?”	42

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 8. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy dostosowano stanowiska pracy do specjalnych potrzeb uczestnika/uczestniczki stażu, który jest osobą niepełnosprawną?”	45
Rysunek 9. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy warunki budynków i pomieszczeń, w których odbywały się zajęcia, były dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych?”	46
Rysunek 10. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Jak ocenia Pan/i sposób prowadzenia szkoleń?”	48
Rysunek 11. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy szkolenia były dla Pana/i zrozumiałe?”	49
Rysunek 12. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę ocenić liczbę godzin wsparcia, jakie Pan/i otrzymała w ramach projektu”	50
Rysunek 13. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy współpraca z niepełnosprawnym/ą stażyst(k)ą miała wpływ na Pana/i stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych?”	58
Rysunek 14. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy wzięcie udziału w spotkaniu pozwoliło Panu/i na uzyskanie wiedzy na temat funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie?”	60
Rysunek 15. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy wzięcie udziału w spotkaniu pozwoliło Panu/i na uzyskanie wiedzy na temat aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych?”	60
Rysunek 16. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy na skutek wzięcia udziału w projekcie dostrzega Pan/i u siebie zmianę sposobu postrzegania osób niepełnosprawnych?”	61
Rysunek 17. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy wzięcie udziału w spotkaniu miało wpływ na Pana/i stosunek do kwestii zatrudniania osób niepełnosprawnych?”	61
Rysunek 18. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy wszystkie kwestie poruszane podczas spotkania zostały omówione w wystarczającym stopniu?”	63
Rysunek 19. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Z jakimi problemami/barierami spotykają się osoby niepełnosprawne chcące podjąć pracę? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”	64
Rysunek 20. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Czy na skutek wzięcia udziału w projekcie Pana/i instytucja podjęła działania związane z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych oraz dostosowaniem warunków pracy do ich potrzeb?”	65

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 21. Odpowiedzi udzielone przez uczestników spotkań informacyjno – świadomościowych na pytanie „Jakie to były działania? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”	65
Rysunek 22. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę powiedzieć, czy jest Pan/i...”	71
Rysunek 23. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Dlaczego przed przystąpieniem do projektu był(a) Pan/i osobą nieaktywną zawodowo?”	72
Rysunek 24. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Skąd dowiedział(a) się Pan/i o możliwości wzięcia udziału w projekcie?”	77
Rysunek 25. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę ocenić, czy dzięki uczestnictwu w projekcie poprawiła się Pana/i sytuacja na rynku pracy”	82
Rysunek 26. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czym zajmował się stażysta/stażystka podczas odbywania stażu rehabilitacyjnego? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”	86
Rysunek 27. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę powiedzieć, czy wykorzystywał(a) Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte podczas uczestnictwa w formach wsparcia podczas realizacji stażu?”	89
Rysunek 28. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Proszę powiedzieć, czy wykorzystuje/ bądź będzie wykorzystywał/a Pan/i wiedzę i umiejętności nabyte podczas udziału w projekcie w codziennej pracy?”	89
Rysunek 29. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Jakie umiejętności twarde, czyli takie dotyczące wiedzy merytorycznej z danej dziedziny i umiejętności jej zastosowania, zyskał/a stażyst(k)a dzięki odbyciu stażu rehabilitacyjnego? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”	97
Rysunek 30. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Jakie umiejętności twarde, czyli takie dotyczące wiedzy merytorycznej z danej dziedziny i umiejętności jej zastosowania uzyskał(a) Pan/i lub podniosła dzięki projektowi? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”	98
Rysunek 31. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Jakie umiejętności miękkie, czyli związane z umiejętnościami społecznymi i dotyczące zachowania i postaw człowieka w różnych sytuacjach, zyskał/a stażyst(k)a dzięki odbyciu stażu rehabilitacyjnego? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi.”	101
Rysunek 32. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Jakie umiejętności miękkie, czyli związane z umiejętnościami społecznymi i dotyczące zachowania i postaw człowieka w różnych sytuacjach, uzyskał/a Pan/i lub zwiększył/a dzięki projektowi? Może Pan/i wskazać wiele odpowiedzi”	102

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013

Rysunek 33. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy Pana/i zdaniem stażyst(ka) będzie mógł/mogła wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki stażowi rehabilitacyjnemu w codziennym życiu?”	105
Rysunek 34. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy wykorzystuje Pan/i wiedzę i umiejętności uzyskane w trakcie projektu w codziennym życiu, czyli poza pracą?”	105
Rysunek 35. Odpowiedzi udzielone przez opiekunów osób niepełnosprawnych odbywających staż rehabilitacyjny na pytanie „Czy Pana/i zdaniem stażyst(ka) będzie mógł/mogła wykorzystać wiedzę i umiejętności zdobyte dzięki stażowi rehabilitacyjnemu w codziennej pracy?”	108
Rysunek 36. Odpowiedzi udzielone przez uczestników i uczestniczki projektu na pytanie „Czy podczas uczestnictwa w projekcie napotkał/a Pan/i na jakieś bariery/trudności?”	113

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Realizacja badań ewaluacyjnych mid-term oraz ex-post w projekcie systemowym pn. „Staż w administracji publicznej wspieraniem aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych oraz budowaniem pozytywnego wizerunku osób niepełnosprawnych na rynku pracy” realizowanym w ramach POKL 2007-2013